



SZEGED

Convietuirea

, EGYÜTTÉLÉS

Revista românilor din Seghedin

NUMĂR SPECIAL

A SZEGEDI ROMÁN TANSZÉK
SZEREPE A MAGYARORSZÁGI
ROMÁN KÖZÖSSÉG
ÉLETÉBEN

ROLUL CATEDREI DE
ROMÂNĂ DE LA SEGHEdin ÎN
VIAȚA COMUNITĂȚII
ROMÂNEȘTI DIN UNGARIA

Seria a doua –Anul III – nr. 1 - 2016

Revista

Convietuirea

, EGYÜTTÉLÉS

este editată de

Autoguvernarea Românilor din Seghedin

în colaborare cu

Catedra de Limbă și Literatură Română a Universității din Seghedin

și Asociația Culturală a Românilor din Seghedin

Editor responsabil: Gheorghe Petrușan

Redactor șef: Mihaela Bucin

Colegiul de redacție: Elena-Tia Sandu, Maria Gavra, Peter Weber

Adresa redacției:

Szegedi Román Nemzetiségi Önkormányzat

6725, Szeged, Szentháromság utca 75/E/5.

Tel.: 30-2954132

e-mail: petrusangh@yahoo.com

ISSN 1417-0078

Scrierile reflectă părerea personală a autorilor

Copertă: Ștefan Oroian

Revistă fondată în anul 1997

Convietuirea

, EGYÜTTÉLÉS

NUMĂR SPECIAL

**A SZEGEDI ROMÁN TANSZÉK SZEREPE A MAGYARORSZÁGI
ROMÁN KÖZÖSSÉG ÉLETÉBEN**

**ROLUL CATEDREI DE ROMÂNĂ DE LA SEGHEdin ÎN VIAȚA
COMUNITĂȚII ROMÂNEȘTI DIN UNGARIA**

Seria a doua – Anul III – nr. 1 - 2016

Tartalom

A szegedi román tanszék szerepe a magyarországi román közösség életében.....	2
<i>Történeti áttekintés</i>	2
A tanszéken folyó kutatómunka lényegesebb témakörei az 1960-as évektől napjainkig	23
A tanszék kapcsolatai	24
A tanszék tanárai és vezetői	28
<i>A tanszék egy tanévnél hosszabb ideig alkalmazásban álló tanárai</i>	28
<i>Lektorok</i>	29
<i>A tanszék oktatóinak jelenlegi beosztása (2014)</i>	29
<i>A tanszék vezetői</i>	29
A tanszék hallgatói (1949-2014)	35
Hivatkozások	52
Rolul Catedrei de română de la Seghedin în viața comunității românești din Ungaria	55
<i>Perspectivă istorică</i>	55
Principalele teme de cercetare ale catedrei începând cu anii 1960 până în zilele noastre.....	75
Relațiile catedrei.....	76
Profesorii și conducătorii catedrei	79
<i>Lectori</i>	80
<i>Statutul profesional actual al cadrelor didactice de la catedră (2014)</i>	80
<i>Șefii de catedră</i>	80
Studentii catedrei (1949-2014).....	85
Referințe	100
Képek a Tanszék életéről - Imagini din viața catedrei	105

A szegedi román tanszék szerepe a magyarországi román közösség életében

Történeti áttekintés

Petrusán György

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógus Kar keretében működő román nyelv és irodalom tanszék ebben az évben (2014) emlékezik meg megalakulásának 65. évfordulójáról. Budapesten, az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán kezdte meg működését 1949 őszén, 1954-ig két tanéves rendszerben. Öröndetes körülmény hívta életre: a trianoni döntést követő nagyarányú iskolaleépítés vagy megszüntetés után a II. világháborút követő, még liberális és demokratikus, a társadalmi fejlődés reményteljes éveiben a román iskolák is újraalakultak olyan számban, hogy a román lakosság drasztikus csökkenése miatti szerény igényeket ki tudták elégíteni. Ugyanezek egy része az 1950-60-as években érdeklődés vagy tanárhiány miatt megszűnt (lásd Nagyléta, ma Létavértes, Vekerd stb.), de a ma is működő iskolahálózat konszolidálódott, s az 1956-os forradalom okozta átmeneti válságot is túlélte, részben pótolva az I. világháború utáni veszteségeket. Egyébként a II. világháborút közvetlenül követő évek politikai helyzete viszonylag kedvező volt a nemzetiségi iskolaépítéshez, s főleg a papok, a gyulai, később méltánytalanul mellőzött Szabó Demeter (1903-1977), Dr. Mundruczó Péter, Negru György és másokkal az élen jeleskedtek, vívták meg harcaikat a még konfúz politikai viszonyok közepette.¹ Ennek is köszönhetően az oktatási intézmények zöme 1946-1949 között alakult. Közben a politikai fordulattal, a szocialista rendszerre való áttéréssel együtt 1948-ban államosítják az iskolákat, 1949-ben a gyulai román gimnázium már állami intézményként létesült, amely 1953-ban felvette Nicolae Bălcescu nevét.

Az iskolák létesítésének és színvonalas működtetésének legnagyobb nehézsége azonban a tanárhiány volt. Most ütött vissza a két világháború közötti iskolarombolás, a román tanárok Romániába történő menekülésének súlyos következménye: a krónikus nevelőhiány, amit az iskolaállamosítás után már a szintén roppant kis létszámban Magyarországon maradt papokkal sem lehetett pótolni, legfeljebb romániai magyar és román tanerőkkel valamennyire enyhíteni. A magyar állam arra kényszerült, hogy a tanárgondok megoldása érdekében új tanárképző intézményről gondoskodjon. Bár akkor immár 1862 óta erre alkalmas intézmény állt rendelkezésre az ELTE Bölcsészettudományi Karán, a háború utáni képzés tagoltsága miatt ez a patinás, lényegében a legrégebbi román nyelv és irodalmi tanszéknek csupán a gimnáziumi tanárok képzésére volt lehetősége², az alsó-és felsőtagozatos nevelők képzésére más, erre

alkalmas intézményre volt szükség. Így alakult meg a jelenlegi tanszék elődje Budapesten, mert ott adottak voltak a feltételek, főleg a legégetőbb személyi adottságok, az erre felkészült egyetemi oktatók. Ezzel magyarázható, miért a budapesti egyetem román tanszékének oktatóira támaszkodva tudta a később Szegedre költözött tanszék 1949. október elején működését megkezdeni.

A körülmények persze nagyon nehezek voltak, s más, a magyarországi románság művelődési körülményeivel függnek össze: nem volt felsőoktatási tanulmányokra alkalmas, gimnáziumi érettségi vizsgával rendelkező ifjúság, hiszen a trianoni döntés utáni Magyarországon nem maradt román gimnázium, ilyen új intézmény alapítása a Horthy-korszakban pedig fel sem merült. A főiskolai tanulmányok megkezdése előtt tehát a súlyos hallgatói hiányt kellett pótolni, a mai ember igényei mellett nehezen elképzelhető módon és társadalmi körülmények között. A tanszék vezetésére kijelölt Pállfy Endre 1948-ban és 1949 első felében a Magyarországi Románok Kulturális Szövetségének segítségével a hallgatóság verbuválásával kezdte meg tevékenységét. Tekintettel arra, hogy Budapesten már nem volt románság, a Romániával szomszédos megyék román származású fiatalságát próbálta mozgósítani és a társadalmi felemelkedés, a nemzeti megmaradás szempontjából meghatározó fontosságú ügynek megnyerni. A magyar hatóságok és maga a hazai románság is akkor döbrent rá igazán, mit jelentett Trianon a Magyarországon maradt nemzetiségek számára – nyelvismeret és kulturális identitás, tehát nemzeti tudat nélküli, félig-meddig asszimilált közösségek. Ami még megmaradt, az legfeljebb a nehezen megvallott származástudat. Nem kétséges, hogy a Horthy-éra megfélemlítésen alapuló politikája óriási károkat okozott a nemzetiségek, így a románság körében is, s csak az ortodox egyház zilált helyzetének konszolidálása és az iskolahálózat újjáépítése, valamint a szocialista rendszer alsóbb néprétegeinek felkarolását célzó politikája mentette meg az itt élő románságot a teljes beolvadástól.

Az 1949 őszén, Budapesten gyülekező fiatalok komoly erőpróbának voltak kitéve. Az első évben általános műveltséget és szakismereteket nyújtó tanfolyamokat végeztek, majd a főiskolai tanulmányozásra szabadon választott tárgyakból úgynevezett szakérettségi vizsgát tettek, amely egyben felvételre is feljogosított a kétéves általános iskolai tanári képesítést nyújtó kurzusokra. A hallgatók szálláshelye az 1945. szeptember 21-én Bartók Béla, majd Kodály Zoltán elnökletével, valamint olyan kiválóságok, mint Szent-Györgyi Albert, Ortutay Gyula, Veress Péter, Darvas (Dumitraș) József, Keresztúry Dezső, Kosáry Domokos, Gáldi László, Domokos Sámuel és mások részvételével alakult Magyar-Román Társaság által 1947. május 3-án felavatott, és a nemzetiségek ügyének legkiemelkedőbb magyar támogatójáról, Mocsáry Lajosról elnevezett kollégium volt, melynek átadó ünnepségén Petru Groza,

Mihail Sadoveanu, Ion Pas, Victor Eftimiu, Emil Isac és más román írók és politikusoknak a Román Kultúra Hete (1947. április 29.-május 7.) alkalmából a magyar fővárosba érkezett delegáció jelenlétében ünnepi beszédet mondott, amelyben, többek között, azt mondta, „... most annak a jegyében ünnepelünk, hogy erős elhatározással, komoly munkával e két népet végre megismertessük egymással”.³ A főiskola volt hallgatójának, a román népi alkotásokat előszeretettel gyűjtő és feldolgozó eleki származású Popucza Péter vallomása szerint 1848-ban a Budapesten megalakuló félben lévő Magyarországi Románok Kulturális Szövetsége a Királyi u. 13. szám alatt, a Gozsdu-udvar első számú épületének első emeletén a fővárosban tanuló vagy dolgozó román származású fiatalok számára Nicolae Bălcescu-ról elnevezett kollégiumot létesített. Az itt lakó hazai és Romániából a háború alatt áttelepült kollégiumi elhelyezésben részesülők számát 33-ra becsüli, akik közül 31-nek a nevét is megadja az „Amintiri, întâmplări, povești” (Editura Noi, Jula, 2006.) kötetének „Cum am devenit colegist?” c. írásában:

Argyelán Ilona (Battonya)	Maróti József (Gyula)
Farkas Piroska (Battonya)	Nadabán György (Gyula)
Grusity Radmilla (Battonya)	Miskucza Oktávián (Kétegyháza)
Havalik Emil (Battonya)	Ottlakán Péter (Kétegyháza)
Lázár Szidónia (Battonya)	Szántó György (Kétegyháza)
Árgyelán Sándor (Körösszegapáti)	Radnóti György (Méhkerék)
Rusz Hortenzia (Magyarcsanád)	Roxin Demeter (Méhkerék)
Rusz Sztella (Magyarcsanád)	Roxin György (Méhkerék)
Hoczopán György (Méhkerék)	Roxin Mihály (Méhkerék)
Hoczopán János (Méhkerék)	Bogdan Ioan (Románia)
Rosu Kornél (Battonya)	Cioran Alexandru (Románia)
Szoldán Olga (Battonya)	Debreczeni Gheorghe (Románia)
Oláh Ventúria (Bedő)	Márta Zoltán (Románia)
Popucza Péter (Elek)	Peschinger Gyula (Románia)
Baróczi Miklós (Gyula)	Sasi Erzsébet (Románia)
Kohán György (Gyula)	

A kollégium lakói között nemcsak a hazai román értelmiség színe-javát találjuk, hanem a leendő tanszékvezető Sasi Erzsébetet és a hazai román festészet kiemelkedő alakját, Kohán Györgyöt is. Ezt a kollégiumot egyesítették a már említett évben és módon a Munkácsi utcában működő „Mocsáry Lajos” Kollégiummal, 1950-51-ben államosították és a budapesti Pedagógiai Főiskola

tulajdonába került, amely a következő évben felvette Apáczai Csere János nevét.⁴

Az általános iskolai tanárképzés gerincét az első években a román nyelv és irodalom, ezek módszertana, valamint román-magyar művelődéstörténeti ismeretek képezték. Pállfy Endre, a sok nyelvet beszélő Heszke Béla és más Budapesten élő románul tudó szakemberek a román nyelv elsajátítására, az írás- és beszédképesség fejlesztésére, a tájnyelvi ismeretek irodalmi nyelvi szintre történő emelésére fektették a hangsúlyt. A kétéves képzést követő iskolai tanítási gyakorlatra többnyire a gyulai román tanítási nyelvű általános iskolában került sor, azt követően pedig a Hajdú-Bihar megyei, a Békés megyei és a Csongrád megyei nagy tanáriánnyal küzdő román iskolákba kerültek, államvizsgát pedig – a korábbi tanárképzési rendszerből megőrzött gyakorlatnak megfelelően – csak azt követően tehettek. Lényegében a hivatásukat 1952 őszén megkezdő, kizárólag a magyarországi románság köréből verbuvált általános iskolai tanárok képezték – a budapesti egyetemi román tanszékről kikerülő néhány tanerő mellett – az itteni román értelmiségi réteg alapját, első generációját, amely azért érdemel kitüntetett figyelmet, mert kivétel nélkül azokban a románok által is lakott településeken helyezkedett el, amelyben az oktatás és közművelődés szempontjából a legnagyobb szükség volt képezett értelmiségi erőre a súlyos identitásválságban vergődő román lakosság számára. Néhány évvel később, 1958-ban végzett a gyulai Nicoale Bălcescu Gimnázium keretében az a tanítói osztály, amely szinte minden hazai román iskola számára tudott tanítót biztosítani, s ezzel enyhítette iskoláink szakemberhiányát. A főiskolai szintű óvó-és tanítóképzés később indult.⁵ A budapesti főiskolai szintű tanárképzést végző tanszékkal Magyarországon megalakult, a pesti egyetemi tanszék mellett, a második olyan felsőoktatási román intézmény, amely mind a mai napig önálló tanszéki státusszal rendelkezik, s szintén jótékony hatással volt a II. világháború utáni magyarországi románság identitásának megőrzésére.

A politikai helyzet képlékenysége az 1950-es években a nemzetiségi oktatásban és az ehhez szükséges pedagógusképzésben nem okozott törést. A tanszék tevékenységének fő feladatát pesti működésének periódusában így a beiskolázás, a személyi és dologi feltételek megteremtése, az intézmény konszolidálása képezte. Helyes döntés volt az, hogy 1955-ben Budapestről Szegedre, a városban közel egy évszázados múlttal rendelkező Szegedi Polgári Főiskolából létrehozott Állami Pedagógiai Főiskolára helyezték a román tanszéket, hiszen jóval közelebb került a román lakossággal rendelkező településekhez. A tanszék helye a mai főépület belső, második emeleti épületszárnyában kapott elhelyezést (Boldogasszony sgt. 6). A Szegedi Egyetem c. napilap 1955. szeptember 6-i számában is beszámolt az eseményről, „Szlovák,

román és délszláv tanszék a szegedi Pedagógia Főiskolán” címmel: „A budapesti Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola megszűnt 1955. július 31-én és ennek következtében a három nemzetiségi tanszék Szegedre került. Mind a három tanszéknek jól felszerelt könyvtára van.”⁶ Régi időket idéző momentum is ez egyben, hiszen Szeged híres iskolái mindig is vonzóak voltak a régió, különösen a bánáti román fiatalság számára. Olyan kiváló román értelmiségiek végeztek tanulmányaikat, vagy azok egy részét a közel háromszáz éves múlttal rendelkező kiváló klasszikus műveltséget nyújtó, vallási és nemzetiségi toleranciájáról nevezetes katolikus piarista rend által 1721 óta fenntartott gimnáziumban, főleg a XIX. században, mint a románság történetében különösen az 1848-1849-es forradalomban jelentős szerepet játszó Eftimie Murgu (1805-1870), történész és publicista, Damaschin Bojincă (1802-1869), ismert történész és publicista, vagy a ma már kevésbé ismert Nicolae Tincu Delia, Mihail Velceanu, Valer és Virgil Onuțiu, Spiridon Popovici, Ioan Maier, Sigismund Berlea és sokan mások. Itt végezte tanulmányait továbbá Vicențiu Babeș és Vasile Goldiș is.⁷

A költözés persze nagy kihívást jelentett a még csak alakulóban lévő tanszéknek, hiszen eddigi vezetője, Pállfy Endre nem vállalkozott a Szegedre helyezett tanszék vezetésére, még óraadásra sem. Az oktatás szervezésében-irányításában tapasztalattal rendelkező, a hajdani naszódi magyar gimnázium (1940-1944) tudományos ambíciókat is dédelgető Pállfy Endre pótlására az adjunktusként alkalmazott Sasi Erzsébetet bízta meg a tanszék vezetésével a főiskola vezetése. Sasi Erzsébet (később Mucsy Ferencné) azonban nem annyira szakmai erényeivel vált ismertté, mint inkább a főiskola közéletében vállalt (párttitkári) szerepével (1955-1961), amely azonban a krízisben lévő politikai rendszer, majd annak népfelkelésbe torkolló 1956-os szakasza főiskolai pályáját zsákutcába terelte, s végül emiatt kellett az akkor közmegebecsülésének örvendő főiskolai tanári állásától megválnia. Itt célszerű megjegyezni, hogy ebben a korszakban, az 1970-es évekig a pedagógusképző főiskolákon a tudományos kutatómunka még nem munkaköri követelmény, a hierarchiában való emelkedés az oktatói kvalitások mellett a közéleti szerepléstől, a politikai rendszerhez való lojalitástól függött. Sasi Erzsébetnek a főiskolától való elkerülése után, 1961-ben a brassói származású Váncsa Vilmos került a tanszék élére, ugyancsak adjunktusi beosztásban, aki egyébként 1955-től volt a tanszék oktatója, ami jól tükrözi a tanszék akkori szakemberhiányát. A helyzet azonban, ha lassan is, de javult az elkövetkezendő években. Ezek már a Kádár-rendszer konszolidálásának évei. Az 1948-ban szőnyeg alá söpört, majd az 1956-os forradalom idején fellángolt, de a patriotizmust a forradalmi hevülettel együtt a takaréklángra állított nemzeti problematika újjáéledésének és ennek folyamányaként a nemzetiségi kérdés toleránsabb kezelésének, bizonyos fokú

élesztésének, 1968-ban bekövetkező nyitásának előszele. A kultúrában és az oktatásban ez kézzelfogható fejlesztést jelentett. Az 1962-1963-as évben nőtt a hallgatók száma, megduplázódott a főiskolai oktatók létszáma. A román szak esetében a hallgatók létszáma nem nőtt számottevően, továbbra is 4-5 fő kéri felvételét évente. A hallgatók azonban egyre jobb képzésben részesülnek. Ennek magyarázata, hogy a két főállású oktató (Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos) mellett viszonylag sok félállású, főleg budapesti tanár vesz részt a tanszék oktatómunkájában. Mindenekelőtt a jó szakmai felkészültségű, románul kiválóan beszélő Kovács Pétert kell megemlíteni, akit, a főiskola kérésére, Ilku Pál művelődésügyi miniszter utasított a Szegedre helyezett tanszék oktatómunkájának segítésére. Ő a pedagógiai tudomány iránt érdeklődött, abból 1969-ben doktori címet szerzett. Kovács Péter 1958-1960 között a román nyelv és irodalom módszertanát és a román nép történetét tanította, továbbá irányította a hallgatók tanítási gyakorlatát. Kovács Pétert a puszttaotlakai Mészáros György, a Művelődési Minisztérium nemzetiségi osztályának vezetője váltotta, ugyancsak másodállásban, adjunktusi beosztásban (1960-1966), aki utólag, 1975-ben főiskolai docensi címet kapott. Történelmet, földrajzot és román nyelvi és irodalmi tantárgypedagógiát tanított, történelemből jegyzetet is írt. A tanszéki oktatók számának emelkedése, az 1960/1961. tanévtől a román tannyelvű iskolák kétnyelvűvé történő átalakítása ellenére az ún. „szaknyelvet” a reál tantárgyak esetében románul is tanítani kellett, ami egyébként a kétnyelvű iskolatípusban jelenleg is tantervi előírás. Ez a kötelezettség a pedagógusképző intézményeket arra készítette, hogy szaknyelvet oktató tanárokat alkalmazzanak, akik tantárgyanként gondosan összeállított és nyomtatott formában is megjelentetett magyar- román szakkifejezéseket tartalmazó, tanárok és tanulók, illetve hallgatók számára egyaránt hasznos kiadványokat tettek közzé. Ilyen szaknyelv-oktatói tevékenységet fejtett ki a tanszéken több éven át (1960-1963) félállású tanársegédként a temesvári születésű Csanádi Károly budapesti tanár.

Váncsa Vilmos három évtizeden át volt a tanszék oktatója (1955-1984). A leíró nyelvtant és a régi román irodalmat oktató, 1969-ben docenssé előléptetett Váncsa Vilmos ez irányú tevékenysége néhány jegyzet és Petőfi Sándor költészetének román irodalmi vonatkozásairól szóló tanulmány megírására korlátozódott, ezért a későbbi nagyobb követelmények számára alkalmazkodási nehézséget okoztak. Hosszú, ellentmondásoktól sem mentes tanszékvezetői korszaka (1961-1980) azért volt összességében eredményes, mert a főhatóság által előírt reformokat a tanszék a „kollektív bölcsesség” égisze alatt, mind az eredményesebb oktatás, mind a tudományos kutatás feltételeinek a megteremtésében és a tanszékkal, mint kutató hellyel szembeni követelmények teljesítésére fel tudott készülni. Ezt a korszakot joggal nevezhetjük átmenetinek,

az egyetemi szintű oktatással kapcsolatos feladatokra való felkészülés korszakának. Ebben a lassú, vitákkal terhelt építkezési ciklusban (1970-2000) döntő szerepet játszott az 1961-ben a tanszékre került Kozma Mihály és az 1963-as évben közvetlenül az egyetemről érkező Petrusán György. Mindenekelőtt azért, mert a budapesti román tanszék gazdag hagyományából merítettek a tanszéki élet megszervezésében, működtetésében. A viták és az alapos mérlegelések alapján a tanszéki szinten hozott döntéseknek meg volt az eredménye mind az általános iskolai, mind a tanszéki oktatásban. Mindkét esetben tananyagbővítésről és korszerűsítésről volt szó. Kezdeményezésükre az általános iskola felső tagozatában az Oktatási Minisztérium nemzetiségi osztálya, illetve az oktatásfejlesztéssel megbízott intézete (OPI) bevezette a nyelvtani órák mellett a nyelvhelyesség és beszédképesség-fejlesztést célzó ún. „konverzációs” órákat. Hatékonyságuk azért volt kétséges, mert a működő tanárok csak részben és viszonylag későn kaptak képzést a román nyelv idegen nyelvi módszerekkel történő oktatására. Erre azért lett volna szükség, mert a hazai románoktatás a nemzetiségi jellegű iskolai hagyományok szinte teljes hiányában kezdődött meg, évtizedekkel azelőtt. Az iskolaalapítás éveiben (1946-1949) az iskolák kb. fele román tannyelvű iskolaként definiálta magát, ám a tulajdonképpeni anyanyelvi oktatáshoz soha sem voltak meg maradéktalanul sem a nyelvi feltételek, sem az ismeretek alkalmazása az iskolán kívül. Abban az időben sem (kb. az 1960-as évekig), amikor a nemzetiségi közösségekben még általános volt az anyanyelv, a hagyományos kultúra és a nemzeti tudat spontán öröklődése, hiszen az anyanyelv szerepét egy ilyen periférikus tájnyelvi változat töltötte be, a saját kultúra pedig archaikus jellegénél fogva sem sok támpontot nyújthatott a magasabb szintű román műveltség elsajátításához. Az 1950-1960-as évek gazdasági, társadalmi változásai, az élet feltartóztathatatlan modernizálása, a földtulajdon elvesztése és kollektivizálása, a városba történő menekülés nyomán fellépő vegyesházasságok erőteljes kulturális hatás, az asszimilációs jelenségek miatt erőteljesen csökkentek a hagyományos anyanyelvi oktatás feltételei. Ezért az anyanyelv eszközz szerepének korlátozását a tanítási nyelvű iskolák egyes tantárgyainál (reáliák) és helyenként az anyanyelvi képzés nyelvoktatássá redukálását a valóság által szükségszerűvé tett megoldásoknak tekintették a magyar hatóságok, maguk a nemzetiségek is, és, ha nem is egységesen, a tanárképző intézmények is.⁸ Ezért is ment, mehetett végbe az 1960-1961. tanévvel olyan simán az átállás a tannyelvű iskolákról a kétnyelvű iskolákra. A körülmények tisztázására mind a mai napig nem történt különösebb erőfeszítés. Ez arra utál, hogy az átállásnak nem csak az objektív okokból bekövetkezett nyelvvésztés volt az oka, hanem ennek ürügyén és az érintett nemzetiségi elit defenzív attitűdjét felhasználva a magyar oktatási kormányzat

lényegében politikai döntést hozott, amelyet akkor – ugyancsak politikai okok miatt – senki sem mert kimondani. A nemzetiségi szövetségek vezetői nem opponáltak, hiszen a párt utasítása alatt működtek. A főiskolák nemzetiségi tanszékei nem értettek egyet az intézkedéssel, de az ügy nem tartozott az illetékességi körükbe, arról csak később értesültek.⁹ Hogy elsősorban politikai döntésről volt szó, s asszimilációs törekvéseket tükrözött, kitűnik abból is, hogy a kihívásra, az általános iskolai tanulók nyelvi hiányosságainak pótlására a hatóság nem interaktív, nyelvfejlesztő kurzusok bevezetésével reagált, hanem a leépítést, az identitás megőrzése szempontjából káros intézkedés meghozatalát választotta.

Tanszékünk közoktatással kapcsolatos elképzelései bizonyos kérdésekben eltértek a szakminisztérium intézkedéseitől, a nemzetiségi közoktatás előírásaitól, de illetékesség hiányában közvetlenül azokat befolyásolni nem tudta. Tisztában volt viszont azzal, hogy a nyelvtanítás és a nemzeti szellemben való nevelés kulcsa a tanár, ezért a tanárképzés struktúráján kell módosítani ahhoz, hogy rendeltetésének jobban megfeleljen. A nyelvtanítás esetében a tanszék álláspontja defenzív, befelé forduló és következtelen volt; hangsúlyt fektetett ugyan a szókincs bővítésre és a beszédkészség-fejlesztésre, a leíró nyelvtan korlátozására, de kitüntetett szerepet kapott a tájnyelv védelme is, amelyet anyanyelvként definiál, ami ténylegesen igaz, de az ebből egyesek által levont következtetés, mi szerint elég azt megtanulni, s nem kell az irodalmi nyelvvel törődni, súlyos károkat okozott. Ehhez kapcsolódott az a hamis tétel, amely a nemzeti tudatot a „nemzetiségi” tudattal helyettesíti, s az „etnikai önismereten alapuló öntudat kialakítását” tartja alapvető érdeknek.¹⁰ Fontos felismerés volt viszont a képzési kínálat bővítése, korszerűsítése, a román egyetemes kultúra felé való bátrabb nyitás is. Ez a törekvés az 1960-as évek végén már a szaksajtóban is visszhangra találó kezdeményezés,¹¹ amely a földrajz, a történelem és művészeti ágak (zene, képzőművészet, tudománytörténet) tananyagba történő iktatásával megvalósult, de a főhatóság halogató taktikája és pedagógusaink értetlensége miatt csak bántóan későn, a 2001/2002. tanévben kerül bevezetésre a románok története és kultúrája (ismertebb nevén „népismeret”) a közoktatásban; az általános iskolában még ma sem tanítják a román nép történetét.¹² Pedig a nemzeti közösség alapvető érdeke az a természetesnek tűnő, de nem mindig megvalósuló evidencia, hogy a nyelv és irodalom mellett a nem magyar identitású tanuló a saját kultúráját, mindenekelőtt saját népe földrajzát és történelmét anyanyelven ismerje meg. Ebben az esetben kevesebb engedményt kellene tenni a nyelvhasználat rovására (legalábbis a kétnyelvű felsőtagozatban és a gimnáziumban), hiszen a nemzetiségi oktatás hanyatlásának egyik fontos oka a valóságkövetés, a túlzott

alkalmazkodás az asszimiláció által diktált egyre gyorsabb nyelvi pozícióvesztéshez, pedig kézenfekvő, hogy a nemzetiségi oktatás nyelvoktatóvá való degradálását csak építő-fejlesztő, igényességet támasztó stratégiával lassítható vagy akadályozható meg.¹³ A nemzetiségi felsőoktatás általában és a szegedi román tanszék konkrétan hiába rendelkezett jövőképpel mind az általános és középiskolai oktatás, mind az ehhez szükséges tanárképzési stratégiával, ez utóbbi gyakorlati megvalósításához, a kétnyelvű közoktatás számára végülis nem tudott minden vonatkozásban felkészült szakembereket képezni. Egyébként a „nemzetiségi” román iskolák profiljának megfelelően átstrukturált tantárgyak tanítására alkalmas „nemzetiségi” pedagógusokat nevelni aligha lehetett volna, s nem csak azért, mert definiálatlan volt, hanem mert – a budapesti román tanszékhez hasonlóan – a tudományosságnak, a „szakmai” felkészítésnek kívánt prioritást adni, s nem a nem mindig elfogadható ideológiai, nemzetiségpolitikai, többnyire leépítő iskolapolitikai elvárásoknak. Látenszen két felfogás csapott össze: a hazai nemzetiségeknél az anyanemzet kultúrája felé nyitó és az attól eltérő, a magyarországi lokális nyelvi, néprajzi, s általában a kulturális tradíciókra épülő, s ennél fogva múltbanező szemlélet között. A románoknál megvolt a szándék a helyes arány kialakítására, de végülis Petrusán György inkább az előbbi, Kozma Mihály az utóbbi törekvést támogatta. Ez is magyarázata annak, miért csak később, a 2001/2002. tanévben került bevezetésre a „népismeret” c. tantárgy. Ma sem eléggé tisztázott a nagyobb értéket képviselő anyanemzeti kultúra és a lokális, tradicionális kultúra közötti arány.

Persze nem csak szakmai-ideológiai jellegű viták voltak, hanem a tanárképzés tárgyi és személyi feltételeiről szólók is. Az előbbiekkal különösebb problémák nem voltak, annál inkább, mivel a képzéshez szükséges szakirodalom döntő többségét az államközi megállapodás keretében Románia biztosította. A személyi feltételek biztosítása kényesebb kérdés, mert a nemzetiségpolitika részét képezi. A magyar tanárképzéshez azonos vagy hasonló feltételek nyújtása a nemzetiségek számára hátrányosak voltak. Az egyetlen szempont a hallgatói létszám, illetve óraszám volt, amely számukra nagy hátrányt jelentett, hiszen a tényleges feladatokat, a tantárgyak számát, eltérő voltát, s ebből fakadóan a szakosodás kívánalmait figyelmen kívül hagyta. A képzési színvonallal és a tudományos tevékenységgel kapcsolatos oktatói követelmények azonban a többi, jóval nagyobb oktatói létszámmal működő tanszékek követelményeivel voltak azonosak. Ez a körülmény a tudományos fokozatok megszerzése és az oktatói előléptetések szempontjából volt igen hátrányos, az akkori (1990-ig tartó) ún. „hármás” követelménynek (a megfelelő színvonalú oktatómunka, a társadalmi-közéleti és tudományos kutatói tevékenység) nem mindenki tudott megfelelni.

1966 után a tanszéken három főállású és egy óraadótanár oktatott. A kevés álláshely és a szakemberhiány miatt a tanszék nem tudta megoldani a tantárgypedagógia szakszerű oktatásának kérdését. E tárgy oktatására alkalmazott román nyelv és irodalom szakos tanárok közül (Teodor Olteanu, Gheorghe Misaroș, Gheorghe C. Mihăiescu, Gheorghe Martin, Ecaterina Tiriteanu) elegendő óraszám miatt egyiket sem sikerült véglegesíteni és e diszciplína oktatásának megnyerni. (A kérdés az 1990-es évek közepén oldódik meg, Romániából áttelepült és megfelelő képesítéssel rendelkező oktatóval.) Ezzel kapcsolatban megállapítható, hogy a fenti nehézségek ellenére a három román pedagógusképző intézmény közül a szegedi tanárképző főiskola román tanszéke rendelkezett a hivatásához legmegfelelőbb szervezettséggel, felkészültséggel és tárgyi feltételekkel. Az óvónőképzés és a tanítóképzés tulajdonképpen kezdettől fogva megoldatlan, illetve rendkívül mostoha személyi feltételek mellett végezte oktató-és nevelőmunkáját: a debreceni (1969-1993), a békéscsabai (1993-2001), majd a szarvasi (2001-) a román tanítóképzés általában 1 főfoglalkozású és 1 óraadó oktató, a szarvasi óvónőképzés (1959 óta) hasonló körülmények között folyik. A mostoha oktatói ellátottság nem teszi lehetővé az igényes képzéshez szükséges specializálódást. Annak az 1980. évi minisztériumi állásfoglalásnak, hogy minden nemzetiségi pedagógusképző intézménytípusban eltérjünk a hallgatói létszám és óraterhelés alapján megállapított normáktól, sosem sikerült érvényt szerezni.¹⁴

A szegedi főiskola román tanszéke kedvezőbb feltételeit kezdeti előnyeinek, nagyobb szakmai tapasztalatának és oktatóinak (Kozma Mihály és Petrusán György) a hazai románság mozgalmi és szakmai közéletében játszott szerepének köszönheti, azt a kitüntető címet is, hogy az 1980-as évekre a hazai román értelmiség képzésének legfontosabb bázisává válhatott. Egyik fő törekvése – a főhatóság és az érintett megyék ellenállása miatt – mégsem sikerült: a három román intézmény összevonásával, Szegeden erős, hatékonyabb pedagógusképző intézet létrehozása. A szegedi román tanszék akkori meggyőződése, hogy a hazai román pedagógusképzés egyik hiányossága erős széttartottságából fakad. Egy ilyen kislétszámú nemzetiség nem képes három intézmény színvonalas működtetésére, ehhez sem a személyi, sem a tárgyi (főleg a szakirodalmi) feltételek nem biztosíthatók, így a néhány oktatót foglalkoztató egységek nem válhatnak az adott szakterület tudományos igényű művelőivé. Az erők koncentrációjával és vendégoktatók foglalkoztatásával (különösen az óvónő- és tanítóképzőben) Szegeden meg lehetne kísérelni egy – az akkorinál rugalmasabb képzési rendszer keretében – olyan román pedagógus-és művelődési szakembertípus kialakítását, amely a közoktatás minden szintjén, illetve a kulturális élet különböző területein foglalkoztatható lehetne. Ezzel

perspektivikusan megteremthető volna a hazai román közművelődéstörténeti kutatások bázisa is. (Az ELTE Román Filológiai Tanszékével azért nem számoltunk, mert nem volt kimondottan nemzetiségi intézmény, s más kulturális igényeket elégített ki.)¹⁵

A képzési feltételek javítását célozta a tanerők kis létszámához képest, jelentősnek mondható tankönyv-és jegyzetírás. Előbb a tanszék igényeit próbálták az oktatók kielégíteni: nyelvészeti, irodalomtörténeti és történelmi jegyzeteket publikáltak, szép számmal. Ez a munka a Szegedre való költözéssel kezdődött Sasi Erzsébet és Váncsa Vilmos révén, majd Kozma Mihállyal és Petrusán Györggyel folytatódott, amelyben részt vett Kimpián Péter (1977-1990), illetve (1990-1991) és Hoczopán Anna (1983-tól). A sort a kolozsvári professzor, Vasile Voia irodalmi és összehasonlító irodalomtörténeti jegyzetei zárták, a rendszerváltozás utáni években. A tanszék oktatói nem csupán saját használatra, hanem a közoktatás és az óvónő-és tanítóképző intézmények számára is publikáltak jegyzeteket, tankönyveket. A gimnáziumi tankönyvírásban mindenekelőtt Kozma Mihály jeleskedett, nyelvtankönyveit ma is használják a gyulai román gimnáziumban. A tanszék által, kezdetben minisztériumi engedéllyel, később önálló kiadásban megjelentetett jegyzetek, szöveggyűjtemények és gimnáziumi tankönyvek átfogják a román nyelv és irodalom teljes spektrumát. Később is, a tanszék oktatói, folytatva Kozma Mihály és Petrusán György tankönyvírói tevékenységét, fontos szakmai feladatnak tartották a közoktatás segítségére sietni tankönyvek és egyéb iskolai segédanyagok összeállításával, magyar nyelvű tankönyvek fordításával. Ez a munka Mihaela Bucin, Hoczopán Anna és Wéber Péternek köszönhetően ma is tart.

Az ország politikai és kultúrpolitikai rendszerének demokratizálásával az 1970-es évek végére nőtt a tanszék mozgástere is és a fentebb vázolt fejlesztési elképzelések megvalósításához szükséges személyi feltételek megteremtésének esélye, lehetősége, különösen azt követően, hogy Kozma Mihály és Petrusán György egyre fontosabb funkciót töltött be a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetségében, majd 1990-től a Magyarországi Románok Szövetségében, amelyeknek elnöke kisebb megszakítással 1983 és 1995 között Petrusán György volt. Előbb Kimpián Péter kerül, 1976-ban a tanszékre, közvetlenül a román és francia szak elvégzése után, aki régi és modern irodalomtörténeti, kultúrtörténeti előadások tartásával, jegyzetírással és a tanszék órán kívüli kulturális tevékenységének koordinálásával, a budapesti román tanszékkel való kapcsolat kiépítésével, a romániai hallgatói tanulmányutak szervezésével segítette a felfelé ívelő intézmény műhelyjellegének erősítését. Közben, 1983-tól rendszeres külső munkatársa lesz

a szegedi román „Ecranul nostru” c. tv műsoroknak, majd 1990-ben végleg a szegedi román nyelvű rádióadások szerkesztőségének munkatársa lett. 1983-ban őt követi a tanszéken tanársegédi beosztásban Hoczopán Anna, aki a tanszék oktatói közül elsőként végzett egyetemi tanulmányokat Romániában, s ezzel a Pállfy Endre, Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos, Kozma Mihály és Petrusán György által képviselt pesti akadémiai hagyományoktól, bizonyos szakmai-tudományos kérdésekben vallott felfogástól eltérő szemlélet meghonosodása kezdődik el, hiszen azt követően csak romániai tanulmányokkal és szakmai tapasztalattal rendelkező oktatókat foglalkoztattunk, sorrendben a következőket: Filip Tănase (1982) Gavril Scridon (1988-1990), Máté Gábor (1990-1995), Molnárné Ruzsa Éva (1991-1997), Vasile Voia (1991-1994), Bucin Mihaela (1993-tól), Elena Munteanu (1995-1999), George Irimiaș (1995-1999), Ema Adam (1999-2003), Ștefan Gencărau (1999-2010), Maria Gavra (2007-től), Wéber Péter (2007-től), Elena Sandu (2011-től). Generáció-és szemléletváltás megy végbe, amely a tanszék megítélése, helytállása szempontjából volt fontos és előnyös, még ha bizonyos érdeksélemmel is járt. A rendszerváltás körüli évek és az egyetemi integráció (2000) tanszékünk néhány oktatóját döntési kényszer elé állította, főleg azokat, akik az oktatást és az azzal kapcsolatos szakmai feladatok ellátását tartották legfőbb hivatásuknak, s kevésbé a tudományos kutatást. A tanszéken való maradás döntő feltételévé vált ugyanis a tudományos minősítés megszerzése. Ez volt egyébként az oktatók előmenetelének és a tanszék előbb főiskolai, majd egyetemi szintű pedagógusképző- és kutatóhelyként történő elismerésének, akkreditációjának feltétele. Ez mindenképpen új korszakhatárt jelentett a szegedi román tanszék történetében is, megnyitva az utat a későbbi, a 2003-2004-es évek eljárása során az egyetemi intézménnyé történő minősítése előtt. Az idáig megtett út, a főiskolai tanszék egyetemi tanszékké történő fejlesztése azonban nem volt zökkenőmentes, amelynek több oka is volt. Mindenekelőtt az általános iskolai tanárképző főiskola több évtizedes hagyománya, amely a „jó tanár” ideálját tartotta szem előtt. A tudományos kutatómunka presztizsnövelő tevékenységnek számított ugyan, de csak az egyetemen volt kötelező. A II. világháború után hozzájárult e felfogás általánosan elfogadottá tételéhez a főiskolai és egyetemi tanárképzés különállása, a politikai rendszer zárt, idegen nyelvismeretet nem igénylő jellege is, ami nehezítette a doktori címek, tudományos fokozatok (a tudomány kandidátusa, a tudomány doktora) megszerzését, hiszen egy világnyelv ismerete kötelező volt. Bár az 1960-as évektől már a főiskolán is az egyetemekével azonos beosztások voltak, az 1970-es években a főiskolán is kötelezővé tett tudományos kutatás zavart okozott, következetes érvényesítésére a tudományos

minősítéssel rendelkező oktatók kis száma miatt az 1990-es évekig nem is került sor.

A szakemberekkel nem rendelkező nemzetiségeknél, a németek kivételével, a helyzet még drámaibb volt. Az 1949-ben alakult főiskolai román tanszéken pl. a főállású oktatók közül az első tudományos fokozatot négy évtizeddel később, 1993-ban szerezték a Magyar Tudományos Akadémián (Petrusán György ekkor lett az irodalomtudomány kandidátusa).¹⁶ Azt követően, 1997-ben a bukaresti egyetemen Hoczopán Anna, 2003-ban Bucin Mihaela szerzett PhD. fokozatot. A tudományos minősítések és monografikus jellegű tanulmányok megjelentetése hozza meg az 1990-es évek elején a tanszék igazi legitimitációját (Petrusán György révén) Magyarországon és Romániában egyaránt. A felzárkózás előbb kezdődött, a rendszerváltás küszöbén, amikor először alkalmaz a tanszék egyetemi tanárt, Gavril Scridon személyében, aki a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen a román irodalmi tanszék vezetője és egyben az ELTE Román Filológiai Tanszék vendégprofesszora volt 1982-1991 között. Gavril Scridon alkalmazásának szimbolikus jellege volt a rendszerváltás idején: nyitás a román szellemi élet felé, kezdeti lépések az izolációból való kitörésre, a hazai románokra jellemző izolacionizmus meghaladására, együttműködési próbálkozások román szakemberekkel. A romániai nyitás a politikai változások által teremtett új kapcsolatrendszer kiépülésével a vártnál gyorsabban és sikeresebben ment végbe, s tartósnak bizonyult. Ezt mindenekelőtt romániai lektorainknak és vendégtanárainknak köszönhetjük, akik nálunk nemegyszer intenzív tudományos tevékenységet folytattak. Vasile Voia professzor pl. itt írta meg jegyzet gyanánt a román próza-irodalom két világháború közötti korszakát, amelyet később az anyaegyetemen is használtak. Ugyancsak nálunk írta és jelentette meg kiváló komparatistikai tanulmányát a kolozsvári tudományegyetemmel közösen használt tankönyvét „Literatura comparată” címmel (Editura Noi, Giula, 1998.), de ebben az időben rendezte sajtó alá Berényi Mária „Româniile din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea, 1821-1918” (Edit. Noi, Giula, 1992) c. kötetét. Gavril Scridon és Vasile Voia hagyományt teremtettek, a hazai románsággal való együttműködés hagyományát, amelyet az őket követő lektorok már természetesnek tartottak és a tanszéken eltöltött idő alatt aktív résztvevőiké váltak kulturális és tudományos közéletünknek. Erről vall Elena Munteanu nagybányai tanárnő is egyik visszaemlékezésében.¹⁷ Őket Ema Adam és Ștefan Gencărașu követte, aki a szegedi éve alatt nyelvészként és széleskörű kapcsolatokkal rendelkező jó kultúrdiplomatahoz méltóan épített hidat nem csak köztünk és a kolozsvári egyetem, hanem a nyugat-európai egyetemek romanisztikai intézeteivel is

megismertette a szegedi román tanszék és a „Conviețuirea-Együttélés” c. folyóirat tevékenységét.

A harmadik évezred elejére a tanszék fejlesztésének lehetőségei kimerültek mind a nagy politikai változások következtében jelentkező, a korábbtól eltérő társadalmi igények és a nemzeti – nemzetiségi kérdés megközelítésében beállt változások, mind az egyéni karrierépítéssel kapcsolatos szemléletváltás miatt. Az előző (szocialista) rendszer zártabb politikai és társadalmi keretei között jól érvényesült a fentről vezérelt, nemegyszer atyáskodó, de bizonyos védelmet nyújtó, lényegében közösségi érdeket preferáló politika. A piacgazdaságon alapuló polgári társadalom e merev keretek fellazításával az érdekérvényesítésre, a vetélkedésre teszi a hangsúlyt. Egy olyan kis, ráadásul identitászavarokkal küszködő közösségben, amilyen a hazai románság is, az ellentétes érdekek egymásnak feszülése meglepően gyors és erős konfliktusokat gerjesztett a tanszéken belül és kívül egyaránt, annál is inkább, mert az 1980-as évek elejétől ugyanaz a személy (Petrusán György) állt a magyarországi románság érdekképviselését ellátó szervezet és a szegedi román tanszék élén. A feszültségek többnyire a gyulai vár tövében keletkeztek, a románság „fővárosának” kikiáltott körösparti kisvárosban, de nagy hullámai a Tisza parti szegedi román tanszéken csapódtak le. Petrusán György kissé későn, de még elfogadható időpontban köszönt le (1995-ben) a Szövetség elnöki funkciójáról ahhoz, hogy 1980-ban, tanszékvezetőnek történő kinevezése után megkezdett tanszékfejlesztési elképzeléseit mandátuma lejártáig (2003) megvalósítsa, létrehozva egy olyan pedagógusképző műhelyt, amelyet a románság sajátjának tekintett, s évtizedeken át, mind a mai napig e közösség fontos szellemi műhelyeként működik. Jellemző az itt végzett hallgatók és a tanszék közötti szoros kapcsolatra az a körülmény, hogy az 1999. október 30-án, a tanszék fennállásának 50. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen több mint 100 volt hallgató vett részt.

Oktatási kötelezettségeinek a tanszék román nyelv és irodalomból a mindenkor követelményeknek megfelelően tett eleget. Tény, hogy a kezdetben három (tannyelvű, kétnyelvű, nyelvoktató), majd két iskolatípusra (kétnyelvű, nyelvoktató) való megfelelő tanárképzéshez szükséges feltételek sohasem voltak meg, már csak azért is politikailag káros, szakmailag felelőtlen és átgondolatlan volt az 1960-as átállás a tannyelvű oktatásról az ún. kétnyelvű oktatásra, amely a trianoni döntés után bekövetkezett szétesés után ez volt a leépítés irányába tett legnagyobb lépés a magyarországi nemzetiségi oktatásban. Ez jut kifejezésre az azóta szárnyaló asszimilációban. E nagy, kettős érvágásnak a következményeit a tanárképzésben nem vonták le. Vívmánynak tekinthető az általános iskolai nemzetiségi oktatás igényeinek kielégítésére a II. világháború után létesített

főiskolai tanárképzés, de működési feltételei a tényleges szükségleteknek sem akkor, sem később nem feleltek meg. Azért nem, mert a deklarált cél és a hozzárendelt eszköz között nem volt összhang. Az 1946 után létesített román tannyelvű oktatás valójában nem volt román anyanyelvű, legfeljebb kétnyelvűként definiálható, a jelenlegi hivatalosan kétnyelvűnek deklarált oktatás nyelvvoktató. (Politikailag fontos megjegyezni, hogy az iskolatípust maguk a nemzetiségek választják, és nem a magyar állam oktrojálja rájuk!) Tárgyilagos ítéletet mondani a hazai román pedagógusképzés felett csak e körülmény figyelembevételével lehet. Önhibáján kívül tehát a tanszéknek végig szembesülnie kellett azzal az ellentmondásos helyzettel, amely a jelenlegi tanárképzési struktúrában és a rendelkezésére bocsátott feltételek mellett nem feloldható. A tanszék az anyanyelvű oktatás hagyományát követve kezdte meg tanárképzési tevékenységét, de a tanárok és a közoktatás tanulói, akik magyar nyelvi környezetben szocializálódtak, nem rendelkeztek az ismeretek elsajátításához szükséges nyelvismerettel, ezért az idegen nyelvi oktatás módszereinek elsajátítását igényelték a tanszéktől. Erre – a feltételek hiánya miatt – a tanszék későn reagált. Végülis sem a tanszéken, sem az iskolákban nem honosodott meg a román nyelv modern, interaktív, idegen nyelvi módszerek szerinti oktatásának hagyománya, mint ahogyan a románnal párosított szak román nyelven való tanítása sem. Par excellence: ha nincs kétnyelvű tanárképzés, amelyben a leendő tanár elsajátíthatja a tanítandó szaktárgyait románul, nincs, nem lehet kétnyelvű közoktatás sem. Ez a nyilvánvaló magyarázata annak, hogy a kétnyelvűnek deklarált iskoláink lényegében nyelvvoktató iskolákká degradálódtak. Erre az illetékesek nem gondoltak: vagy a tannyelvű iskolát kétnyelvűvé történő lefokozása lényegében az asszimiláció irányába tett lépés az állam, vagy az ellenállásról való lemondás, meghátrálás bizonyítéka a nemzetiségek részéről. A bolognai folyamat szerinti tanárképzés átalakításával, illetve az egyszakos (román) képzés bevezetésével ez a kérdés átmenetileg lekerült a napirendről, anélkül, hogy aktualitását elveszítette volna. Időszerűtlenné vált az a disputa is, amely a szakmai és a tudományos munka közötti különbséget próbálta összemosni, az utóbbit az előzővel helyettesíteni és az oktatói előmenetelnél érvényesíteni. Végülis csak azok maradtak meg a román tanszéken is, akik a tudományos minősítéssel kapcsolatos követelményeket teljesítették. E követelmények érvényesítése nem kis feszültséggel járt és a tanszéken kívül is hullámokat vert, konfliktusokat generált, de lezárta azt a kb. két évtizedet átölelő korszakot, amely alatt (1980-2003) a szegedi román tanszék is szert tett arra a reputációra, amely egy korábbi főiskolai pedagógusképző intézményt egyetemi tanszékké tesz.

Az új körülményekhez és követelményekhez való alkalmazkodás kényszere azonban jelentős vérvesztéssel járt: erősen csökkent a hallgatók létszáma, ezen belül a magyarországi román fiatalok száma, amit nem csak a változtatások, hanem azok végrehajtói és megtestesítői ellen is fordítható, káros, közösségromboló hatást is kiváltva. A bolognai képzési rendszer módosításával (2013) és a kétszakos általános iskolai tanárképzésre történő visszatéréssel javulhat a jelenlegi beiskolázási gond, enyhülhet a hallgatókért folyó verseny, de nyilvánvaló, hogy a romániai egyetemek egyre nagyobb konkurenciát jelentenek, ezért nem lesz könnyű a túlélés, a hazai román közösség meggyőzése a szegedi román tanszék vitathatatlan előnyeiről. Ez a kihívás a jelenlegi oktatói testületre hárul, amelynek élén 2010 óta Bucin Mihaela Geni áll.

Attól nem kell tartani, hogy a tanszéket a magyar állam részéről a megszüntetés veszélye fenyegeti. A folytatás esélye, a korábbi stabilitás helyreállítása ma már csakis a társadalmi változások következtében jelentkező igényekhez való alkalmazkodási képességen múlik. Azon, is persze, hogy a szakemberképző intézmény jelenlegi tanárai milyen konvertálható ismereteket és perspektívát nyújtanak a szak iránt érdeklődő fiataloknak, hogyan tudnak kommunikálni és együttműködni az érintett, elsősorban a korábbi etnikai zártságát nehezen feladó, elkülönülésre hajlamos magyarországi román közösséggel, amelyben mély gyökeret vert egyébként az a tudat, hogy ezt a tanszéket 1949-ben kifejezetten számukra alapították.

A jövő kihívásainak latolgatása mellett erkölcsi és politikai kötelességünk szólni a tanszék és a magyar hatóságok, mindenekelőtt a szakminisztérium és a főiskola, illetve egyetem közötti együttműködésről. Az 1963 óta, a kádári rendszer konszolidálódása óta tanszéki oktatóként és tanszékvezetőként szerzett tapasztalatok birtokában állíthatom, hogy a szegedi román tanszéknek jó, korrekt bánásmódban volt része a befogadó szegedi anyaintézetben, működéséhez szükséges feltételek biztosítottak voltak. A fentemlített gondok az ország nemzetiségpolitikájából fakadtak, a helyi szervekkel, s közvetlenül a főiskola/egyetem vezetésével különösebb nézeteltérései sosem voltak. A szocialista rendszerben szocializálódottak számára szinte hihetetlen, hogy a tanszék szakmai munkáját az illetékes szervek – a magyar nyelven és a tanszék oktatói által kidolgozott, a főiskolai tanács által jóváhagyott képzési programokon (tanterveken) kívül – semmilyen más formában nem ellenőrizték. Ékes példa erre Mészáros György félállású oktató esete. Románia történetét feldolgozó jegyzete a hivatalos román kontinuitáselméletet tartalmazta, amely a magyar történészek migrációs elméletével ellentétes. Ebből tanított, anélkül, hogy valaki ezt észrevételezte volna, ráadásul ő sokáig a Művelődésügyi Minisztérium nemzetiségi

kérdésekkel foglalkozó osztályvezetője volt. Amikor az 1970-es években, néhánynapos tanulmányúton a tanszéken tartózkodó temesvári egyetemi oktató, Iosif Vulcan munkásságát kutató Alexandru Crişan erről tudomást szerzett, nem akart hinni a szemének, mint ahogy azt sem hitte el, hogy előadásainkat előzetesen nem kellett feletteseinknek bemutatni. Az oktatók belátásuk szerint végezték feladatukat, ezzel kapcsolatosan észrevétel a főiskola vezetése vagy más szervek részéről nem érkezett. Egyetlen alkalommal fordult tanszékünkhöz külön politikai természetű kéréssel az akkori főigazgató-helyettes, Gaál Géza: az 1968-as csehszlovákiai megszállást ellenző, azt erősen bíráló Romániából érkező újságokat a hallgatók előtt néhány napra zárjuk el. A Március 15-i (betiltott) nemzeti ünnep alkalmából, mint minden más tanszékről, a románról is beszédtek az írógépeket, nehogy ellenséges propagandára használjuk fel. Mint minden autoriter rendszerben, persze nálunk is működött az 1970-es évekig a sokszor minden alapot nélkülöző be-és önbiztosítási hajlam, amolyan „házi cenzúra”-ként: a magyar nemzetiségű tanszékvezető három évenként kötelező, egyik minősítésünkben nacionalista „elhajlásunkra” figyelmeztetett, felszólítva bennünket, hogy tartózkodjunk a nemzeti érzelmek és érdekek túlzott hangsúlyozásától. Nem lett következménye, mert felvetését nem tudta megfelelő érvekkel bizonyítani, erkölcsi alapja sem volt az erős székely elkötelezettségű tanszékvezető kollégánknak, s főleg azért, mert már akkor értelmiségi körökben gyakori vitatéma volt a határon túli magyarok kérdése. Egyébként az 1970-es évek végén Váncsa Vilmos korábbi „jópofaságon” alapuló népszerűsége leáldozóban volt, a tanszék ügyeinek vitelében, szakmai feladatainak ellátásában Kozma Mihály és Petrusán György szerepe válik meghatározóvá. A kérdés csupán az volt, hogy a tanszékvezetésről 1980-ban a tudományos kutatómunkában nem jeleskedő Váncsa Vilmos helyére ki lép. A kérdés azért vert a tanszéken kívül is hullámokat, mert egyik potenciális jelölt sem felelt meg – akkor – a követelményeknek: mindkettő adjunktusi beosztásban volt, nem rendelkezett sem egyetemi doktori címmel, sem tudományos minősítésnek számító, az akkori minősítési rendszerben a Magyar Tudományos Akadémián szerezhető kandidátusi fokozattal. Tekintettel arra, hogy a főiskola vezetése nem külső, hanem belső és román származású szakemberrel kívánta megoldani a tanszék vezetését, hiszen akkor már ez a nemzetiségpolitikai szempont is elvárás volt, a döntéshozóknak azt kellett mérlegelniük, hogy kinek van addigi munkássága alapján nagyobb esélye a lehető legrövidebb időn belül a követelmények teljesítésére. A választás végülis Petrusán Györgyre esett, aki disszertációjának megírását 1986-ra befejezte, Domokos Sámuel és Gavril Scridon egyetemi tanárok jónak, megjelentetésre alkalmasnak és ajánlatosnak tartották, amire különböző okok miatt csak 1992-ben, kandidátusi

disszertációként történő megvédésére pedig 1993 áprilisában került sor. Ezzel véget vetettek annak a több évtizede alkalmazott „pozitív diszkriminációnak”, hogy a követelményeknek nem megfelelő kerüljenek a kis tanszékeknek minősülő nemzetiségi intézmények élére. A követelmények következetesebb érvényesítése sokat lendített a román tanszék szakmai megítélésén Magyarországon és Romániában egyaránt, s megalapozta egyetemi szintű intézményként történő akkreditálását.

Petrusán György tanszékvezetői megbízatása (1980-2003) fele-fele arányban esik a rendszerváltás előtti és utáni évekre. Átmeneti korszaknak is nevezhető: átmenet a központosított irányításról a decentralizált, nagyobb önállóságot és kezdeményezőkézséget igénylő, a bolognai képzési rendszerből és az egyetemi szintű oktatásra történő áttállásból fakadó új képzési struktúrákra. Hoczopán Annának, majd Bucin Mihaelának már az új feltételek között kellett, illetve kell a régi értékek, hagyományok és az alaposan megváltozott körülmények igényeinek és lehetőségeinek az ötvözetéből új stratégiát kialakítani, ha meg kívánja őrizni a tanszéknek az intézményen kívüli és belüli korábbi pozícióit, helytállását. Ismert ugyanis, hogy a tanszék, oktatói és hallgatói létszámahoz képest, figyelemre méltó szerepet játszott mind a hazai román közösség, mind a főiskola életében. Az előbbiről már szóltunk, az utóbbiról csupán annyit, hogy mindjárt, a tanszék Szegedre való költözése után, nemcsak Sasi Erzsébet (Mucsy Ferencné) töltött be fontos politikai állást a szegedi Pedagógiai Főiskolán, hanem pl. Budai János román-történelem-testnevelés szakos hallgató is, aki 1959-1963 között az intézmény KISZ-titkári funkcióját tölti be, amely akkor komoly politikai megbízatásnak számított. Később, amikor más volt már a politikai széljárás, 1974-1983 között Petrusán György látja el a főiskola személyzeti ügyeit intéző osztály vezetését, közben néhány hallgatónk (Ruzsa Ildikó, Botye Márta), az intézmény ünnepein kiváló szavalóként képviseli tanszékünket, ahol már, nemegyszer a szlovák tanszék hallgatóival közösen, számos kulturális program, népművészeti kiállítás egészít ki a tanárképzés programját.

A hallgatók származás és szociális helyzet szerinti összetétele jól tükrözi a hazai románság társadalmi rétegződését, nemzeti tudatának állapotát, kulturális szocializációs viszonyait. Hat és fél évtized távlatából a II. világháborút közvetlenül követő évek beiskolázási adatai a legbeszédesebbek. Az első három-négy évben a zömében paraszti származású hallgatók érettségi vizsga, tehát a főiskolai tanulmányokhoz szükséges műveltség és szakismeretek nélkül kezdik meg tanulmányaikat. Ez azt jelenti, hogy az I. világháború után a Magyarországon maradt román populációnak lényegében nem volt középiskolai végzettségű, beiskolázásra alkalmas ifjúsága. A gyulai román gimnáziumban az

első érettségizett osztály csak 1953-ban végez, akkor, amikor az először, 1949-ben érettségi vizsga nélkül beiskolázott 9 fiatal 1953-ban ugyan befejezi a szakérettségit adó egyéves gimnáziumot és a kétéves főiskolát, de csak az azt követő egyéves gyakorlati tanítás után szerez diplomát. A második évfolyam 1954-ben a már Szegedre költöztetett főiskolán végez. Amikor tehát büszkén mondták a hazai románok, hogy ismét van a trianoni döntés után először saját közösségéből kiemelkedő értelmisége és latolgatja ennek felkészültségét, ennek nyomán az iskolai oktatás minőségét, mindenképpen figyelembe kell venni ennek a kezdeti pedagógusképzési szakasz összes körülményeit, a lényegében paraszti származású fiatalság értelmiségivé válás politikai, szociális és román műveltségbeli, valamint nyelvismereti viszonyait. E mindenképpen hátrányos helyzetből induló új román értelmiségi generációk sorsából, erőfeszítéseiből vezethető le az I. világháború után Magyarországon maradt románság túlélési esélyeit, s e szocializációs viszonyok korrekt értelmezése alapján értékelhetőek tárgyilagosan a kulturális identitásukkal kapcsolatosan ma is felmerülő kérdéseket, kétkedéseket. Hasonló, ugyancsak fejletlen, ingerszegény falusi-kisvárosi világból indulnak azok a fiatalok, akik tanulmányaikat a budapesti ELTE-n végzik. Románszakos hallgatónak lenni a fővárosban és az ország legjobb egyetemén azonban előnyt jelentett, mert jobban tudták pótolni szakmai és műveltségbeli hátrányaikat. Később ezt a helyzeti előnyt kamatoztatni tudták a közösség életében, kis létszámuk ellenére súlyuk meghatározó volt, hiszen az egyetemi végzettség előnyt jelentett. A hazai román értelmiségivé válás sajátossága egyébként az, hogy a hosszú és politikai szempontból kényes folyamat meghatározó szereplői eleinte Romániából áttelepült, románul tudó magyar nemzetiségű tanárok voltak. A II. világháború után a hazai román közoktatás, beleértve a gyulai román gimnáziumot is, rászorult Románia segítségére: onnan a Magyarországon letelepedett erdélyi magyarok mellett románok is jöttek, de Wild Frigyes pl., a gyulai román gimnázium első igazgatója, német nemzetiségű volt. Helyüket fokozatosan a Magyarországon született, főiskolát vagy egyetemet végzett román nemzetiségű oktatók vették át az 1960-1970-es évektől, de bizonyos tantárgyak, különösen a reáliák tanítására még ma is alkalmaznak magyar származású tanárokat (ma már a családi-rokoni összefonódások miatt ez szinte elkerülhetetlen).

A felsőoktatásban is „vegyes” a tanárok nemzetiség szerinti összetétele. Színesebb a budapesti román tanszék tanárainak származás és politikai nézetek szerinti megoszlása: az Osztrák-Magyar Monarchia területén élő románok számára 1862-ben a Magyarcsanád környékéről származó Vasile Erdélyi (Ardelean) nagyváradi püspök közbenjárására létesített tanszék élén 1927-ig román származású görög-katolikus tanárok álltak (Alexandru Roman, Ioan

Ciocan, Iosif Siegescu). Azt követően közel tíz éven át (1928-1935) a híres olasz nyelvész, Carlo Tagliavini állt a legrégebben létesült egyetemi szintű román nyelvi tanszék élén. Őt követi 1936-tól a német-magyar vegyes házasságból született temesvári Treml Lajos, aki a fasiszmus előretörése miatt anyja Tamás nevét vette fel, 1934-ben.¹⁸ A románul tökéletesen beszélő (Universul, 1933. június 21.) híres romanistát¹⁹, akademikust, aki 1974-ig vezette a tanszéket, ugyancsak erdélyi származású utódok követték (Domokos Sámuel, Nagy Béla, Miskolczy Ambrus, jelenleg Nagy Levente). A 2013-ban fennállásának 150. évét ünneplő tanszéknek 1920 óta először van román származású oktatója Hergyán Tibor személyében, 1994 óta.²⁰

A szegedi román tanszék esetében kissé más a helyzet. 1949-ben, amikor a főiskolai tanszék megalakult, hol találtak volna román származású, megfelelő szakmai felkészültségű szakembert abban az országban, amelyben a trianoni döntés után, 1949-ig, egyetlen román tannyelvű gimnázium sem működött? Két román származású és neveltetésű, tehetséges egyetemet végzett fiatalról tudunk. Az egyik, Borza Lucia ideológiai okok, nevezetesen, papi származása miatt akkor nem jöhetett számításba. A másik, Tyirityán Katalin, a gyulai román gimnáziumot választotta, így került Szegedre Kozma Mihály. Nyilvánvaló volt, hogy ebben az esetben is csak a Romániából áttelepült magyar szakemberekre támaszkodhatott az állam; e feladatra alkalmas szakember kineveléséhez legalább két évtizedre van szükség. A kommunista társadalomra való áttérés küszöbén álló Romániából szakembereket alkalmazni aligha lehetett volna. Ezért esett a választás a tanszék megszervezésére és vezetésére Pállfy Endrére, majd tanítványaira, Sasi Erzsébetre és Váncsa Vilmosra. Akkor még ők sem feleltek meg a tanszékvezetővel szemben támasztott követelményeknek, ezért hamar adjunktusi beosztást kaphattak, így csak megbízott tanszékvezetők lehettek, míg docenssé elő nem léptek. Váncsa Vilmos is docensi kinevezéséig (1969), évenkénti megbízással látta el vezetői feladatát. Ezt a gyakorlatot a főiskola konzekvens módon alkalmazta az egyetembe való integrálódásig, azóta tanszékvezetői megbízást csak docens és tanár kaphat. Hazai román származású oktatója először 1960-ban, a Budapesthez kötődő Mészáros György személyében lett, őt követte Kozma Mihály 1961-ben és Petrusán György 1963-ban.

Később, az 1990-es évektől megváltozott a trend. Fokozatosan túlsúlyba kerültek a romániai szakemberek, ma már csak egy hazai román származású oktatója van a tanszéknek. Az irányváltást akár természetesnek is tekinthetnénk, ha figyelembe vesszük az őshonos hazai románság számának nagyarányú és gyors apadásának és az újonnan betelepülő románok létszámemelkedésének nyilvánvaló következményeit. Ám azok a románok, akik „büszkék” kettős

(román-magyar) identitásukra, ami lényegében az elmagyarosodás előszobája is lehet, nehezen viselik az újonnan jött románok „testvéri” segítségnyújtását. Pedig tudatában kellene lenniük, annak, hogy a trianoni döntés utáni kb. három millió magyarországi románságból való kiválásuk után az igényesebb, román nyelvismeretet igénylő feladatok ellátásához sokáig hol erdélyi magyarok, hol áttelepült románok segítségére szorultak. A tárgyilagos helyzetértékeléshez hozzátartozik, hogy sem az állam, sem a korábbi, sem a mai román vezetők nem sokat tettek, illetve tesznek a honos román szakemberutánpótlás biztosításáért. A tanszék a feszültségek enyhítéséhez a kölcsönös érdekek respektálásával, illetve a feszültségek oldásával, a kompetencia alapú harmónia kialakításával és szakmai szolgáltatások nyújtásával járulhat ehhez hozzá. Ez kölcsönös érdek, s csak a bölcs együttműködés, a kölcsönös tisztelet nyit perspektívát az erőteljesen fogatkozó, utánpótlással nem rendelkező őshonos történelmi közösségnek és az újonnan érkezetteknek egyaránt.

A tanszéken folyó kutatómunka lényegesebb témakörei az 1960-as évektől napjainkig

1. Irodalomtörténet, magyar-román irodalmi kapcsolatok. Kiemelt kutatási terület: Iosif Vulcan tevékenysége a „Familia” c. folyóirat tükrében, valamint Mihai Eminescu és Ioan Slavici szépirodalmi és publicisztikai munkássága (Petrusán György)
2. Kisebbségkutatás. A kisebbségi lét jogi, politikai, történelmi, művelődéstörténeti vonatkozásai. Többség-kisebbség viszonya: integráció, asszimiláció (Petrusán György)
3. A magyarországi románok nyelve, sajátosságai, szociolingvisztikai vonatkozásai. Nemzetiségi nyelv, tudat és magatartás a magyarországi románok körében, az asszimiláció kérdésköre (Kozma Mihály)
4. A román nyelv tanítása idegen nyelv-tanítási módszerekkel (Kozma Mihály)
5. Petőfi Sándor a román irodalomban. Magyar-román irodalmi kapcsolatok (Váncsa Vilmos)
6. A hazai román néprajz sajátos vonásai. A hagyományápolás szerepe a nemzetiségi tudat kialakulásában, erősítésében. A népszokások folklórja. (Hoczopán Anna)
7. A magyarországi románok narratív repertoárja. A magyarországi román iskola és oktatási módszerek. A nemzeti és etnikai identitás kulturális szimbólumai (Bucin Mihaela Geni)
8. Magyar-román történelmi kapcsolatok a kommunista korszakban, különös tekintettel az 1980-as évekre (Wéber Péter)
9. Erdélyi román irodalom. Liviu Rebreanu magyarországi korszaka, magyar és román nyelvű művei (Maria Gavra)
10. Nyelvészet, nyelvtörténet. A román nyelv latin jellege (Elena Sandu)

A tanszék kapcsolatai

Kislétszámú és szétszórtan élő, de azonos nyelvű és kultúrájú népcsoportnak van elsősorban szüksége jól szervezett, ütőképes vallási, oktatási, kulturális intézményekre, szervezetekre ahhoz, hogy identitását megőrizhesse. Ezek jelenthetik a túlélés garanciáit. Ilyen fontos, identitáskonzerváló funkciója lett a II. világháború után az 1949-ben megalakult szegedi román tanszéknek is. Ezt a szerepét nehéz politikai és mostoha, zárt társadalmi körülmények között volt kénytelen betölteni, hiszen a nemzeti-nemzetiségi eszme az új politikai rendszerben háttérbe szorult, kikerült a társadalmi közbeszédből, illetve megoldott kérdésnek minősült. Mégis az állampolgári jogegyenlőség elve alapján a szocialista rendszernek a nemzeti kisebbségek számára is biztosítania kellett az anyanyelvi oktatáshoz, művelődéshez szükséges jogot, amely 1944-1949 között viszonylag demokratikus, később, 1949-1956-ig diktatórikus, 1956 után pedig fokozatosan liberalizálódó politikai viszonyok közepette érvényesülhetett, a politikai mozgásoktól függően. Tanszékünk egy toleránsabb korszak végén alakult, első lépéseit azonban merev politikai kontextusban kénytelen megtenni. Külső kapcsolatai az 1949-1956 közötti nehéz években lényegében a beiskolázásra korlátozódtak. Jó partnerek voltak ebben az itt végző hallgatók, de mindenekelőtt az ugyancsak mostoha körülmények között működő, a hazai románság éppen 1949-ben újjászervezett érdekképviselői szervezete, a Magyarországi Románok Kulturális Szövetsége (Szövetség), amely lényegében civil szervezetként („népi szövetség”) működve nyújtott hathatós segítséget, nem csak a kulturális élet szervezésében, az iskolák alapításában és működtetésében, hanem a leendő tanárok felkutatásában és beiskolázásában is. Hoczapán Sándor feljegyzése szerint a hazai románság ezen a téren az 1948-ban alapított, majd az 1949 júliusában átalakított Szövetség vezetői közül elsősorban Moldován Illésre támaszkodhatott.²¹ Az egymásra utaltság együttműködést eredményezett. A Szövetség, az általános iskolák és a tanszék oktatói között, különösen az 1960-as évek közepétől, amikor a Kádár-rendszer megszilárdulása nyomán a nemzeti-nemzetiségi kérdés egyáltalán előtérbe kerülhetett, s mi „nemzetiségiek”, majd „nemzeti kisebbségek” saját, a többségi nemzettől eltérő, külön érdekekről beszélhattünk. Nem volt akkor sem, mint ahogyan ma sem könnyű felismerni, megfogalmazni és főleg érvényre juttatni e kis nemzetiségi közösség érdekeit. E területen történő előrelépés arányában erősödött az együttműködési készség és képesség a Szövetség és a Tanszék között, és tette lehetővé a közös nyitást intézményeink felé. Ezért lehetett több éven át, az 1970-es évek közepétől 1985-

ig a gyulai Nicoale Bălcescu Gimnázium román nyelv és irodalom szakfelügyelője Kozma Mihály, miközben Petrusán Györgynek fontos megbízatásai a Szövetségben. Miután a pedagógusok továbbképzésének zömét is a tanszék oktatói tartották, a gyakorlatban megvalósulni látszott az az ideálisnak elképzelt szellemi-szakmai erőkoncentráció, amely feltétele lett volna egy színvonalasabb pedagógus-és értelmiségi képzésnek. A teljes, óvó-tanító-és tanárképzést magában foglaló szellemi központ létrehozása azonban –mint említettük- helyi, egyéni és minden bizonnyal felsőbb érdekekbe ütközött.²² A kérdés ma is aktuális, annál is inkább, mert a pedagógusképző intézmények közötti korábbi kapcsolatok megszűntek, ami közösségi szempontból káros, hiszen nem minden intézmény rendelkezik szakmai feladatainak ellátásához szükséges szakemberekkel. Tekintettel arra, hogy Petrusán György személyében a Tanszéknek és a Szövetségnek 1983 és 1995 között azonos vezetője volt, a két meghatározó szellemi központ relevanciája kibogozhatatlanul összerosódott, a kettő nagymértékben erősítette egymást, a hazai románság javára. Nem a közös érdeket degradáló összefonódásról, hanem a közös érdeket felkaroló együttműködésről volt szó ebben a korszakban, ami ritka kegyes pillanat a hazai románoknál is.

A Szövetséggel való kapcsolatunk volt a legtartósabb és a leghasznosabb a hazai román közösség szempontjából, különösen az 1980-as évektől. A tanszéki oktatók közéleti szereplése megkönnyítette nem csak a helyi és az országos szervekkel történő kapcsolattartást, hanem jelentősen növelt befolyásolási és érdekérvényesítési képessége is. E nélkül a tanszék létszámfejlesztése vagy olyan jelentős pénzforrásokat igénylő beruházás, mint a gyulai román kulturális központ építése nem valósulhatott volna meg. A legfontosabbnak azonban a tanárképzés fejlesztésében, a román nyelv és kultúra művelésében elért eredményeket, a szakmai közéletben való aktívabb és relevánsabb jelenlétünket tartjuk.

A jegyzet- és tankönyvírással kapcsolatos feladatok ellátásába Kozma Mihály és Petrusán György mellett bekapcsolódott két fiatal oktató is, Kimpián Péter és Hoczopán Anna. Az 1980-2000 közötti években több szakmai és szaktudományi mű jelenik meg a tanszék oktatóinak tollából, egyértelműbbé válik az oktatók szaktudomány szerinti specializációja is: nyelvészet (Kozma Mihály, Molnárné Ruzsa Éva), irodalomtörténet (Petrusán György, Kimpián Péter), történelem, kultúrtörténet és kisebbségtudomány (Petrusán György), néprajz és kulturális antropológia (Hoczopán Anna, Bucin Mihaela). A tudományos kutatás szintjén ez a felosztás érvényesül ma is, igaz, hogy az oktatásban az oktatók kis létszáma miatt nem mindig érvényesíthető. A tárgyilagos értékeléshez hozzátartozik, hogy ezt a felsőoktatásban egyébként

szükségszerű szakosodást a tudományos fokozatok megszerzésének követelménye, a Szövetség keretében az 1990-es évek elején induló hazai románságkutatásokban való eredményes részvétel, valamint a magyarországi és nemzetközi tudományos életbe való bekapcsolódás igénye és lehetősége kényszerítette ki, illetve gyorsított fel. A nyitottabb és demokratikusabb tudományos közéletben történő helytállás kényszere azonban nálunk is polarizálta az amúgy is kislétszámú tanári közösséget, ami néhány esetben pályakorrekcióval és kerkedvezményes nyugdíjazással párosult.

A tanszék oktatói számára az egyik legnagyobb kihívás, az előző rendszer utolsó korszakának liberális jellege ellenére, a rendszerváltozás jelentette, hiszen számukra a szokatlanul nagy romániai érdeklődéssel való szembesülés komoly szakmai próbatételt jelentett. A „találkozás” nem volt gondtalan, hiszen nem ilyen bizalmatlan, számonkérő, nem egyszer barátságatlan fogadtatásra számítottak az anyanemzet részéről. Aki elolvassa a korabeli sajtót, megnézi a tanszék oktatóival készített tv interjúkat, meglepetéssel konstátálja a tendenciózus, politikai felhangtól hemzseő kérdéseket és a hol helyes, hol tétova válaszainkat. A nehézségeken a magyarországi lektorok, Gavril Scridon, Máté Gábor, Vaslie Voia, valamivel később Elena Munteanu, Cornel Munteanu és Ștefan Gencăraș segítettek át bennünket azzal, hogy mellénk álltak, értően és megértően írtak rólunk, munkásságunkról a romániai szaklapokban. Ha feszült légkörben is, mindenekelőtt Gavril Scridon, Máté Gábor és Vasile Voia és hozzátartozóinak köszönhetjük, hogy 1993-ban a Szövetség kutatói és a szegedi román tanszék oktatói sikeresen mutatkozhattak be a kolozsvári Babeș-Bolyai Tudományegyetemen. A nehéz kapcsolatfelvétel után kedvező irányt vett együttműködésünk, ma már az aradi, a temesvári és a nagyváradi egyetemek oktatói rendszeres előadói a tanszék és más hazai intézmények által szervezett szakmai tanácskozásokon. Talán nem túlzás azt állítani, hogy a történelmi sorsközösségnek köszönhetjük azt az értékes szakmai támogatást, amelyet a tanszék a nagyváradi, az aradi és temesvári egyetemek oktatóitól kap.

A nyugattal való kapcsolatteremtést érzelmi vagy politikai természetű kérdések nem befolyásolták. Ott lényegében „csak” be kellett mutatkozni. Ez úgy volt lehetséges, hogy a freiburgi egyetem oktatójának és az ottani román közösség vezetőjének, Vasile Barba segítségével a Magyarországi Románok Szövetségét felvették az európai nemzeti kisebbségeket tömörítő FUEN szervezetébe. A FUEN németországi (Flensburg), majd svájci (Saint Moritz) kongresszusán, 1993-ban, illetve 1995-ben, a hazai románságot képviselő Petrusán György, Rotyis György, illetve Kimpián Péter gondoskodott arról, hogy a szegedi román tanszék tevékenységét is bemutassák. A Nyugattal való

kapcsolatteremtés lényegében a bécsi egyetem által 1991-ben, a rendszerváltás eufóriájában szervezett kisebbségi tudományos konferencián való részvétellel kezdődött, ahol Kozma Mihály és Petrusán György tartott előadást. 1995 után ezek a kapcsolatok részben leépültek, részben más jelleget öltöttek.

A tanszék tanárai és vezetői

Történelmi körülmények miatt alakult az ország fővárosában és budapesti illetőségű tanárokkal Magyarország újabb román nyelv és irodalom tanszéke önálló főiskolai, majd egyetemi egységként. Egyrészt az I. világháború után Magyarország erősen centralizált állammá vált, másrészt a II. bécsi döntés és a II. világháború befejezése közötti években a Magyarországra tartó erdélyi magyarok, jó román nyelvismerettel és megfelelő képesítéssel rendelkező szakemberek zöme Budapesten, majd annak környékén telepedett le. Hazai román tanerő hiányában, ezek közül kerültek ki 1949-1960 között, a tanszékalapítás első évtizedeiben, a tanszék oktatói. Az első román származású tanára Mészáros György, aki 1960-ban lett félállású alkalmazottja, őt követte 1961-től Kozma Mihály és 1963-tól Petrusán György, mindkettő főállásban. 1966-tól, Mészáros György távozásával 2 román és 1 magyar oktatója, egyben megbízott tanszékvezetője (Váncsa Vilmos) volt, sok éven át a már végérvényesen Szegeden maradt román tanszéknek. Kimpián Péter 1976-tól, Hoczopán Anna 1983-tól, Molnárné Ruzsa Éva 1992-től lett a tanszék teljes jogú tagja (később Kimpián Péter és Molnárné Ruzsa Éva pályát változtatott.) A tanszékvezetők közül kettőnek, Sasi Erzsébetnek és Váncsa Vilmosnak nem volt tudományos minősítése. 1984. évi nyugdíjaztatásakor már a tanszéknek román származású vezetője volt és senki sem akadályozta meg abban, hogy a tanszék létszámát román nemzetiségű oktatóval bővítse. Végül egy érdekesség: eddig, a tanszék 65 éve alatt 3 magyar (Pállfy Endre, Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos) és 3 román nemzetiségű (Petrusán György, Hoczopán Anna és Bucin Mihaela Geni) vezetője volt, illetve van. Pállfy Endre 6, Sasi Erzsébet 6, Váncsa Vilmos 19, Petrusán György 23, Hoczopán Anna 6 éven át volt tanszékvezető, Bucin Mihaela 2010 óta tölti be ezt a tisztséget.

A tanszék egy tanévnél hosszabb ideig alkalmazásban álló tanárai

Pállfy Endre (1949-1955)
Sasi Erzsébet (1951-1961)
Váncsa Vilmos (1954-1984)
Kozma Mihály (1961-1996)
Petrusán György (1963-2007)
Kimpián Péter (1976-1990)
Hoczopán Anna (1983-tól)

Molnárné Ruzsa Éva (1992-1997)
Bucin Mihaela Geni (1999-től)
Wéber Péter (2007-től)

Lektorok

Gavril Scridon (1988-1990)
Máté Gábor (1990-1994)
Vasile Voia (1991-1994)
Elena Munteanu (1995-1999)
George Irimiaș (1995-1999)
Adam Ema (2001-2007)
Ștefan Gencăraș (2001-2010)
Maria Gavra (2007-től)
Elena Sandu (2010-től)

A tanszék oktatóinak jelenlegi beosztása (2014)

Dr. Hoczopán Anna, főiskolai tanár
Dr. Bucin Mihaela Geni, egyetemi docens
Dr. Wéber Péter, egyetemi adjunktus
Dr. Elena Sandu, lektor
Maria Gavra, lektor

A tanszék vezetői



Pálffy Endre sz.: Maroshévíz, 1908. március 12. – Budapest, 1975. november 16. Tanszékvezető: 1949-1955. Egyetemi tanulmányok: Ferenc József Tudományegyetem, Kolozsvár, Sorbonne, Párizs. Okl.: francia-román szakos középiskolai tanár (1931). Az irodalomtudomány doktora (1976, poszt mortem.) 1995-től haláláig az ELTE Román Filológiai Tanszékének docense. Egyéb tisztség: dékánhelyettes. Kutatási terület: román irodalomtörténet. Főbb művei: Th. Neculuță, a román munkásosztály költője, *Filológiai Közöny*, 1955. 4. 413-508. – Adalékok a román irodalomkritika bírálatához, *Filológiai Közöny*, 1957. 3-4. 440-447 – A román irodalom története, Budapest, 1961. p. 455. – Octavian Goga pályafutásának néhány mozzanata. Egy ismeretlen Goga-levél, *Filológiai Közöny*, 1959. p.210-215. – C. Dobrogeanu-Gherea és N. G. Csernisevszkij

affinitásának néhány kérdése, *Filológiai Közlöny*, 1962. 3-4. p. 337-343. – Két vígeposz eszmei rokonsága. Ion Budai-Deleanu „Țiganiada” és Arany János „A nagyidai cigányok” c. költeménye, *Filológiai Közlöny*, 1963. 3-4. p. 413-420. – Adalékok az Arany-Coșbuc párhuzamhoz, *Filológiai Közlöny*, 1969, 1-4. sz. p. 221-228 – George Coșbuc élete és költészete, Budapest, 1973, p. 439.



Sasi Erzsébet Mucsi Ferencné: sz.: Temesvár, 1931. július 27. - Tanszék: Román nyelv és irodalom tanszék (1951-1961) Egyetemi tanulmányok: Budapesti Pedagógiai Főiskola (1949-1951)., ELTE BTK (1953). Okl.: Budapesti Főiskola (magyar-román szakos általános iskolai tanár (1951), román szakos középiskolai tanár (1953). Adjunktus: 1955. Tanszékvezető: 1955-1961. Kutatási terület: tantárgypedagógia, román irodalom, kultúrtörténet. Főbb művei: Román hangtan és alaktan, Bp. Tankönyvkiadó, 1955. – Román mondattan, Bp., Tankönyvkiadó, 1956. p. 198. – Gramatica limbii române. Sintaxa, manual pentru cl. 7-8., Bp. Tankönyvkiadó, 1958 (5 kiadás), p. 130. – Román irodalom a XX. században, in: Világirodalom a XX. században, Bp. Tankönyvkiadó, 1960. p. 45.



Váncsa Vilmos: szül.: Brassó, 1924. december 12 – Budapest, 1988. november 6. Tanszék: Román nyelv és irodalom tanszék (1954-1984). Egyetemi tanulmányok: ELTE BTK (1950-1954). Okl.: ELTE, román-magyar szakos középiskolai tanár (1954). Docens (1969. június 1.). Főisk. tisztség: tanszékvezető (1961-1980). Kutatási terület: Petőfi Sándor a román irodalomban, tantárgypedagógia. Nyugdíjazás éve: 1984. december 31. Főbb művei: Metodica predării literaturii române, Tankönyvkiadó, Bp. 1955. – Leíró román nyelvtan I. Hangtan, Tankönyvkiadó, Bp. 1963. – Leíró román nyelvtan II. Tankönyvkiadó, Bp. 1975. – A román irodalom története II. (társzerzővel), Tankönyvkiadó, Bp. 1966. – Petőfi-kultusz Erdélyben és Romániában a XIX. században, JGYTF, Tud. Közlöny., 1977., p. 129-136.



Petrusán György: sz.: 1938. augusztus 4. Tanszék: Román nyelv és irodalom tanszék (1963-2007). Tanulmányok: bp-i ELTE BTK (1958-1963). Okl.: román-magyar szakos középiskolai tanár (1963). Egyetemi doktor (1994). Az irodalomtudományok kandidátusa (1993). Docens (1994), főiskolai tanár: 1996. Főiskolai tisztség: tanszékvezető (1980-2003). Társadalmi tisztség: Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége (1983-1988),

elnök. Magyarországi Románok Szövetsége, elnök (1990-1995). Tudományos tisztség: intézetigazgató (1996-2003), Magyarországi Románok Kutatóintézete, történelmi szekció vezetője, NOI c. hetilap felelős kiadója (1992-1993), Conviețuirea – Együttélés c. folyóirat alapítója, felelős kiadója (1997-2008). Kutatási terület: román irodalom-és kultúrtörténet, magyar-román kulturális interferenciák, nemzetiségi kérdés. Főbb munkái: Iosif Vulcan și revista Familia, Szeged, 1992. 228 p. – În căutarea identității noastre, Szeged-Gyula, 1994. 231 p. – Legăturile lui Eminescu cu Iosif Vulcan și revista Familia, Viața românească, București, nr. 4-5/279-287, 1964. – Despre legăturile lui Eminescu cu Iosif Vulcan și revista Familia, Analele Societății de Limba Română (Zrenjanin), nr. 3-4/1972-1973. p. 423-430. – Lupta lui Iosif Vulcan pentru întemeierea unui teatru român în Ungaria și Transilvania, Timpuri, (Gyula), 1985., p. 63-78. – Magyar-román filológiai tanulmányok, Filológiai Közlöny, 1988. XXXIX. évf. 3. sz. p. 192-194. – Száz éves a román nyelv oktatása az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, Felsőoktatási Szemle, 1963. 12. évf. 12. sz. p., 751-755. – Nemzetiségi iskolák Magyarországon, in: Fejezetek a magyarországi románok és szlovákok történetéből, Békéscsaba, 1995., p. 7-22. – Kisebbségnézőben: Magyarország: Szerencsés konstellációban (társszerző), Társadalmi Szemle, 1992. 1. sz. p. 35-60. – A hazai románok számának, összetételének és települési viszonyainak változásáról, in: Magyarország nemzetiségeinek és a szomszédos államok magyarságának statisztikája (1910-1990), Budapest 1994. p. 315-318. – Istoria literaturii române, II. Edit. Didac., 1978. p. 141. – A román irodalom története. Költészet és dráma Bp. 1971. p. 214. – Istoria literaturii române, 1980. p. 158. Petrusán György, Martyn Emilia, Kozma Mihály: Magyarországi románok, Budapest-Győr, 2000. p. 128., Pe scurt despre românii din Ungaria, in: Romanian Journal of international affairs, Românii de pretutindeni, vol. X, București, 2004, nr. special, p. 267-288., Irod: Egyetemi lapok (Bp.) 1963. 21. sz. p. 1-3. – Revista învățământului superior (Buc.) 1964. 5. sz. p. 5. – Eötvös Lóránd Tudományegyetem története, 1945-1970. Bp. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1993. 13. sz. p. 3. – Steaua (Cluj-Napoca), 1992. 7. sz. p. 40. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1992. 32. sz. p. 1. – Thalia (Cluj-Napoca) 1993. 1-2. sz. p. 50. – Minerva (Bistrița), 1993. 23. sz. p. 13. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1992. 27. sz. p. 4. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1995. 35-36. sz. p. 12. – L. Drimba, Eminescu la „Familia”, Oradea, 1970. p. 1.



Hoczopán Anna: sz. Gyula, 1960. október 1. - Tanszék: Román nyelv és irodalom tanszék (1983-). Egyetemi tanulmányok: Bukaresti Egyetem (1979-1983) Okl.: francia-román szakos

középiskolai tanár. PhD: 1997., Bukarest. Adjunktus: 1997., Docens: 1999. Tanár: 2006. Tanszékvezető: 2003-2009. Társasági tagság: magyar Néprajzi Társaság (1996-), Magyarországi Románok Kutatóintézete (1993-). Tudományos tisztség: másodállású tudományos kutató, szerkesztő biz. tag: Simpozion és Anales. (1997-), 2008-tól a varsói Kelet és Közép Európai Romanisták Egyesülete (alapító tag). Kutatási terület: A tradicionális társadalmak rituális költészete. Mítoszok és azok újraméretezése. Főbb művei: Poezia riturilor de naștere în folclorul românesc, Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria, nr. 8., Magy. Népr. Társ., Salgótarján, Mikszáth Kiadó, 1993. p. 7-48. – Cântecul haiduceșc în folclorul român, maghiar și bulgar, Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria, Magy. Népr. Társ., Salgótarján, Mikszáth Kiadó, 1994. p. 24-60. – Miturile și riturile de construcție. Mitologia – o protofilozofie a societăților tradiționale, Izvorul, Revistă de etnografie și folclor, nr. 1., Gyula, 1989. p. 3-17. – Cântecul haiduceșc românesc, Izvorul, Revistă de etnografie și folclor, nr. 2., Gyula, 1989., p. 3-9. – Sărbători calendaristice la românii din Cenadul Ungureșc, Izvorul, Revistă de etnografie și folclor, nr. 15., Gyula, 1995. p. 15-23. – Cealaltă lume – reflectată în credințele românilor din Ungaria, p. 116-123., Gyula, 1995. p. – Simboluri în folclorul românesc, Anales, Revista Institutului de Cercetători Români din Ungaria, p. 149-178., Gyula, 1996. – Születési rítusok költészete a román folklórban, 50 oldal, Válogatás a magyarországi nemzetiségek néprajzi köteteiből, Kiadó: Magyar Néprajzi Társaság kiadványa, Mikszáth Kiadó 1996., sorozatszerkesztő: Eperjessy Ernő, felelős kiadó: Andrásfalvy Bertalan, p. 153-180. – Modul de viață al unei comunități autarhice, Revista de etnografie și folclor, nr. 3-4., Buc., 1997. – Interetnikus hatások Magyarországon, VI. Néprajzi Nemzetiségekutató Konferencia, Békéscsaba, 1996. – Conviețuirea la Cenadul Ungureșc, Simpozionul anual al Institutului de Cercetători al Românilor din Ungaria, Gyula, 1997. p. 65-75. – Rolul sărbătorii în păstrarea identității la românii din Ungaria, Sesiunea anuală de comunicări științifice de la Universitatea Ecologică „Dimitrie Cantemir”, din Târgu Mureș, 30-31 mai 1997. – Birth ritual and oral, non-ritual poetic creation, Studia Universității Babeș-Bolyai, Philologia, XLIX, 2, p. 54-65, 2004., - Living together – Ethnic norm of Minorities living in Hungary, Studia Universității Petru Maior, Philologia, 4. Târgu Mureș p. 154-158., 2005., - Construction Rites and Myths Mytology / a Protophylosophy of Traditional Societies, Cultural Spaces and Arhaic Background, Edit. Universității de Nord, Edit. Ethnologica, Baia/Mare, 2008. P. 707-723. – Coordonate ale folclorului românilor din Ungaria, Edit. Universității din Oradea, Oradea, 2008. – Tata povestește, Giula, 2012. p. 108.



Bucin Mihaela Geni: sz.: Bukarest, 1963. november 30. - Tanszék: Román nyelv és irodalom tanszék (1999-). Egyetemi tanulmányok: Bukaresti Egyetem BTK (1984-1988) okl.: román-cseh szakos középiskolai tanár. Adjunktus: 1999. Docens: 2008. Tanszékvezető: 2010. PhD: 2003. Társasági tagság: A Szegedi

Román Nemzetiségi Önkormányzat alelnöke (1998-2006), a romániai Etnológiai Tudományos Egyesület tagja, a Román Akadémia Jászvásári Filológiai Intézete „Philippide” Kulturális Egyesület tagja, 1999-től a szegedi Conviețuirea-Együttélés kétnyelvű tudományos folyóirat szerkesztője, 2006-tól a MTV Román Szerkesztőségének és a MR Szegedi Román Nyelvű Szerkesztőségének külső munkatársa. Kutatási területe: kulturális antropológia, a magyarországi románok narratív repertoárja. A magyarországi román iskolai és oktatási módszerek. A nemzeti és etnikai identitás kulturális szimbólumai. Főbb művei: *Limba română și Caietul elevului pentru clasa a V-a* (Román nyelv és munkafüzet az 5. osztály számára), Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003. – *Cunostințe despre poporul român, V-VIII* (Román népismeret, 5-8. osztály), Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008. – *Dacă n-ar vu fi, nu s-ar vu povesti. Antologie a povestitorilor români din Ungaria* (Magyarországi román mesemondók antológiája), szerkesztés, koord. Otilia Hedeșan, Paidea, București, 2007. – *A román nemzetiségi tanítóképzés célkitűzései és feladatai*, In: *Fejezetek a magyarországi románok és szlovákok történetéből*, Országos történeti és neveléstörténeti kutatások tanulmányai, Körösi Csoma Sándor Főiskola, Békéscsaba, 1995., 24-25 oldal. – *Limbă și conștiință de naționalitate la românii din Ungaria* (Anyanyelv és nemzetiségi öntudat a magyarországi románoknál), In: *Perspective-Kitekintés, Revistă de știință și cultură* (Első tudományos és kulturális folyóirat), Arad-Békéscsaba, 1996., p. 83-92., – *Balkan ballad heroes int he narrativ epic of the romanian ethnic group from Hungary* In: *Ballad studies at the turn of the centery. Proceedings of the 30th International Conference of the Ballad Comission of S.I.E.F.*, 15-20 August, Bucharest, Romania, Editura Deliana, 2001., p. 39-45. – *Etnostereotipii paremiologice* (Etnosztereotípiák és közmondás), In: *Revista de etnologie X. kötet*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2001., p. 117-135., – *Interferențe culturale și bilingvism în repertoriul narativ tradițional al unui povestitor român din Ungaria* (Kulturális interferenciák és kétnyelvűség egy magyarországi mesemondó repertoárjában), In: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Filologia*, XLVIII, 2, p. 121-140., – *Mărci identitare. De la descrierea etnografică la imaginea-stereotip*, In: *Aradul Cultural, periodic al direcției pentru Cultură, culte și patrimoniul cultural național*, Arad, nr. 1-2, auguszt 2003, p. 122-129., – *Imaginea identitară a comunităților românești din Ungaria* (A magyarországi román közösségek

identitásának képe), In: Anuarul Institutului de Etnografie și folclor "Constantin Brăiloiu" al Academiei Române, București, 2004, p. 208-218., – Repertoriul narativ tradițional în zonele de interferență etnică (Etnikai interferenciák a román tradicionális narratív repertoárbán), In: Studia Universitatis "Petru Maior", Târgu Mureș / Marosvásárhely, 2004. P. 62-71., – Indici identitar: patrimoniul (Identitástudat-mutatók. A vezetéknév) In: Academia Română Institutul de Filologie Română "A Philipide", Spațiul lingvistic și românesc din perspectiva integrării europene, Editura Alfa, Iași, 2004., p. 22-31., – O identitate difuză. Repertoriu narativ contemporan al românilor din Ungaria (Homályos identitás. A magyarországi románok mai narratív repertoárjáról), In: "Philologica jassyensia", Revista Asociației Culturale "A. Philipide" an. I, nr. 1-2, Iași, p. 34-57. – Monografia comunității Micherechi de Teodor Pătcășu, un manuscris despre istoria, tradițiile și obiceiurile comunității istorice românești din Ungaria. In: Datina, néprajzi folyóirat, Constanța, nr. 45. Júnus 2007, p. 12-34., – Cultură și civilizație românească. In: A Román Nyelv és Irodalom Tanszék főiskolai jegyzete, JGYPK Nyomda, p. 114-215., – Călușul – timpurile și spațiile unui dans ritual. In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria. (A magyarországi románok néprajza), 15. 2008., p. 19-28.

A tanszék hallgatói (1949-2014)

A szegedi román tanszéken végezte tanulmányait a magyarországi román értelmiség többsége, akik zömében oktatók és újságírók lettek. Szakmájuk, választott hivatásuk kiemelkedő, Magyarország határain kívül is ismert művelői Ivanos Illés, író és publicista, Hoczopán Sándor, folklorista, költő és újságíró, Oroján István festőművész. A hagyomány szerint emelünk ki néhány nevet azok közül, akik ismertek lettek, de tudnunk kell, hogy a közvélemény előtt kevésbé ismert többség nélkül ma sem hazai román humánértelmiségről, sem iskolákról, sem román sajtóról nem beszélhetnénk. Ez mindent elmond arról a szerepről, amelyet a szegedi román tanszék a hazai románság életében betöltött, s a jövőben is be kell töltenie.

A hallgatók létszámával kapcsolatos kimutatások nem teljesek, de beszédesek, nyomon követhetők belőlük az egyes korszakok politikai helyzete és szelleme által meghatározott mozgások, hullámzások a kezdeti lelkesedés, emelkedni, érvényesülni, integrálódni akaró szándéktól, az 1970-1980-as évek mérsékelt érdeklődésén át a rendszerváltás körüli gyors létszámemelkedés, majd a 2009 utáni drasztikus létszámcsökkenésig.

Összefoglalva: a román szak a budapesti Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán az 1949-50. tanévben indult. Az első román szakos általános iskolai tanári okleveleket az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán adták ki, 1952-ben. Ezt a budapesti főiskolát 1955-ben megszüntették. Az 1955-1956. tanévben a Szegedi Állami Pedagógiai Főiskolán létrehozták a Román Nyelv és Irodalom Tanszékét. Az előző, az 1954-1955. tanévben első évesekként az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán megkezdett tanulmányokat a román szakos hallgatók az 1955-1956. tanévben másodévesekként, megszakítás nélkül folytatták tanulmányaikat, s 1957-ben a szegedi főiskolán kapták meg a tanári oklevelüket. Ettől kezdve a szegedi főiskolán folyamatosan képeztek román szakos tanárjelölteket, egészen napjainkig. Az alábbiakban a tanárjelöltek nevét, szakpárját és a diploma megszerzésének évét tüntetjük fel.

1952

Dabóczy Klára	román-magyar
László Ilona	román-ének
Rusz Hortenzia	román-földrajz
Sasi Erzsébet	román-magyar
Szűcs Demeter	román-ének
Todorucz Szilvia	Román-földrajz

1953

Argyelán Ilona	román-magyar
Csotye György	román-magyar
Farkas Piroska	román-földrajz
Lázár Szidónia	román-magyar
Mészáros György	román-földrajz
Szoldán Olga	román-rajz
Vargyas József	román-matematika-fizika
Zsíros Imre	román-földrajz

1954

Bordás Tivadar	román-földrajz
Csóka Tivadar	román-földrajz
Mészáros János	román-földrajz
Papp Mihály	román-földrajz
Ivános Illés	román-magyar
Rózsa Magdolna	román-magyar

1955

Árgyelán Lukrécia	román-ének
Magyar Ilona	román-történelem
Petruzsán György	román-rajz
Székely Mihály	román-történelem
Ván Júlianna	román-ének

1956

Boka Mihály	román-biológia
Borbély János	román-földrajz
Isztin Oktávián	román-történelem
Martyin György	román-történelem
Nagy Ernőné	román-földrajz
Pakurár Miklós	román-földrajz

1957

Berényi János	román-magyar
Hoczopán György	román-magyar

Ruzsa János	román-magyar
Ruzsa Mihály	román-magyar
Zsurzsucz Péter	román-matematika

1958

Herczó Mária	román-magyar
Váradi Géza	román-magyar

1959

Botye György	román-történelem
Goron Irén	román-magyar
Hoczopán Sándor	román-magyar
Jánk Mihály	román-történelem
Márk György	román-történelem
Nedró Mihály	román-történelem

1960

Gábor Mária	román-földrajz
Jenei Károlyné Buta Anna	román-történelem
Miskucza Teodóra	román-biológia
Szarka György	román-földrajz

1961

Boda Etelka	román-történelem
Fenyvesi Tivadar	román-földrajz

1962

-

1963

Berke Hermina	román-történelem-testnevelés
Brindás Mária	román-földrajz-történelem
Budai János	román-történelem-testnevelés
Garami Emilné Iszály Irén	román-történelem-testnevelés
Gyenge Kálmán	román-orosz
Nyisztor György	román-történelem
Unk Aurél	román-magyar-rajz

1964

Beraczka Istvánné Mészáros	
Veronika	román-orosz-történelem
Kalugyer Anna	román-orosz-történelem
Karácsonyi Imre	román-történelem
Kiss János	román-történelem-földrajz
Magda Virgil	román-magyar
Szelezsán Adorján Endre	román-magyar-történelem

1965

Csala Józsefné Székely	
Júlianna	román-földrajz
Paál Mária	román-rajz-történelem
Taró Ilona	román-biológia-földrajz

1966

György Sándor	román-magyar-testnevelés
Kerekes Zsuzsanna	román-magyar
Rotár Szvetozárné Tingire	
Laurentia	román-orosz
Szilveszter Albert	román-történelem
Sztán Zsófia	román-magyar-történelem

1967

Unk Doina	román-magyar-orosz
-----------	--------------------

1968

Prekup János	román-magyar
Szarka Mária	román-történelem
Veress Ilona	román-magyar

1969

Lupócz Béláné Borsa Mária	román-történelem
Oroján Péter István	román-rajz

1970

Blága József	román-testnevelés
Csigir Anna	román-történelem

Nagy Lajosné Orosz Anna	román-földrajz
Seres György	román-magyar

1971

Berár Mária	román-magyar
Elekes Beatrix	román-magyar
Mokán Kornélia	román-magyar
Petrusán János	román-földrajz

1972

Árgyelán György	román-orosz
Csobán Flóra	román-történelem
Duló Anna-Mária	román-történelem
Mészáros Flóra	román-történelem
Sz. Kiss János	román-orosz
Szekán Anna	román-történelem
Székely János	román

1973

Czirle Mária Magdolna	román-magyar
Ivános Olga Erzsébet	román-magyar
Lunkán Ilona	román-történelem
Martyn Tivadar	román-történelem
Pántya Júlia	román-történelem
Ruzsa Anna	román-rajz

1974

Andrejka Ágnes	román-orosz
Godja Flóra	román-földrajz
Pozsár Mária	román-orosz
Ruzsa Mária	román-orosz

1975

Krizsán Mária	román-történelem
Nagy Attila Árpád	román-magyar
Petrucza Tivadar	román

1976

Borhidán Rozália	román-magyar
Csobai Lászlóné Munteanu	
Elena	román-történelem
Papdi Istvánné Pakurár	
Dorina	román-történelem
Rusz Mária	román-matematika

1977

Martyin László	román-testnevelés
Száva Anna	román-matematika

1978

Both Ferencné Árgyelán	
Lukrécia	román-ének
Martyin Mária	román-történelem
Prekup György	román-történelem
Szilágyi Lászlóné Mogyorós	
Ilona	román-orosz

1979

Abrudán Anna	román-matematika
Bordás Mária	román-testnevelés
Csotyéne Gurzó Éva	román-földrajz
Juhász Tivadar	román-testnevelés
Kozma Veronika	román-testnevelés
Mihucz Stella	román-matematika
Papp Zoltán	román-népművelés
Szentlélekiné Moldován Éva	román-testnevelés

1980

Árgyelán György	román-testnevelés
Bányai Mária	román-földrajz
Csotye Mihály	román-népművelés
Kreszta Traján	román
Martyin Tivadar	román-biológia
Mihucz Mária	román-népművelés
Rotár Viorel	román-történelem

Szucsigán Lászlóné Ruzsa

Mária

román-pedagógia

1981

Frétyánné Kozma Éva

román-matematika

Martyin László

román-matematika

Netye György

román-pedagógia

Nyisztor Tivadar

román-matematika

1982

Rokszin Ilona

román-magyar

Rokszin Mária

román-rajz

Szántó Flóra

román-orosz

1983

Árgyelán Mária

román-történelem

Bóka Mihály

román-földrajz

Duma Marianna

román-testnevelés

Jánk János

román-testnevelés

Martyin Tivadarné

román-testnevelés

Mészáros Mária

román-orosz

Seres Ildikó Anna

román-magyar

Sztán Péter

román-népművelés

1984

Ambrus Ilona

román-földrajz

Palkó István

román-földrajz

Papp János

román

Petrucza László

román-biológia

Ruzsa Ildikó

román-magyar

Sutya Miklós

román-testnevelés

1985

Bognár Annamária Ulbrecht

Annamária

román-kémia

Botye Márta

román-magyar

Kovácsné Nuridsány Éva

román

Novákné Gurzó Mária

román-földrajz

Sutya Miklósné Szferle

Ibolya

román-magyar

1986

Baktai Ferencné Gurzó Anna román-testnevelés

Bóka Demeter László román-testnevelés

Flórián Sándor román-technika

Juhászné Árgyelán Anna román-biológia

Rokszin Stella román-népművelés

Török Ildikó román-történelem

Ványa Gizella román-testnevelés

1987

Árgyelán Dániel román-történelem

Árgyelán Mihály román-testnevelés

Hergyán Júlianna Krasznai

Júlianna román-magyar

Kovács Miklós román-népművelés

Szücsné Harkó Ágnes Enikő román-magyar

1988

Berkiné Sáska Anna román-ének

Hocópán Anikó román-magyar

Lengyel Valéria román-magyar

Nagy István román-biológia

Petrusánné Patka Mária román-magyar

Rokszin Anna román-történelem

Szölősy Mária román-rajz

Takácsné Gladis Mária román-matematika

1989

Ambrus Mária román-magyar

Jeney Éva román-testnevelés

Mihucz György román-történelem

Oláh Csaba román-földrajz

Szelezsán Erika Dojna román-ének-zene

Szferle Tivadar román-testnevelés

1990

Berényi György	román-történelem
Boka Tibor	román-népművelés
Büte Katalin	román-rajz
Csotye Flóra	román-népművelés
Kreszta István	román-népművelés
Szelezsán Péter	román-népművelés
Terbe Tünde Szigeti Tünde	román-matematika
Zsilákné Kovács Katalin	román

1991

Baloghné Márk Mónika	román-testnevelés
Benye Györgyné Netye Anna	román-biológia
Garbay-Nagy Tihamér	román-történelem
Igyártó Gabriella	román-népművelés
Jova Valéria	román-testnevelés
Kertész Ildikó	román-népművelés
Láng Zsuzsa Angéla	román-angol
Sarusi Etelka (Mokány)	román-technika

1992

Bauer Ádám	román-népművelés
Bordás Tibor	román-technika
Gurzó Vera	román-magyar
Halász Dezső Attila	román
Jova Éva	román-magyar
Mészáros Ibolya Laczkó	
Ibolya	román
Orbánné Rokszin Anna	román-népművelés
Ozsváth Gábor Dániel	román-biológia
Tóthné Ruzsa Irén	román-testnevelés
Vidáné Moroz Szimóna	
Margaréta	román-angol

1993

Árgyelán György	román
Árgyelán Valéria	román-művelődésszervező

Bartha Andrea Klára	román-angol
Benedek Hanna	román-biológia
Chis (Kiss) János	román-matematika
Csóka Anna	román-művelődésszervező
Gurzó László	román-művelődésszervező
Hevesi Mihály	román-német
Kapusi Ildikó Angéla	román-angol
Koós Judit	román-magyar
Kovács Tünde Beáta	román-német
Krassói Anikó	román-magyar
Nikula Krisztina	román-magyar
Orosz Mihály	román-testnevelés
Pálfalvi Lászlóné Almási Ildikó	román-magyar
Zborovszky Csilla	román-angol

1994

Ambrus Glória	román-angol
Antal Imre	román-rajz
Balogh Beatrix	román-angol
Bekán Aurél	román-művelődésszervező
Bíró Annamária	román-matematika
Borbély Hajnalka	román-magyar
Borbély Melinda	román-magyar
Ciceu Constantin Dumitra	román-történelem
Csaláky Mária Kovács Mária	román-magyar
Csóka Aranka	román-magyar
Cziczéri Tímea	román-biológia
Gurzó Sándor	román-testnevelés

1994

Györffy Enikő	román-magyar
Hoczopán Valér	román-testnevelés
Jakabffy Emese	román
Keserű Erzsébet	román-magyar
Kis Enikő	román-angol
Kondor Edit	román-angol
Kónya Imola Olga	román-biológia

Laczkó Ildikó	román-földrajz
Mogyorós Zoltán	román-matematika
Oroszné Árgyelán Ilona	román-magyar
Petrucza Zoltán	román-testnevelés
Plugor Magor	román-angol
Szilágyi Tibor	román-magyar
Szölősi Katalin	román-magyar
Vajda Éva Katalin	román-angol
Varga Enikő	román-magyar
Vincze-Jancsi Éva	román-magyar

1995

Ambrus Kinga	román-testnevelés
Barabás Erika	román-matematika
Betegh László	román-francia
Fákó Enikő	román-angol
Gergely Csaba	román-testnevelés
Gergely Székely Zita	román-magyar
Glid Gabriella	román
Kocsis Julianna Ibolya	román-magyar
Kosztolándi Melinda Márta	román-magyar
Kreszta Beatrix	román-francia
Kunné Bodor Renáta	román-angol
Lőrinczi Laura Erzsébet	román
Molnár Marianne	román-német
Olcsvári Emília Kertész	
Emília Enikő	román-olasz
Rokszin Tibor	román-testnevelés
Salló Hajnalka	román-magyar
Soproni Hajnalka	román-matematika
Személy Csaba Károly	román-testnevelés
Szép Magdolna	román-német
Szőke Gáza	román-testnevelés
Toronyi Attila Botond	román-testnevelés
Tóth István Tibor	román
Varjúné Fábián Ágnes Ida	román-angol

1996

Antal Burlacu Valentin	román-művelődésszervező
Antalné Bartha Gertrúd	román-angol
Bács Melinda Mária Petres	
Melinda Mária	román-magyar
Barabár Barna	román-angol
Bíró Zsolt István	román
Cobzaru Iuliana	román-művelődésszervező
Hadi (Czenke) Olga	román-francia
Kozma Zoltán	román-rajz
Krassói Éva	román
Miklós Péter Imre	román-magyar
Nagygyörgy Edit	román-földrajz
Papp Piroska	román-matematika
Sándor Attila	román-testnevelés
Serban Daniel	román-művelődésszervezés
Solomon Teresa	román-művelődésszervezés
Szabó Csaba	román-angol
Szász Éva	román-angol
Szellelki Erzsébet	román-matematika

1997

Istvánfi Zoltán Endre	román-angol
Paksi Imre	román
Pál József	román-földrajz
Sándor Csaba	román-testnevelés
Sescu Melinda	román-matematika
Soós Tímea Lavínia	román-német
Szaniszló Edit	román-német
Tamás Julianna	román-könyvtár
Totu (Bordeianu) Angéla	román-földrajz
Vikol Kálmán Miklós	román

1998

Cristian Réka Mónika	román
Figuli Beatrice Yvonne	román-olasz
Kerekes Barna	román-testnevelés
Kiss Irén Demeter Irén	román-testnevelés

Kudelász Nóbel	román-angol
Lakatos Kálmán	román-olasz
Lőrincz András	román-ének
Nedróné Borbály Erika	román-földrajz
Olasz Judit emese	román-pedagógia
Pál József	román
Székely Gabriella	román-matematika
Takács Tímea	román-matematika
Vasi Angéla Stella	román-matematika

1999

Abrudán Mária	román-pedagógia
Bittay Ilona Julianna	román-magyar
Brád Annamária	román-német
Furák Gabriella	román-történelem
Gergely Sándor	román-technika
Győrpál Hajnalka (Dinka Hajnalka)	román-kémia
Jermendi Andrea	román-pedagógia
Kondoros Beáta	román-magyar
Sípos Réka	román-földrajz
Soós Csaba Gábor	román-magyar
Szelezsán Róbert	román-történelem
Tompán Magdolna	román-magyar
Zediu Ana	román

2000

Farkas Gabriella	román-angol
Fazakas Izabella	román-testnevelés
Kedei Imola	román-matematika
Kóra Norbert	román-matematika
Nyulas Tünde Mária	román-francia
Ozsváth Ildikó	román-angol
Patka Tamás	román-történelem
Ruzsa Tibor	román-történelem
Sarca Irina Gabriela	román-angol
Simó Erzsébet	román-pedagógia
Suciu László	román-testnevelés

2001

Dongi Rudolf	román-testnevelés
Kaupert Edit Júlia (Zöld Edit)	román
Netye Andrea	román-olasz
Netye Zoltán	román-művelődésszervezés
Rostás Violeta	román-pedagógia
Szabó Andrea Odette	román-angol

2002

Bakcsi Anikó	román-magyar
Bíró Kinga	román-angol
Bors Izabella	román-testnevelés
Gábor Felicia	román
Huth Anna-Mária	román-művelődésszervezés
Jakab Emese Tímea	román-művelődésszervezés
Kimpián János Tiberiu	román
Panco Inga	román-orosz
Patkás Rita Ruzsa Rita	román-angol
Sargarovschi Rodica	román-orosz

2003

Antal Anita	román
Aracs Attila	román-testnevelés
Bartha József	román
Fábián Zsombor Fábián	román-rajz
Kovács Ádám	román-magyar
Márkucz László	román
Pop Cristina Ramona	román-pedagógia

2004

Bartha József Zoltán	román
Bereczky Edit	román-angol
Bíró Henriette	román-angol
Erdős Judit	román-magyar
Farkas Beáta	román
Fekete Attila	román-testnevelés

Fekete Ferenc	román-pedagógia
Matusinka Kinga Andrea	román-számítástechnika
Palatka Ágnes Makra Ágnes	román-könyvtár
Palatka Zsolt	román-angol
Sebestyén Réka	román-angol
Stavaru Cristian	román-angol
Szabó Otilia Klaudia	román-angol
Szabó Zoltán	román-rajz
Szász Emese Nicoleta	román-angol
Sztán Mariann	román-angol

2005

Balázs László	román-testnevelés
Korbucz Nella Todinca Nella	román-angol
Péter Erika	román-francia
Petrusán Márta Lidia	román-történelem
Szoboszlai Ferenc	román-földrajz

2006

Domokos Kinga	román-német
Fridrik Loránd Tivadar	román-angol
Ianc Livia Simona	román-angol
Kozma Adrienn	román-német
Novák János	román-művelődésszervezés
Patru Mircea Florin	román-orosz
Tuskáné Focht Erika Roberta	román-angol

2007

Boleman Szabolcs József	román-testnevelés
Durlas Adorjan Nicos	román-földrajz
Len Dalma	román-angol

2008

Bordás Mária	román-történelem
Diós Éva	román-angol
Marton Csilla Emese	román-angol
Petrusán Ágnes	román-történelem
Petrusán Éva	román-történelem

2009

Berényi Beáta	román-történelem
Czeglédi Mihály	román-román üzleti szaknyelv
Juhász Ádám	román-számítástechnika
Katona Tímea Mónika	román-angol
Kozma György	román-számítástechnika
Kozma László	román-történelem
Netye Nikolett	román-olasz
Onota Mircea Sergiu	román-angol
Ruzsa Anna	román-történelem
Ruzsa János Roland	román-történelem
Váradi Alexandra	román-olasz

2010

Bányai Kinga Anna	romanisztika
Devescovi-Iuga Daniela	romanisztika
Dr. Egyházi Áron Bence	romanisztika
Dráguly Sándor	román
Hasznosi Mária Krisztina	angol-román
Hizo Herta	romanisztika
Kozma György	román-számítástechnika
Petrusán Márta Lídia	román- és nemzetiségiromán-tanár

2011

Juhász Ádám	román-számítástechnika
Kovács Tibor	romanisztika
Teleky Brigitta Enikő	romanisztika

2012

Cziczerei Tímea	román- és nemzetiségiromán-tanár
Jova Attila	orosz-román
Kaupert Edit Júlia	román- és nemzetiségiromán-tanár
Racz Daniel Petru	romanisztika

2013

Ambrus Mária	román- és nemzetiségi román-tanár és multikulturális nevelés tanára
--------------	--

Dobrescu Eduard	romanisztika
Nagy Réka	romanisztika
Patkás Rita	román- és nemzetiségi román-tanár és andragógus tanár
Pátru Mircea Florin	román- és nemzetiségi román-tanár és multikulturális nevelés tanára
Simon Éva Mária	román- és nemzetiségi román-tanár
Stavaru Livia Simona	román- és nemzetiségi román-tanár
Szarkáné Brád Annamária	román és német- és nemzetiségi német- tanár

2014

Pintérné Stecz Mónika Éva	romanisztika
---------------------------	--------------

Hivatkozások

1. Kétségtelen, hogy e harcok nagy vesztese Szabó Demeter volt, aki 1948-1952 között a románság ügyének előmozdítása érdekében tagságot is vállalt a ma már kedvezőtlen megítélés alá eső Magyar Dolgozók Pártjában. Lásd: Csobai Lászlóné: Román nemzetiségű művelődési egyesületek a Dél-Alföldön, in: Hozzájárulás (Tanulmányok a magyarországi románokról, Bp., 1988, p.: 53-54), lásd még: Elena Ciobai: Români din Ungaria. Studii istorice, Giula, 2013, p.: 52-53.
2. Történetét lásd: Petrusán György, 100 éves a román nyelv oktatása az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, Felsőoktatási Szemle, 1963., 12. szám, 751-755, Gheorghe Petrușan, În căutarea identității noastre, Gyula (Giula), 1994., p. 135-141.
3. A Magyar-Román Társaságról, a bukaresti Román-Magyar Társaságról és a Mocsáry Kollégiumról lásd: Nagy Béla: Mocsáry emlékének ápolása a felszabadulás utáni években, in: Mocsáry Lajos emlékkönyv, 1826-1976 (Születésének 150. évfordulójára), Kézirat, Tankönyvkiadó, 1979, p. 142-148. Ezúton is köszönöm Nagy Béláné segítségét a szakirodalom felkutatásában.
4. 60 de ani de la înființarea Catedrei de limbă și literatură română, JGYF. Kiadó, Szeged, 2009., p. 290-294.
5. Lásd: Petrusán György, Kozma Mihály, Martyn Emília: A magyarországi románok, Press Publica Kiadó, Budapest-Győr, 2000., p.: 77.
6. In: Főiskolánk a szegedi sajtó tükrében, (repertórium), Szeged, 1993., p. 37. A három tanszék: Dél-szláv (szerb-horvát), szlovák, román. Egy év után a dél-szláv tanszéket Pécsre költöztették.
7. Eftimie Murgu: Scrieri, ediție îngrijită, cu o introducere și note de I. D. Suci, Edit. pentru literatură, București, 1969., p. 14-73., Péter László: Piarista sereg számla, WWW.sepi.hu/fites/u3peter_laszlo-piarista_seregszaml.pdf.chorean,ioan:a szegedi piarista liceum román diákjai, szeged c.f. 1992, 6 szám 10.
8. Kozma Mihály-Petrusán György: A román nemzetiségi oktatás helyzete és továbbfejlesztésének feladatai, Pedagógiai Szemle, XXXVI. évf. 1986, 10. szám, p. 1045-1048.
9. Petrusán György-Martyn Emília-Kozma Mihály: id. mű. p. 68-69.
10. Kozma Mihály-Petrusán György: id. mű, 1045-1045.
11. A Köznevelés c. folyóirat 1969. évi 19. (p. 15-17) számában több szakember közreműködésével indult vita érdemi része csak jóval később öltött testet. Lásd uo. Petrusán György „Kihasztnátlan lehetőségek” c. cikkét.
12. Lásd Petrusán György: Nemzetiségeink kultúrája a közoktatásban, Új Pedagógiai Szemle, LIV. évf., 2004., január, p. 124-127.
13. id. mű, p. 125.
14. Kozma Mihály-Petrusán György, id. mű. 1047.
15. uo., 1048.
16. Pállfy Endre, a tanszék első vezetője csak 1962-ben szerzett tudományos minősítést, az irodalomtudomány kandidátusa fokozatot, akkor azonban már nem volt

tanszékvezető. Poszt mortem, Coşbuc-ról írt monográfiájával megszerezte a tudományok doktora minősítést.

17. 60 de ani de la înfiinţarea Catedrei de limba şi literatură română, JGYF. Kiadó, Szeged, 2009., p. 142-145.

18. Kесе Katalin: Tamás Lajos, a romanista, Budapest, 1989., p. 5.

19. Kесе: id. mű. p. 13.

20. Az I. vh-t lezáró trianoni békekötés előtt az oktatók kiválasztásánál releváns szempont volt a szakmai rátermettség mellett azok származása is. Ennek a korszaknak az utolsó két román tanára Alexics György és Iosif Popovici, a fonetika mestere, román filológiai magántanár. Kettőjük közül Alexics György munkássága a jelentősebb, 1897-től magántanár, szívesen látott privát-docens, 1909-től 1920-ig rendes tanár. Két legismertebb munkája: „Magyar elemek a román nyelvben”, Budapest, 1888; „A román nyelv eredete”, 1896. Alexicsnek 1920-ban baloldali politikai nézetei miatt kellett elhagynia a tanszéket. Az I. vh. után csak jóval később került napirendre román származású oktató alkalmazása. 1970-ben került a tanszékre könyvtárosi beosztásban Tyirityán Katalin, aki román nyelv és irodalom metodika mellett román nyelvet a román szakosok részére, valamint magyar nyelvet külföldi hallgatók számára is tanított. Tanárként nem véglegesítették, 1974-ben, az Országos Pedagógiai Intézet (OPI) munkatársa lett. 1994 óta megszakítás nélkül a tanszék oktatója Hergyan Tibor.

21. Pe drum comun. 30 de ani de la constituirea Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Publicaţie a Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1979. p. 6-21.

22. A tanszék tudatában volt annak, hogy a kislétszámú, a magyar társadalomban erősen integrálódott, két kultúrán nevelkedett hazai román közösség számára milyen fontosak a jól és színvonalasan működő és megfelelő reputációval rendelkező intézmények. Ezért szorgalmazta a tanárképzés racionalizálását, szakmailag erősebb központban való összevonását, Szeged székhellyel. Ezt a kérdést csak az 1980-as évek utáni fokozatosan liberalizálódó politikai környezetben lehetett napirendre tűzni. Ezzel magyarázható, hogy a kérdés minisztériumi szintű megvitatására miért került sor csak 1985-ben, és akkor is a szegedi román tanszék korábbi oktatója, Mészáros György által vezetett, a Magyar Pedagógiai Társaság Nemzetiségi Szakosztálya által rendezett értekezleten, amelyen a Művelődési Minisztérium képviselőjében megjelenő főosztályvezető „a nemzetiségi pedagógusképzés korszerűsítését, szervezeti és tartalmi megújítását” már a szaktárca célkitűzéseként tárja a plenáris ülés elé, hangsúlyozva a ma is érvényes gondolatot, hogy „a nemzetiségi nevelőképzés új, korszerű rendszerének a közoktatás igényeihez, egyúttal a nemzetiségek sajátos igényeihez kell alkalmazkodnia. Ezekre az igényekre, szükségletekre való tekintettel alakítandó ki az új intézményhálózat is. A képzés tartalmi megújítása terén a nemzetiségi anyanyelv, ezen belül a szakszókincs alaposabb művelése, a kutató –fejlesztő feladatok elvégzése a legfontosabb teendő. Szükséges továbbá a tanszékek oktatószemélyzetének megerősítése, akár külső előadók bekapcsolásával, illetve külföldi anyanyelvi lektorok működtetésével.” Végül ismertette „egy koncentráltabb intézményhálózat konkrét lehetőségeit”, a román nemzetiség pedagógusképző központjául pedig Szegedet jelölte meg, a tanszék javaslatának megfelelően. Korreferátumában Petrusán György kiemelte, hogy „a három felsőoktatási

intézmény közül (a szarvasi óvónő-és a debreceni tanítóképző) egyedül a szegedi tanárképző főiskola román tanszéke rendelkezik hivatásához méltó felkészültséggel és tárgyi feltételekkel. A hazai erők koncentrálásával és vendégelőadók foglalkoztatásával a szegedi tanszéken lehetővé válnék olyan szakembertípus nevelése, aki mind az óvodában, mind az általános iskolában, illetve a nemzetiségi kulturális élet különböző területein eredményesen tudná ellátni a feladatokat". (Pedagógiai Szemle, XXXVI, 6. sz., 1986. június, 631-633.) A jelenlévő nemzetiségi tanszékek képviselőinek egységes állásfoglalása kevésnek bizonyult az ígéretes elképzelés megvalósításához, mert az érintett régiók érdekében fellépő állami-és pártvezetők erősebbnek bizonyultak. Hasonló okok miatt hiúsult meg Köpeczi Béla művelődési minisztersége idején (1982-1988) az a javaslat is, hogy Békéscsaba helyett a Szegedi Tanárképző Főiskolán indítsák újra az 1963-ban megszüntetett tanítóképzést.

Rolul Catedrei de română de la Seghedin în viața comunității românești din Ungaria

Perspectivă istorică

Traducere de Mihaela Bucin

Catedra de Limba și Literatura Română care funcționează în cadrul Departamentului pentru naționalități din Facultatea Pedagogică Juhász Gyula a Universității din Seghedin a fost înființată în toamna anului 1949, la Budapesta, în cadrul Școlii Pedagogice Superioare Apáczai Csere János și până în 1954 a funcționat cu structura de doi ani de studii. După Tratatul de la Trianon, se constată reducerea drastică a numărului de școli românești și îngrădirea activității celor rămase, însă după Al Doilea Război Mondial urmează o perioadă liberală și democratică, de refacere a societății. În acest timp, se reorganizează și școlile generale românești, care reușesc să satisfacă cerințele unei comunități minoritare acum sever diminuate: acesta este momentul favorabil deschiderii catedrei de română. Dintre aceste școli generale, unele se desființează în anii 1950-60, din cauza lipsei de interes din partea elevilor/părinților, sau din cauza lipsei de pedagogi (cum ar fi la Nagyléta/Leta Mare, azi Létavértes, Vekerd/Vecherd). Însă rețeaua de școli românești înființate după război se consolidează și funcționează până astăzi, supraviețuind unor transformări impuse de revoluția din 1956 și încercând să umple golul rămas după Primul Război Mondial. De fapt, situația politică din perioada imediat următoare celui De-al Doilea Război Mondial a fost relativ prielnică înființării de școli ale minorității, și în primul rând preoții ortodocși sunt cei care au încercat să profite de șansa vremurilor postbelice confuze, deoarece școlile erau confesionale: Szabó Demeter (Dumitru Sabău, 1903-1977) din Gyula (pe nedrept uitat, mai târziu), Dr. Mundruczó Péter (Petru Mândruțau), Negru György (Gheorghe Negru) și alții.¹ Astfel, majoritatea unităților de învățământ se formează între anii 1946-1949. După schimbările politice și trecerea la sistemul socialist, în 1948 are loc etatizarea școlilor, așa că liceul românesc este înființat în 1949 ca instituție de învățământ de stat, și în 1953 preia numele „Nicolae Bălcescu”.

Cel mai mare impediment pentru fondarea și activarea școlilor era lipsa de pedagogi. Acum se fac simțite urmările daunelor aduse învățământului naționalităților între cele două războaie, apoi refugiarea profesorilor români în România. Lipsa acută de cadre didactice, după etatizarea școlilor nu mai poate fi ameliorată nici de către preoții ortodocși, și aceștia foarte puțini rămași în Ungaria post-trianonică. Situația este parțial ameliorată prin aducerea de profesori români și maghiari, din România. Astfel, statul maghiar este nevoit ca pentru remedierea lipsei de cadre didactice, să înființeze noi instituții pedagogice. În cadrul Universității Eötvös Loránd din Budapesta exista încă din 1862 o catedră de filologie română, printre primele din lume înființate, dar

această instituție nu era structural pregătită pentru a asigura cadre noului sistem de școlarizare. Aici se formau doar profesori de română pentru învățământul liceal², pentru învățământul preșcolar și cel de școală generală erau necesare alt tip de instituții. În acest context se înființează catedra de română care a trecut azi de 65 de ani. Se înființează la Budapesta fiindcă acolo erau condițiile necesare, mai ales cele care țineau de cadrele didactice adecvate pentru învățământul superior. Catedra de română aflată azi la Seghedin își începe deci activitatea în Budapesta, în octombrie 1949, cu profesorii vechii catedre universitare.

Condițiile erau grele și în strânsă dependență de nivelul cultural precar al comunității românești rămasă în Ungaria: tineri români cu diplome de bacalaureat, pregătiți pentru învățământul superior, nu erau, deoarece după împărțirea de la Trianon, în Ungaria nu se putea obține bacalaureat în limbă română, iar despre înființarea unui liceu românesc în perioada Horthy nici nu putuse fi vorba. Deci practic, nu era cine să își înceapă studiile în română la școala superioară pedagogică, astfel că studenții au fost recrutați în maniere și în condiții sociale care sunt greu de înțeles, poate, astăzi. În fruntea catedrei este numit profesorul Pállfy Endre, care în 1948 și prima jumătate a lui 1949 începe recrutarea studenților, cu ajutorul Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria. Deoarece, practic, în Budapesta nu mai exista comunitate românească, eforturile în vederea susținerii acestui demers important de progres social și cultural era adresat tinerilor de origine română din localitățile de la granița cu România. Oficialitățile maghiare precum și însuși comunitatea atunci și-au dat seama ce a însemnat Trianonul pentru minoritățile naționale din Ungaria, alcătuite din populație puțină și asimilată, fără identitate solidă de limbă și cultură, deci fără identitate națională. Românii rămași au în general doar o conștiință a originii românești, și aceasta cu greu asumată. Fără îndoială, politica bazată pe intimidare, din era Horthy, a avut un rol distrugător la nivelul naționalităților din Ungaria, deci și în cazul românilor. Asimilarea totală a fost încetinită prin reconsolidarea situației bisericilor ortodoxe, prin înființarea școlilor de limbă română și prin sprijinul pe care sistemul socialist adoptat în Ungaria îl acordă românilor aflați la nivel economico-social dezavantajos.

Tinerii români recrutați pentru studii, în 1949, la Budapesta au fost serios puși la încercare. Timp de un an au participat la cursuri de cultură generală și li s-au predat cunoștințe despre diferite materii, apoi, în vederea continuării studiilor la școala superioară, au avut posibilitatea să dea un așa-numit bacalaureat pe specialități la liberă alegere, care constituia de fapt și examenul de admitere la cursurile de doi ani pentru formarea profesorilor de școală generală. Locul în care acești tineri români din provincie au primit adăpost la Budapesta, pe parcursul anilor de studii superioare, a fost o instituție prestigioasă, purtând numele unui mare susținător al naționalităților din Ungaria: Mocsáry Lajos. În maghiară, termenul colegiu (kollégium) are și sensul de „cămin de elevi”, „cămin studențesc”, fiind vorba de fapt de o instituție cu un program minuțios de educare și instruire, nu numai de simplu adăpost. Face parte din așa-numita mișcare a colegiilor populare care au activat în Ungaria în

anii '40-50, având drept țel culturalizarea maselor în spiritul doctrinei socialiste. La 21 septembrie 1954, Colegiul Mocsáry Lajos – înființat la 3 mai, 1947 – se afla sub președinția lui Bartók Béla, căruia îi urmează muzicianul Kodály Zoltán. Colegiul maghiaro-român Mocsáry Lajos este susținut de Societatea Maghiaro-română, din care făceau parte personalități importante ale vieții culturale și științifice maghiare, ca Szent-Györgyi Albert, Ortutay Gyula, Veress Péter, Darvas (Dumitraș) József, Keresztúry Dezső, Kosáry Domokos, Gáldi László, Domokos Sámuel și alții. La inaugurarea Colegiului Mocsáry au participat Petru Groza, Mihail Sadoveanu, Ion Pas, Victor Eftimiu, Emil Isac, alți scriitori și politicieni români. Evenimentul a avut loc cu ocazia Săptămânii Culturii Românești, desfășurate între 29 aprilie – 6 mai 1947. În discursul său de inaugurare Petru Groza spunea: „... acum sărbătorim în concordanță cu hotărârea noastră puternică a celor două popoare de a se cunoaște reciproc, printr-o muncă serioasă.”³ Un fost student de primă generație budapestană, Popucza Péter (Petru Popuța), originar din Aletea, povestește în scrierea sa „Cum am devenit colegist” că în 1948, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, care tocmai atunci se formase, a înființat la Budapesta, pe strada Királyi, la numărul 13, la primul etaj al primului imobil din curțile care aparținuseră avocatului Emanuel Gojdu (și unde se află până azi capela ortodoxă), un cămin denumit Nicolae Bălcescu, pentru tinerii români care studiau sau lucrau în capitala Ungariei. Cei care locuiau aici erau din Ungaria sau refugiați din calea războiului, din România, în jur de 30 de persoane.

Argyelán Ilona (Bătania)
Farkas Piroska (Bătania)
Grusity Radmilla (Bătania)
Havalik Emil (Bătania)
Lázár Szidónia (Bătania)
Árgyelán Sándor (Apateu)
Rusz Hortenzia (Cenadul Unguresc))
Rusz Sztella (Cenadul Unguresc)
Hoczopán György (Micherechi)
Hoczopán János (Micherechi)
Rosu Kornél (Bătania)
Szoldán Olga (Bătania)
Oláh Ventúria (Bedeu)
Popucza Péter (Aletea)
Baróczi Miklós (Giula)
Kohán György (Giula)

Maróti József (Giula)
Nadabán György (Giula)
Miskucz Oktávián (Chitighaz)
Ottlakán Péter (Chitighaz)
Szántó György (Chitighaz)
Radnóti György (Micherechi)
Roxin Demeter (Micherechi)
Roxin György (Micherechi)
Roxin Mihály (Micherechi)
Bogdan Ioan (România)
Cioran Alexandru (România)
Debreczeni Gheorghe (România)
Márta Zoltán (România)
Peschinger Gyula (România)
Sasi Erzsébet (România)

Dintre locuitorii colegiului, cei mai mulți sunt români din Ungaria, dar o aflăm printre ei și pe Sasi Erzsébet, cea care va deveni șefa catedrei de română, când aceasta se va muta la Seghedin. La fel a fost locuitor al colegiului pictorul de origine română, din Gyula, Kohán György (Gheorghe Cohan). Acest colegiu a

fost comasat cu acel „Mocsáry Lajos” din strada Munkácsi, intrând în proprietatea statului alături de Școala Superioară Pedagogică din Budapesta, care primește numele Apáczai Csere János.⁴

Conținutul de bază al învățământului pedagogic de pregătire a profesorilor de română pentru școala generală este reprezentat în acei primi ani de materiile: limba și literatura română, metodică predării acestora, precum și de cunoștințele despre istoria culturii româno-maghiare. Endre Pálffy, poliglotul Béla Heszke și alți specialiști din Budapesta, cunoscători ai limbii române, au pus accentul pe domenii pedagogice ca predarea-învățarea limbii române, dezvoltarea abilităților și aptitudinilor de scriere și vorbire, ridicarea nivelului de limbă de la nivelul variantelor de grai la nivelul limbii literare. Specializarea avea o durată de doi ani și era urmată de practica pedagogică desfășurată în primul rând la școala cu predare în limba română din Giulia. Ulterior, absolvenții erau repartizați la școli din județele Bichiș, Bihor și Ciongrad, școli care întâmpinau serioase dificultăți din cauza lipsei de profesori de română. Examenul de stat se susținea în conformitate cu tradițiile sistemului învățământului pedagogic maghiar, doar după efectuarea unui an de practică la catedră. Profesorii de școală generală care își încep activitatea didactică în toamna anului 1952 provin în majoritate dintre românii din Ungaria și ei formează, alături de câțiva absolvenți ai catedrei de română a Universității din Budapesta, baza intelectualității, prima generație care merită o atenție sporită deoarece ea se ridică exclusiv din rândul comunităților românești din Ungaria, care treceau printr-o serioasă criză identitară. Câțiva ani mai târziu, în 1958, absolvenții specializării de învățători din cadrul clasei de profil a liceului Nicolae Bălcescu din Giulia vin să completeze lipsa cadrelor didactice din școlile românești. Secția de învățământ superior pentru formarea personalului didactic destinat educației preșcolare și a școlarilor mici (învățători – educatoare) a pornit mai târziu.⁵ Odată cu înființarea la Budapesta a catedrei de școală superioară pentru formarea profesorilor s-au pus bazele celei de-a doua instituții de învățământ superior în limba română care, alături de catedra universitară din Budapesta, până în prezent și-a păstrat statutul de catedră independentă, jucând un rol important în preservarea identității românești din Ungaria, după Cel De-al Doilea Război Mondial.

Situațiile de criză politică ale anilor 1950 nu au afectat învățământul de naționalitate, nici formarea cadrelor didactice. Principalele activități ale catedrei în anii funcționării la Budapesta au fost: școlarizarea, asigurarea condițiilor materiale și de personal, consolidarea instituției. S-a dovedit a fi o hotărâre corectă mutarea catedrei de la Budapesta la Szeged, în 1955, în cadrul Școlii Pedagogice de Stat din acest oraș, urmașa Școlii Superioare Civile, cu o istorie de peste un secol, mai ales că în acest fel instituția era plasată în apropierea localităților cu comunități românești compacte. Catedra a primit loc în ceea ce numim azi clădirea principală, Decanatul de pe Bulevardul Boldogasszony nr. 6, la etajul al doilea al aripii interioare. Ziarul Szegedi Egyetem (Universitatea din Seghedin) relatează în numărul al șaselea din septembrie, 1955, în articolul cu

titlul „Catedre de slovacă, română și limbi slave de sud, la Școala Pedagogică Superioară din Seghedin”: „Școala pedagogică Superioară Apáczai Csere János din Budapesta și-a încetat funcționarea la 31 iulie 1955 iar cele trei catedre de naționalitate au fost mutate la Seghedin. Toate cele trei catedre au biblioteci bine înzestrate”⁶ Totodată, această situație reînvia acele timpuri când școlile Seghedinului erau vestite în regiune și atrăgătoare mai ales pentru tineretul român din Banat. Cu precădere în secolul al XIX-lea, intelectuali români importanți și-au efectuat studiile sau o parte a acestora la gimnaziul catolic piarist înființat la Seghedin în 1721, având deci o experiență de aproape trei secole și fiind o școală recunoscută pentru educația clasică pe care o primeau elevii, ca și pentru toleranța religioasă și etnică ce domnea în această instituție. Dintre absolvenții români ai Gimnaziului Piarist fac parte personalități ca Eftimie Murgu (1805-1870), cel care va avea un rol important în mișcările revoluționare din 1848-1849, Damaschin Bojincă (1802-1869), publicist și istoric, precum și Nicolae Tincu Velia, Mihail Velceanu, Valer și Virgil Onuțiu, Spiridon Popovici, Ioan Maier, Sigismund Berlea și mulți alții. Tot la Seghedin și-au făcut studiile Vicențiu Babeș și Vasile Goldiș.⁷

Mutarea catedrei de română la Seghedin a ridicat o serie de probleme, deoarece profesorul care o conducea, Pálffy Endre, nu s-a angajat să fie șeful catedrei și la Seghedin, nici să țină ore ca simplu cadru didactic. În locul profesorului Pálffy, care deținea o respectabilă experiență în organizarea și conducerea procesului de învățământ, dobândită la gimnaziul maghiar din Năsăud (între anii 1940-1944), având și preocupări științifice, conducerea școlii superioare o delegă pe Erzsébet Sasi. Sasi Erzsébet (care devine după căsătorie Mucsy Ferencné) nu datorită activității profesionale se face remarcată, ci prin rolul politic pe care îl deține în cadrul școlii superioare: secretar de partid între 1955-1961. Însă criza politică din Ungaria, care culminează cu revolta din 1956, pune capăt carierei sale universitare, la care este nevoită să renunțe. Este cazul să specificăm aici că în perioada anterioară anilor 1970, fișa postului de cadru didactic din învățământul superior nu prevedea obligativitatea activității științifice de cercetare, ci avansarea în ierarhia profesională depindea, pe lângă aptitudinile pedagogice, de activitatea depusă public în sensul loialității față de sistemul politic. După Sasi Erzsébet, în 1961, la conducerea catedrei de română ajunge brașoveanul Váncsa Vilmos, care era profesor al catedrei încă din 1955, având gradul didactic de lector. Toate aceste măsuri dovedesc lipsa de specialiști din perioada respectivă. Însă cu încetul, situația se îmbunătățește în perioada următoare. Încep anii regimului stabil al lui Kádár. Urmează perioada care anticipează deschiderea din 1968 spre tratarea mai tolerantă a naționalităților, după ce problemele referitoare la minoritățile naționale fuseră măturate sub covor după 1948, ca să izbucnească înflăcărat, împreună cu patriotismul revoluționar al momentului 1956, pentru a fi și înăbușite tot laolaltă cu mișcarea revoluționară. Rezultatele acestui nou proces se simt în cultură și în învățământ. În anul 1962-1963, la nivelul instituției crește numărul studenților și se dublează numărul cadrelor didactice. În cazul secției de română, numărul

studenților rămâne la 4-5 admiși pe an. Studenților însă li se asigură o instruire tot mai corespunzătoare din punct de vedere calitativ. Acest lucru este posibil deoarece pe lângă cele două cadre ale catedrei (Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos) iau parte la activitatea de predare mai mulți profesori de la Budapesta, cu jumătate de normă. În primul rând e vorba de Kovács Péter, cu o bună pregătire profesională și excelent vorbitor de română, care ajunge la catedra din Seghedin în urma solicitării pe care conducerea școlii superioare o adresează ministrului culturii, Ilku Pál. Kovács Péter era interesat de domeniul științelor pedagogice, din care își susține și teza de doctorat, în 1969. Kovács Péter ține cursuri de metodică predării limbii române, istoria poporului român, precum și coordonează practica pedagogică a studenților, între 1958-1960. După Kovács vine la catedră tot cu o jumătate de normă, pe post de lector, între 1960-1966, apoi avansat conferențiar în 1975, Gheorghe Misarăș (Mészáros György), originar din Otlaca Pustă, conducătorul secției de naționalități din Ministerul Culturii. A predat istorie, geografie, metodică predării limbii și literaturii române, a publicat un curs de istorie pentru studenți. Creșterea numărului de cadre de la catedră survenea în pofida transformării în anul 1960-1961 a școlilor cu predare în limba română, în școli bilingve, și tocmai datorită faptului că în cadrul acestei noi structuri era nevoie de însușirea așa-numitului „limbaj de specialitate” pentru predarea domeniilor de învățământ reale, ceea ce constituie o condiție și în școlile de azi. Această cerință a determinat instituțiile de formare a pedagogilor să angajeze profesori care cunoșteau noțiunile folosite în predarea diferitelor obiecte care au și conceput și redactat cu grijă materiale didactice bilingve care cuprindeau glosare maghiaro-române de termeni de specialitate din diferite domenii. Aceste publicații au fost concepute spre uzul elevilor, al profesorilor și al studenților deopotrivă. Această activitate didactică specifică a fost susținută între 1960-1963 de profesorul budapestan Csanádi Károly, originar din Timișoara.

Váncsa Vilmos a predat la catedră timp de trei decenii (1955-1984). A ținut cursuri de gramatică descriptivă și literatură română veche, iar activitatea sa publicistică s-a rezumat la câteva note de curs și un studiu despre legăturile poeziilor lui Petőfi Sándor cu literatura română. În 1969 Váncsa Vilmos a devenit conferențiar însă alte cerințe necesare unei cariere profesionale universitare nu a îndeplinit. Perioada în care catedra s-a aflat sub conducerea sa a fost lungă și nu lipsită de contradicții, dar în general au fost ani cu rezultate generale frumoase deoarece reformele inițiate de autoritățile competente au fost duse la îndeplinire sub egida „înțelepciunii colectivului catedrei”, fie că e vorba de succesul procesului de instruire sau de crearea condițiilor cercetării științifice. Această perioadă poate fi considerată una intermediară, de trecere la pregătirea nivelului necesar unui învățământ de rang universitar. În acest ciclu lent, presărat cu multe discuții constructive (1970-2000), un rol hotărâtor l-a avut sosirea la catedră în 1961 a lui Mihai Cozma (Kozma Mihály) și în 1963, direct de pe băncile facultății, sosirea lui Gheorghe Petrușan (Petrusán György). Sosirea acestora a fost benefică deoarece în timpul anilor de facultate, ca studenți la

catedra de română de la Budapesta, luaseră parte activ la organizarea și funcționarea acesteia. Pe baza discuțiilor și a discernerii în comun, hotărârile care au fost luate la nivelul catedrei s-au răsfrânt vizibil atât asupra activității didactice a școlilor generale, cât și în activitatea catedrei. În ambele cazuri e vorba despre completarea, modernizarea și adaptarea conținuturilor învățământului. La propunerea catedrei, secția pentru naționalități a Ministerului Învățământului împreună cu institutul însărcinat cu dezvoltarea învățământului au introdus, pe lângă orele de gramatică, și ore de „conversație” care aveau drept scop dezvoltarea și corectitudinea vorbirii. Eficacitatea orelor a fost îndoielnică deoarece profesorii doar în parte și relativ târziu au fost inițiați în predarea limbii române cu metodele limbilor străine. Aceste metode erau necesare deoarece predarea-învățarea limbii române în școlile de naționalitate din Ungaria debutase cu decenii înainte, fără niște tradiții stabile. În anii înființării școlilor (1946-1949), în jur de jumătate din acestea s-au definit ca școli cu predare în limba română, dar de fapt condițiile învățământului în limba maternă nu erau asigurate, precum nici folosirea cunoștințelor de limbă în afara școlii. În acei ani ai deceniului al șaselea, când în comunitățile românești limba maternă, tradițiile culturale, sentimentele identitare încă se moșteneau în mod spontan, era folosită o variantă de grai periferic iar cultura populară, cu elemente arhaice, nu mai avea capacitatea de a fi o punte spre cultura românească modernă. În anii 1950-1960, datorită transformărilor socio-economice și modernizării condițiilor de viață, datorită trecerii pământului în proprietatea statului și colectivizării, în urma migrației spre orașe și a influenței culturale favorizate de căsătoriile mixte, caracterul asimilării a devenit tot mai pregnant reducând condițiile unui învățământ în limba maternă obișnuit. Astfel, deoarece rolul limbii materne ca instrument de predare a cunoștințelor devine tot mai îngrădit, oficialitățile maghiare, dar și naționalitățile înseși, consideră că la anumite obiecte (mai ales în cazul celor reale) predarea să fie bilingvă iar în anumite școli, predarea să nu mai fie în limba maternă, ci limba maternă să fie predată doar ca obiect de studiu. La această concluzie au ajuns și majoritatea secțiilor pentru naționalități ale școlilor superioare pedagogice⁸. Pornind de aici, schimbarea survenită în anul școlar 1960-1961, ce a constat în trecerea școlilor cu predare în limba maternă, la statutul de școli bilingve, s-a desfășurat în mod natural. În ceea ce privește împrejurările concrete ale acestei decizii, nici până astăzi acestea nu au fost prezentate cu claritate. Această poziție reținută denotă faptul că transformarea școlilor nu a avut ca bază doar situația obiectivă a degradării limbii la nivelul naționalității, ci, folosindu-se de atitudinea defensivă pe care au adoptat-o în acest caz elitele intelectuale ale naționalității, conducerea învățământului din Ungaria a luat o hotărâre în fond de esență politică, pe care – tot din motive politice – nimeni nu a îndrăznit să o conteste. Conducătorii forurilor (uniunilor) naționalităților nu s-au opus, deoarece funcționau sub conducerea partidului. Catedrele de naționalitate din școlile superioare pedagogice nu au fost de acord cu această măsură, însă situația nu era de competență lor și, de altfel, nu au fost înștiințate asupra acestei hotărâri decât ulterior⁹. Concluzia că a fost vorba

despre o decizie în primul rând politică, ce oglindea interesele asimilării, reiese și din faptul că în această situație de criză provenită din cunoștințele deficitare de limbă maternă ale elevilor din școlile de naționalitate, oficialitățile nu reacționează adecvat, nu conlucrează în mod interactiv, în primul rând pentru repararea acestei situații prin introducerea de cursuri de cultivare a limbii, ci ia măsuri care vor duce la reducerea șanselor de păstrare a identității.

Luările de poziție ale catedrei de la Seghedin, în diverse probleme referitoare la învățământul public au fost înaintate spre ministerul de resort, dar, nefiind investită cu un rol competent, nu a putut avea influență asupra factorilor de decizie. Neîndoios, în acea situație, cheia unei educații în limba maternă și în spirit național nu poate fi decât pedagogul, de ceea structura instruirii cadrelor didactice trebuia adaptată în conformitate cu țelurile impuse de societatea vremii. În ceea ce privește predarea în limba maternă, punctul de vedere al catedrei a fost unul defensiv, reținut și nesigur; s-au făcut eforturi de a evidenția dezvoltarea lexicului, formarea competențelor de exprimare, s-a redus importanța gramaticii descriptive, teoretice, în plus a primit un rol mai activ protecția variantelor de grai local, acestea fiind de fapt „limba maternă” a românilor din Ungaria, realitate din care a fost trasă falsă concluzie că este suficientă cunoașterea acestora, nu și a limbii standard, această perspectivă agravând situația.

Acestei perspective i s-a adăugat și aceea conform căreia, în mod greșit, conștiința națională poate fi înlocuită cu „conștiința de naționalitate” care are drept scop principal „formarea identității de apartenență etnică”¹⁰. Un aspect important însă este dat de lărgirea și modernizarea cadrului de cunoștințe prin deschiderea mai curajoasă spre valorile universale ale culturii române. Această preocupare și realizare de a introduce în programa de învățământ pedagogic superior cunoștințe de geografie, de istorie, de artă (muzică, arte plastice, istoria artelor) spre sfârșitul anilor 1960 a fost evidențiată și prin ecouri de presă¹¹, însă din cauza tacticii și dezinteresului oficialităților și al delăsării cadrelor didactice din școli, doar într-un târziu, în anul 2001-2002 apare în programa școlară obiectul istoria și cultura românilor (denumit „cunoștințe despre popor”); în școlile generale nici astăzi nu se predă istoria poporului român.¹² Deși interesul național comun evident ar fi ca, pe lângă limba și literatura proprie, elevii cu altă identitate decât cea maghiară să aibă acces la cunoștințe de geografie și istorie ale poporului respectiv, în limba proprie.

În acest caz ar trebui făcute mai puține concesii în detrimentul folosirii limbii române standard (cel puțin cu referire la învățământul bilinv gimnazial și liceal), deoarece pierderea caracterului identitar al învățământului de naționalitate este cauzat de disimulare a realității, de o adaptabilitate exagerată și de neglijarea eforturilor de stopare a procesului tot mai rapid care dictează asimilarea lingvistică, deși e evident că decăderea învățământului în limba maternă la nivelul la care limba maternă e doar un obiect de studiu, doar printr-o strategie bine gândită poate fi încetinită sau împiedicată¹³. Învățământul superior de naționalitate în general și cel desfășurat la catedra din Seghedin în special și-

au dezvoltat o perspectivă specifică în ce privește viitorul învățământului public pentru naționalități și strategia de pregătire a cadrelor didactice, dar în practică nu a putut aplica metodele necesare pregătirii unor profesori corespunzători sub toate aspectele caracterului școlilor bilingve. De fapt, pregătirea unor dascăli potriviți pentru structura programei cu profil special a școlilor de „naționalitate” s-a dovedit a fi o inițiativă deosebit de dificilă, dar nu pentru că nu exista o concepție, ci fiindcă la fel cu cealaltă catedră la care se pregăteau profesori de română, cea de la Budapesta, nu a dorit să facă nelimitat concesii ideologiilor, politiciii care cel mai adesea defavoriza învățământul minorităților naționale. În mod latent, s-au format două opinii: una care propunea naționalității române din Ungaria deschiderea spre limba și cultura națiunii-mame, iar cealaltă opinie favoriza localismul, având un caracter paseist, bazat pe tradiții folclorice și pe cultura populară. În cazul românilor, ambele opinii au avut susținători. Gheorghe Petrușan a susținut deschiderea spre cultura majoră, Mihai Cozma a văzut că ar fi mai avantajoasă perspectiva localistă. Aceasta este una din explicațiile faptului că obiectul „cunoștințe despre popor” a fost introdus atât de târziu în programe, abia în anul școlar 2001-2002. Nici astăzi nu sunt riguros stabilite proporțiile pe care trebuie să le primească în cadrul procesului de învățământ cultura românească majoră, respectiv, aspectele locale ale acesteia.

Deosebit de dezavantajoasă din punctul de vedere al obținerii gradelor științifice și al avansării în cariera de cadru universitar era îndeplinirea așa-zisului „criteriu triplu” din acea perioadă (valabil până în 1990, cu referire la nivelul corespunzător al activității de învățământ, al activității științifice și sociale) ce nu putea fi atins de toate cadrele didactice.

După 1966, catedra și-a desfășurat activitatea cu trei profesori cu normă întreagă și un profesor *la plata cu ora*. Din cauza numărului insuficient de cadre și lipsa de specialiști, catedra nu a putut rezolva transmiterea corespunzătoare a cunoștințelor de metodică predării. Niciunul dintre profesorii de limba și literatura română angajați temporar pentru a preda această disciplină (Teodor Olteanu, Gheorghe Misaroș, Gheorghe C. Mihăiescu, Gheorghe Martin, Ecaterina Tiritean) nu au fost angajați definitiv din cauza numărului insuficient de ore. (Această problemă a fost rezolvată la mijlocul anilor 90, prin angajarea unui profesor venit din România, care dispunea de specializare în acest domeniu). Astfel putem constata că în pofida problemelor amintite anterior, dintre cele trei instituții pedagogice românești, catedra de română a școlii pedagogice din Szeged corespunde în cea mai mare măsură din punct de vedere vocațional, organizatoric și privind baza materială. Formarea de educatoare și învățătoare este nerezolvată de la început, respectiv se desfășoară în condiții de insuficiență severă de cadre: formarea de învățători se desfășoară la Debrecen (1969-1993), la Békéscsaba (1993-2001), apoi la Szarvas (din 2001-) cu un profesor angajat permanent și unul la plată cu ora, formarea de educatoare se desfășoară la Szarvas din 1959, în condiții similare. Această penurie de cadre nu permite specializările pe domenii, condiție necesară desfășurării unui învățământ de calitate. Condițiile prevăzute în indicațiile ministeriale emise în 1980 conform

cărora în instituțiile de învățământ de minoritate se pot face abateri de la norme în funcție de numărul de elevi și de ore, nu au fost aplicate niciodată.¹⁴

Catedra de română de la Seghedin își datora situația favorabilă avantajelor inițiale, experienței profesionale mai vaste și rolului îndeplinit de profesorii catedrei (Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan) în viața publică și activitatea profesională a comunităților de români din Ungaria, devenind astfel din 1980 cea mai importantă bază de formare a intelectualității române autohtone. Unul din obiectivele principale ale catedrei însă nu s-a realizat, datorită rezistenței manifestate de autoritatea de profil și de județele implicate, cea de a comasa cele trei instituții românești la Szeged, pentru a continua activitatea în cadrul unui institut pedagogic puternic și eficient. Convingerea conducerii catedrei de română din acea vreme de la Szeged era că unul din neajunsurile majore ale învățământului pedagogic românesc din Ungaria își are originea în divizarea puternică a acestuia. O minoritate etnică atât de redusă numeric nu este în măsură să asigure funcționarea celor trei instituții la nivel corespunzător, pentru acest lucru nu pot fi asigurate nici numărul suficient de cadre, nici baza materială necesară (în special fondul de cărți de specialitate), și astfel în unitățile care au în subordine cadrele disponibile, activitatea științifică în diferitele domenii de specialitate nu va progresa în ritmul scontat. Prin concentrarea resurselor și solicitarea unor profesori invitați (în special pentru învățământul educatoarelor și învățătoarelor), la Szeged s-ar putea pune bazele unui centru de formare a unor pedagogi și specialiști în studii culturale românești – realizat în cadrul unei programe mai flexibile decât cea de atunci – care să poată fi angajați la toate nivelele învățământului public, respectiv în diferitele domenii ale vieții culturale. Prin aceasta s-ar crea și o bază a cercetărilor istoriei culturii publice românești din Ungaria. (Catedra de Filologie Română a Universității ELTE nu am luat-o în considerare, deoarece aceasta nu a avut un caracter specific minoritar și îndeplinește alte cerințe culturale).¹⁵

Pentru asigurarea unor condiții cât mai bune de învățământ s-au editat numeroase materiale de curs, volumul acestora fiind considerabil, comparativ cu numărul restrâns al cadrelor. La început, profesorii au încercat să satisfacă necesarul de cursuri ale catedrei: au publicat cursuri de lingvistică, istoria literaturii și de istorie, într-un număr remarcabil. Această activitate a început cu mutarea la Seghedin a catedrei și a fost inițiată de profesorii Sasi Erzsébet și Váncsa Vilmos, apoi a fost continuată de profesorii Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan, cu participarea lui Petre Cîmpean (1977 – 1990, respectiv 1990 – 1991) și Ana Hoczopán (din 1983). Șirul este încheiat de cursul de literatură și istoria comparată a literaturii publicate de profesorul clujean Vasile Voiaia, în anii de după schimbarea de regim. Profesorii au elaborat aceste cursuri nu numai pentru uz intern, ci și pentru a fi utilizate în învățământul pedagogic în general, la instituțiile de formare a educatoarelor și învățătoarelor. La scrierea de manuale școlare pentru învățământul gimnazial trebuie să menționăm activitatea lui Mihai Cozma, manualele de gramatică pe care le-a scris sunt folosite și azi la Liceul Românesc din Gyula. Cursurile, culegerile de texte și manualele școlare

realizate la catedră, inițial cu aprobarea ministerului de resort, apoi publicate în ediție proprie, acoperă întreg spectrul limbii și literaturii române. Scrierea de manuale școlare începută de Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan este continuată și în prezent de profesorii catedrei, care au considerat o sarcină importantă să vină în ajutorul învățământului public cu redactarea de manuale și alte materiale didactice auxiliare, traducerea în limba română a unor manuale scrise în limba maghiară. Această activitate este desfășurată și în prezent de Mihaela Bucin, Ana Hoțopan și Wéber Péter.

Odată cu democratizarea politicii în general și a politicii culturale în special, la sfârșitul anilor '70 are loc o extindere a perspectivelor catedrei, și astfel șansele și posibilitățile de dezvoltare ale catedrei prin completarea personalului didactic până la obținerea efectivului optim devin realizabile, mai ales după ce Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan sunt desemnați în funcții tot mai importante în cadrul Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, iar după 1990 în Uniunea Românilor din Ungaria, al cărui președinte în perioada 1983 – 1995, cu scurte întreruperi, a fost profesorul Gheorghe Petrușan. Petre Cîmpean a fost angajat la catedră în 1976, imediat după absolvirea specializării de română – franceză, fiind însărcinat cu susținerea cursurilor de istoria literaturii vechi și moderne, cunoștințe de cultură, scrierea de cursuri și coordonarea activităților culturale în afara orelor de curs, stabilirea legăturilor cu catedra de română din Budapesta și organizarea deplasărilor de studii ale studenților în România, contribuind astfel la consolidarea caracterului în ascensiune de atelier științific al catedrei. Între timp, începând cu 1983, Petre Cîmpean devine colaboratorul extern al emisiunii în limba română „Ecranul nostru”, iar din 1990 își continuă activitatea în cadrul redacției emisiunii în limba română a studioului din Seghedin, ca angajat permanent. În 1983 este angajată la catedră și Ana Hoțopan ca asistent universitar, primul din cadrele catedrei cu studii efectuate în România, cu aceasta apărând o orientare oarecum difertă privind anumite aspecte didactice și științifice față de cea urmată de Pállfy Endre, Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos, Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan, fondată pe tradiția academică budapestană, iar după acest moment la catedră vor fi angajate numai cadre didactice cu studii și experiență profesională dobândite în România: Filip Tănase (1982) Gavril Scridon (1988-1990), Máté Gábor (1990-1995), Molnárné Ruja Éva (1991-1997), Vasile Voia (1991-1994), Bucin Mihaela (din 1993), Elena Munteanu (1995-1999), George Irimiaș (1995-1999), Ema Adam (1999-2003), Ștefan Gencărau (1999-2010), Maria Gavra (din 2007), Wéber Péter (din 2007), Elena Sandu (din 2011). Astfel, la catedră activitatea este preluată de o nouă generație, care aduce și o schimbare în mentalitate, foarte importantă și utilă pentru evaluarea catedrei, chiar dacă a fost însoțită de anumite aspecte nefavorabile. Anii din perioada schimbării regimului politic și procesul de integrare în cadrul universității (2000) au reprezentat un punct de răscruce pentru câțiva din cadrele catedrei, mai ales pentru cele care considerau prioritară activitatea didactică și cea de organizare, față de cea de cercetare, deoarece pentru rămânerea în cadrul efectivului catedrei s-a impus

condiția obligatorie a obținerii unor grade științifice. Aceasta a fost condiția pentru promovarea cadrelor, respectiv pentru acceptarea și acreditarea catedrei ca centru de formare pedagogică și de cercetare științifică la nivel de institut superior, apoi universitar. Aceasta reprezintă o nouă etapă în viața catedrei de română de la Seghedin, deschizând drumul spre obținerea în 2003 – 2004 a gradului de instituție universitară. Însă promovarea catedrei de la nivelul de școală pedagogică superioară (institut pedagogic) la cel universitar nu a fost lipsită de anumite obstacole, care au avut la origine diverse cauze. În primul rând, obiectivul principal al activității de mai multe decenii a institutului pedagogic era formarea de "cadre didactice competente" pentru învățământul din școlile generale. Activitatea de cercetare era considerată benefică și de prestigiu, însă era obligatorie numai în cadrul universității. La acceptarea acestui mod de gândire a contribuit și faptul că în perioada postbelică, formarea de cadre didactice la nivel de institut pedagogic se desfășura separat de cel universitar, de asemenea și mediul politic închis al acelei perioade, care nu necesita cunoașterea limbilor străine, îngreuna considerabil obținerea titlului de doctor și a gradelor științifice (candidat în științe, doctor în științe), pentru care cunoașterea unei limbi de circulație mondială era obligatorie. Cu toate că începând cu anii '60, gradele profesorilor de la institutele superioare erau identice cu cele universitare, cercetarea științifică impusă ca o condiție obligatorie în anii '70 și în școlile superioare a creat multă confuzie, aplicarea ei în mod consecvent decalându-se până în anii 90 din cauza numărului redus de profesori cu grade științifice.

Pentru minoritățile etnice care nu dispuneau de specialiști în acest domeniu, exceptând minoritatea germană, situația era și mai dramatică. De exemplu, la cadrele permanente ale catedrei de română înființate în 1949, primul grad științific este obținut după mai bine de patru decenii, în 1993, la Academia Maghiară de Științe (în acest an se acordă profesorului Gheorghe Petrușan gradul de Candidat al științelor literare).¹⁶ Apoi, în 1997 Ana Hoțopan, și în 2003 Mihaela Bucin obțin gradul de PhD la Universitatea din București. Gradele științifice și elaborarea unor lucrări cu caracter monografic vor determina adevărata legitimitate a catedrei (prin activitatea lui Gheorghe Petrușan) la începutul anilor 1990, atât în Ungaria cât și în România. Tendințele de creștere a nivelului științific al catedrei au început mai devreme, în perioada premergătoare transformărilor politice, când pentru prima oară la catedră predă un profesor universitar: Gavril Scridon, șeful Catedrei de Literatură Română a Universității Babeș - Bolyai din Cluj, care în aceeași perioadă era profesor invitat și la Catedra de Filologie Română a Universității ELTE din Budapesta între anii 1982-1991. Angajarea la catedra din Seghedin a lui Gavril Scridon avea și un caracter simbolic: de deschidere către viața intelectuală din România, ca prim pas spre ieșirea din izolare, de depășire a enclavizării care caracteriza românii din Ungaria, ca o încercare de cooperare cu specialiștii din România. Odată cu extinderea sistemului de relații generată de schimbările politice, deschiderea spre România s-a realizat într-un ritm accelerat și cu un succes peste așteptări, și s-a dovedit a fi de durată, mulțumită în primul rând lectorilor și profesorilor invitați

din România, care au desfășurat în perioada detașării o activitate științifică remarcabilă. De exemplu, în perioada activității de la Seghedin, profesorul Vasile Voaia a scris cursul care cuprinde literatura română în proză din perioada interbelică, utilizat ulterior și la universitate. Tot aici a scris și a publicat remarcabilul său studiu comparativ intitulat „Literatura compartă” (Editura Noi, Giula, 1998.), utilizat ca manual comun de catedra din Seghedin și de universitatea din Cluj, dar tot în această perioadă a contribuit la pregătirea pentru tipar a volumului „Românii din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea, 1821-1918” (Edit. Noi, Giula, 1992) al autoarei Berényi Mária. Gavril Scridon și Vasile Voaia au pus bazele unei tradiții, a celei de cooperare cu românii autohtoni, care pentru lectorii care le-au urmat a fost deja un lucru firesc, cultivat din plin în perioada petrecută la Seghedin, devenind membri activi ai vieții culturale și științifice. Acest lucru reiese și din memoriile scrise de profesoara băimăreană Elena Munteanu.¹⁷ Ei au fost urmați de Ema Adam și Ștefan Gencărau, cel din urmă activând la Seghedin ca lingvist și ca un bun diplomat cultural cu numeroase relații, reușind să realizeze pe lângă relațiile avute cu universitatea din Cluj, noi punți de legătură între catedra din Seghedin și institute de romanistică din Europa Occidentală, prezentând acestora activitatea catedrei și a revistei „Conviețuirea-Együttélés”.

La începutul mileniului al treilea, reevaluarea cerințelor legate de cariera individuală, cât și a aspectelor legate de abordarea diferită a necesităților sociale și de natură național – etnică cauzate de marile schimbări politice au dus la epuizarea posibilităților de dezvoltare ale catedrei. Cadrul mult mai delimitat din punct de vedere politic și social oferit de regimul anterior (socialist) era propice politicii culturale controlate central, de multe ori dominantă, dar care oferea un anumit grad de protecție și favoriza deservirea interesului public. În societatea actuală bazată pe economia de piață, aceste delimitări rigide sunt dizolvate și accentul se pune pe competiție și eficiența în promovarea intereselor proprii. Într-o comunitate redusă numeric, care se confruntă și cu neclarități identitare, cum este cazul comunității românilor din Ungaria, confruntarea intereselor contrare au generat conflicte grave într-un interval surprinzător de scurt atât în interiorul catedrei, cât și în exterior, fenomen accentuat de faptul că din anii 1980, în fruntea catedrei de română din Seghedin și a organizației care asigura protejarea intereselor românilor din Ungaria se afla aceeași persoană (Gheorghe Petrușan). Tensiunile s-au iscat mai ales la poalele cetății din Giula, micul oraș de pe Criș proclamat ”capitală” a românilor din Ungaria, dar valurile considerabile pe care le-au provocat s-au abătut asupra catedrei de română din Seghedin, de pe malul Tisei. Gheorghe Petrușan renunță la poziția de președinte al Uniunii destul de târziu, dar încă la timp (în 1995), pentru a putea să finalizeze proiectul de dezvoltare al catedrei început în 1980, momentul numirii sale în fruntea acestei unități, înainte de expirarea mandatului său în 2003, transformând-o astfel într-un atelier de formare a cadrelor didactice cu care comunitatea românească din Ungaria s-a identificat, și timp de mai multe decenii, până în ziua de azi, a continuat să funcționeze ca un important atelier

intelectual al acestei comunități. Relația dintre absolvenți și catedră este foarte vie și activă, fapt demonstrat și de participarea a peste 100 absolvenți la aniversarea a 50 ani de existență a catedrei organizată pe 30 octombrie 1999.

La limba și literatura română, catedra a satisfăcut întotdeauna cerințele actuale. Însă se poate afirma cu certitudine faptul că cerințele necesare formării de pedagogi pentru inițial trei (cu limbă de predare, bilingvă și cu predarea limbii), mai târziu două (bilingvă și cu predarea limbii) sisteme de școli nu au fost îndeplinite niciodată. Decizia luată în 1960 de a trece de la învățământul cu predare în limba minoritară la învățământul bilingv a fost dăunătoare din punct de vedere politic și iresponsabilă din punct de vedere profesional, fiind cel mai însemnat pas în reducerea ponderii învățământului minoritar din Ungaria de după prăbușirea sistemului de învățământ cauzată de tratatul de la Trianon. Efectul acestei măsuri se manifestă din plin prin procesul de asimilare pe care l-a generat. Consecințele acestei decizii nefaste majore, cu dublu efect, nu au fost luate în considerare din perspectiva învățământului pedagogic. Formarea de profesori după cel de-al doilea război mondial, în cadrul institutului pedagogic, pentru satisfacerea nevoilor învățământului general de minoritate o putem considera o realizare, dar condițiile necesare pentru desfășurarea optimă a învățământului pedagogic nu au fost satisfăcute nici atunci, și nici ulterior, scopul declarat nefiind în concordanță cu mijloacele puse la dispoziție. În realitate, învățământul românesc organizat după 1946 și declarat ca învățământ în limba maternă minoritară nu se desfășura în limba română, se putea defini cel mult ca învățământ bilingv, iar forma actuală de învățământ minoritar, declarată oficial ca bilingvă, are caracter de predare a limbii. (Din punct de vedere politic este important de menționat că tipul de învățământ minoritar este ales de membrii comunității minoritare și nu este impus de statul maghiar!). Deci, pentru enunțarea unei opinii obiective referitoare la formarea de cadre didactice românești din Ungaria trebuie luate în considerare aspectele menționate anterior. În toată această perioadă, în mod involuntar, catedra a fost nevoită să se confrunte cu această situație contradictorie, care nu poate fi rezolvată în structura actuală de învățământ pedagogic, în condițiile puse la dispoziție în prezent. Catedra a început formarea de cadre didactice în spiritul învățământului desfășurat în limba maternă minoritară, dar profesorii și elevii din învățământul general, socializați într-un mediu lingvistic maghiar, nu dispuneau de cunoștințe de limbă maternă suficiente pentru asimilarea disciplinelor școlare, ca urmare au solicitat din partea catedrei prezentarea metodicii de predare a limbii române. Din cauza lipsei condițiilor necesare, catedra a reacționat cu întârziere la această solicitare. În final, predarea limbii române prin metode moderne, interactive, specifice predării limbilor străine nu s-a încetățenit nici la catedră, nici în școli, precum nici predarea celei de-a doua specialități în limba română nu s-a realizat. Par excellence, dacă nu există un învățământ pedagogic bilingv, în care viitorul profesor de școală generală să asimileze materiile pe care le va preda în limba română, nu există și nici nu poate exista învățământ public bilingv. Aceasta este explicația evidentă a faptului că școlile generale declarate a fi bilingve s-au

degradat de fapt în școli cu predare a limbii române. Forurile competente nu s-au gândit la următorul aspect: degradarea școlilor cu predare în limba maternă minoritară în școli bilingve este de fapt un pas făcut de stat în direcția asimilării sau o dovadă a renunțării la rezistența contra asimilării, un abandon din partea minorităților etnice. Prin transformarea învățământului pedagogic conform sistemului de la Bologna, respectiv introducerea specializării unice (pe limba română), această întrebare este îndepărtată de pe agenda zilnică, fără însă a-și pierde actualitatea. Și-a pierdut rostul disputa privind stabilirea diferențelor și priorităților dintre activitatea profesională și de cercetare, respectiv substituirea celei din urmă cu cea dintâi la avansarea în grad a profesorilor. În final, la catedra de română au rămas numai acele cadre didactice, care îndeplineau condițiile referitoare la deținerea de grade științifice. Punerea în aplicare a acestor condiții a generat tensiuni considerabile, având efecte și generând conflicte și în afara catedrei, dar a reprezentat finalizarea unei perioade de două decenii (1980-2003) în care catedra de română de la Seghedin și-a făcut o reputație care a făcut posibilă transformarea ei din secție de institut pedagogic în catedră universitară.

Necesitatea adaptării la noile condiții și cerințe a determinat și alte aspecte nefaste: scăderea considerabilă a numărului de studenți, în special a celor proveniți din comunitățile românești din Ungaria, ce a declanșat un efect nefavorabil, necoeziv, îndreptat împotriva schimbărilor și a celor care le-au impus și aplicat în practică. Odată cu modificările aduse sistemului de la Bologna (în 2013) și revenirea la specialitatea dublă pentru profesorii de școală generală este posibilă o ameliorare a problemelor de școlarizare și a competiției pentru atragerea de studenți, dar este evident că universitățile din România reprezintă o concurență tot mai accentuată și din această cauză supraviețuirea catedrei și convingerea comunității românești din Ungaria despre avantajele incontestabile ale catedrei de română de la Seghedin nu vor fi ușor de înfăptuit. Sarcina de a reacționa la această provocare revine colectivului profesoral actual al catedrei în fruntea căreia din 2010 se află profesoara Bucin Mihaela Geni.

Nu trebuie să ne îngrijoreze posibilitatea ca statul maghiar să desființeze catedra. Șansa continuării, a refacerii stabilității de odinioară depinde de capacitatea de adapatare a catedrei la cerințele nou apărute în urma schimbărilor sociale. De asemenea, depinde și de cunoștințele cu aplicabilitate practică și perspectivele pe care actualul corp profesoral al catedrei le pot transmite tinerilor interesați de acest domeniu, de modul cum reușesc să comunice cu comunitățile de români din Ungaria, care renunță cu dificultate la închistarea etnică și predispoziția la izolare prin care se caracterizau, și în conștiința cărora are rădăcini adânci ideea că această catedră a fost înființată în 1949 în mod special pentru ei.

În afară de prognozarea provocărilor viitorului, avem datoria morală și politică de a prezenta cooperarea catedrei cu autoritățile maghiare, mai concret dintre ministerul de resort și școala superioară pedagogică, respectiv universitate. Pe baza experiențelor acumulate în calitate de profesor și șef de

catedră, din 1963, din perioada consolidării regimului Kádár, pot declara că această catedră de română de la Seghedin a fost tratată cu corectitudine din partea instituției găzduitoare, asigurându-i-se condițiile necesare pentru funcționare. Problemele enumerate mai sus își au originea în politica pentru minorități a țării, acestea nu erau legate de relația cu autoritățile locale sau în mod direct, de conducerea școlii superioare/universității. Pentru cei socializați în timpul socialismului, este aproape incredibil că în afară de programele elaborate de profesorii catedrei în limba maghiară, aprobate de consiliul de conducere al institutului, activitatea profesională a catedrei nu era controlată în alt fel. Un exemplu elocvent pentru această afirmație este cazul profesorului Mészáros György, angajat cu jumătate de normă. Cursul de istorie a României pe care l-a scris era bazat pe teoria continuității daco-romane, acceptată oficial în România, care este însă incompatibilă cu teoria migrației susținută de istoricii maghiari. Mészáros a predat din acest curs, fără ca cineva să aibe vreo obiecție, profesorul fiind pe o perioadă îndelungată șeful departamentului însărcinat cu politicile de minoritate din cadrul Ministerului Culturii. Când, în anii '70, profesorul timișorean Alexandru Crișan, aflat la catedră cu ocazia unei călătorii de studii de câteva zile pentru a cerceta activitatea lui Iosif Vulcan, a aflat de acest lucru, nu i-a venit să creadă, la fel cum nu credea nici faptul că prelegerile ce urmau a fi prezentate la cursuri nu trebuiau prezentate prealabil șefilor. Profesorii își îndeplineau atribuțiile în mod independent, activitatea lor nu era influențată de conducerea institutului sau de niciun alt organ. O singură dată catedra a fost abordată cu o solicitare pe teme de politică externă: directorul adjunct al institutului de la acea vreme, Gaál Géza, a cerut ca ziarele venite din România care condamnau aspru intervenția din 1968 din Cehoslovacia să nu fie accesibile studenților pentru câteva zile. În perioada premergătoare zilei de 15 martie, sărbătoarea națională a Ungariei interzisă în acea vreme, mașinile de scris de la catedră, ca și de la toate celelalte catedre, trebuiau predate, pentru a nu putea fi utilizate pentru propagandă ostilă. Ca în orice regim autoritar, până în anii '70 și la noi au existat tendințe de a ne asigura și auto-asigura fașă de regim, aplicând o așa-zisă "cenzură a casei": șeful de catedră, de naționalitate maghiară, ne aducea aminte odată la trei ani în mod obligatoriu de „tendențele naționaliste” menționate într-o evaluare anterioară și ne atrăgea atenția să ne abținem de la accentuarea excesivă a oricărui sentiment sau interes de factură națională. Cazul menționat nu a avut consecințe pentru că acuzația nu a putut fi susținută cu argumente corespunzătoare, iar șeful de catedră cu puternice afinități secuiești nu prezenta baza morală necesară, mai ales pentru că din acea vreme în cercurile intelectuale se discuta tot mai frecvent situația maghiarilor din afara granițelor. De altfel, la sfârșitul anilor '70, popularitatea bazată pe jovialitate a lui Váncsa Vilmos era în declin, rolul preponderent în îndeplinirea atribuțiilor catedrei revenind lui Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan. Însă în anii '80 se impunea întrebarea: cine îl va succede la conducerea catedrei pe Váncsa Vilmos, profesorul care nu se aprofundase în mod deosebit în activitatea de cercetare? Întrebarea a stârnit interes și în afara catedrei, deoarece niciunul din potențialii

candidați nu corespundeau la acel moment condițiilor impuse: ambii dețineau gradul de lector, niciunul nu era în posesia titlului de doctor în științe sau a altui titlu științific în grad de candidat, ce se putea obține la acea vreme la Academia Maghiară de Științe. Ținând cont de faptul că în acea perioadă conducerea școlii pedagogice avea intenția de a numi în fruntea catedrei de română nu o persoană externă, ci un cadru didactic intern, angajat al institutului, de naționalitate română – la acea vreme acest lucru era deja o cerință impusă de politica pentru minorități etnice, factorii de decizie trebuia să aleagă dintre candidați pe acela care, pe baza activității prestate până atunci, avea perspective de a îndeplini mai rapid condițiile impuse. A fost ales Gheorghe Petrușan, care în 1986 și-a terminat de scris disertația, pe care profesorii universitari Domokos Sámuel și Gavril Scridon au considerat-o valoroasă și bună de publicat, dar din diferite motive, publicarea a avut loc numai în 1992, iar susținerea ei ca disertație pentru obținerea gradului de candidat al științelor, în aprilie 1993. Astfel a luat sfârșit perioada de mai multe decenii de „discriminare pozitivă”, când cadre care nu îndeplineau condițiile academice, erau numite în fruntea catedrelor de naționalitate considerate „mici”. Aplicarea consecventă a criteriilor a consolidat considerabil aprecierea profesională a catedrei de română atât în Ungaria cât și în România, și a pus bazele acreditării universitare a instituției.

Perioada petrecută de Gheorghe Petrușan în fruntea catedrei (1980-2003) este împărțită de momentul prăbușirii comunismului în două intervale egale. Putem să denumim această perioadă și ca perioadă de tranziție: trecerea de la controlul centralizat la un sistem decentralizat, care necesită un grad mai ridicat de independență și inițiativă, o structură didactică nouă, generată de trecerea de la sistemul educațional de la Bologna la învățământul de nivel universitar. Cea care i-a urmat, Ana Hoțopan, și apoi Mihaela Bucin, au fost nevoite ca în aceste condiții schimbate să elaboreze strategii noi prin amalgamarea tradițiilor și valorilor trecutului cu necesitățile și posibilitățile create de condițiile modificate radical, dacă se dorește menținerea pozițiilor obținute de catedră în interiorul și în afara universității. Trebuie menționat de altfel, că raportat la efectivul de studenți și profesori, catedra a îndeplinit un rol remarcabil atât în viața comunității românești din Ungaria, cât și în cea a institutului. Cea dinainte a fost descrisă deja, refeitor la cea din urmă menționez că imediat după transferarea catedrei la Seghedin, Sasi Erzsébet (Mucsy Ferencné) deținea o funcție politică importantă în cadrul Școlii Superioare Pedagogice din Seghedin, iar Budai János, student la specializarea română – istorie – educație fizică a îndeplinit funcția de secretar KISZ (UTC) pe institut între 1959 și 1963, o sarcină politică de prestigiu în acea vreme. Mai târziu, când atmosfera politică s-a mai destins, între 1974-1983, Gheorghe Petrușan este numit șeful secției de personal, iar studente precum Ruzsa Ildikó, Botye Márta reprezintă cu cinste catedra ca recitatoare la diferite serbări ale institutului, la care, în cooperare cu studenții de la catedra de slovacă, au pregătit și numeroase programe culturale și expoziții etnografice, ca o completare a programei de formare a cadrelor didactice.

Componența din punct de vedere social și al originii efectivului de studenți reproducea cu fidelitate stratificarea socială a comunității românilor din Ungaria, starea conștiinței naționale, nivelul cultural și al socializării acestora. Dacă facem o retrospectivă a ultimelor șase decenii și jumătate, primii ani de după cel de-al Doilea Război Mondial sunt cei mai concludenți privitor la datele de școlarizare. În primii doi – trei ani se prezentau la catedră mai ales copii din familii de agricultori, care nu aveau bacalaureat, deci își începeau studiile fără să dețină cunoștințele și educația necesară pentru învățământul superior. Asta înseamnă că populația românească rămasă în Ungaria după Primul Război Mondial în fond nu cuprindea și tineret cu studii medii completate, eligibil pentru școlarizare în învățământul superior. Prima promoție cu bacalaureat a gimnaziului românesc de la Giula a absolvit în 1953, în anul în care cei 9 tineri care au început studiile superioare fără bacalaureat în 1949 absolvă un an de studiu gimnazial care le acordă bacalaureat și doi ani de studiu la institut, dar li se acordă diplomele numai după ce predau timp de un an. A doua promoție termină studiile în 1954, la catedra transferată deja la Seghedin. Deci când românii din Ungaria cu mândrie puteau spune că au din nou, pentru prima oară de la tratatul de la Trianon, intelectualitate formată și ridicată din membrii propriei comunități, a cărei pregătire, și prin asta implicit și calitatea învățământului să fie evaluate, trebuie să țină cont de toate condițiile existente pe timpul acestor etape incipiente ale învățământului pedagogic, de împrejurările politice și sociale, de cunoștințele de cultură și limbă română ale unui tineret de origine preponderent rurală. Șansele de supraviețuire ale românilor rămași în Ungaria după Primul Război Mondial depinde de soarta și eforturile acestei noi generații de intelectuali români, formați în condiții dezavantajoase, iar întrebările sau îndoielile legate de identitatea lor culturală care se iscă până în ziua de azi trebuie formulate și analizate în perspectiva evaluării corecte a condițiilor de socializare prin care aceștia au trecut. Mediul din care proveneau tinerii care și-au continuat studiile la Universitatea ELTE din Budapesta era tot unul rural, caracteristic localităților de provincie. Însă, să fii student la română în capitală, la cea mai renumită universitate din țară era un mare avantaj, pentru că se puteau recupera ușor lacunele în cunoștințele culturale și profesionale. Mai târziu, acest avantaj era utilizat și în cadrul vieții publice a comunității, și în pofida numărului lor restrâns dețineau o pondere însemnată prin prestigiul oferit de studiile universitare. O particularitate a procesului de devenire a intelectualilor români din Ungaria este dată de faptul că factorii determinanți ai acestui proces îndelungat și sensibil din punct de vedere politic erau la început profesori veniți din România și stabiliți în Ungaria, de origine maghiară și cunosători ai limbii române. După cel de-al Doilea Război Mondial, învățământul public românesc din Ungaria, inclusiv gimnaziul românesc de la Giula, avea nevoie de ajutorul României: în afară de maghiarii ardeleni care s-au stabilit în Ungaria, au venit și români, dar Frigyes Wild, primul director al gimnaziului românesc din Giula, era de naționalitate germană. Începând cu anii 1960 – 1970, locul lor a fost preluat treptat de cadre didactice venite din comunitatea românilor din Ungaria, cu

studii superioare, dar la anumite discipline, în special reale, și astăzi mai sunt angajați profesori de origine maghiară (azi acest lucru este aproape inevitabil, din cauza legăturilor de rudenie și familiale).

Și în învățământul superior, compoziția corpului didactic este una mixtă. Originea și orientarea politică a profesorilor de la catedra de la Budapesta este mai diversă: până în 1927, în fruntea catedrei înființate în 1862 pentru românii din Monarhia Austro-Ungară ca urmare a demersurilor făcute de către Vasile Erélyi (Ardelean), originar din zona Cenadului Unguresc, s-au aflat profesori de confesiune greco - catolică (Alexandru Roman, Ioan Ciocan, Iosif Siegescu). După acest an, timp de un aproape deceniu (1928-1935) în fruntea celei mai vechi catedre de rang universitar s-a aflat renumitul lingvist italian Carlo Tagliavini. Lui îi succedă în 1936 timișoreanul născut într-o familie mixtă maghiaro - germană Tremł Lajos, care în 1943, din cauza răspândirii nazismului, a preluat numele după mamă, Tamás.¹⁸ Renumitului romanist¹⁹, academician, care stăpânea la perfecție limba română (Universul, 21 iulie 1933) și condusese Catedra până în 1974, i-au succedat de asemenea urmași proveniți din Transilvania. (Domokos Sámuel, Nagy Béla, Miskolczy Ambrus, actualmente Nagy Levente). Catedra, care în 2013 și-a serbat 150 de ani de existență, are din 1994, pentru prima dată după 1920, un cadru didactic de origine română în persoana lui Hergýán Tibor (Tiberiu Herdean).²⁰

În cazul catedrei românești de la Seghedin, situația este puțin diferită. În 1949, când a fost înființată catedra în cadrul școlii superioare, de unde să se fi găsit specialiști de naționalitate română cu o pregătire profesională corespunzătoare într-o țară, în care după Tratatul de pace de la Trianon, până în 1949, nu a funcționat niciun liceu cu limba de predare română? Cunoaștem două tinere absolvente universitare talentate de naționalitate română, educate în spirit românesc. Despre una dintre ele, Lucia Borza, nu a putut fi vorba pe atunci pentru ocuparea unui asemenea post din cauze ideologice, a originii sale preotești. Cealaltă, Tyirityán Katalin, a ales liceul din Giula, și astfel a ajuns la Seghedin Mihai Cozma. Era evident că și în aceste condiții statul s-a putut baza doar pe specialiști maghiari care s-au strămutat din România; pentru pregătirea unui specialist capabil de o asemenea sarcină a fost nevoie de cel puțin două decenii. Dintr-o Românie aflată în pragul de trecere la societatea comunistă abia că se mai putea aduce asemenea specialiști. De aceea, pentru organizarea și coordonarea activităților catedrei alegerea a căzut asupra lui Pállfy Endre, iar apoi asupra discipolilor săi, Sasi Erzsébet și Váncsa Vilmos. În acea vreme nici ei nu corespundeau cerințelor necesare postului de șef de catedră, de aceea au primit în scurt timp statutul de lectori, astfel putând fi doar șefi de catedră fără titularizare, până nu au primit statutul de conferențieri. Váncsa Vilmos, până la obținerea statutului de conferențier (1969) a putut să își îndeplinească sarcinile de șef de catedră doar prin reînnoirea anuală în această calitate. Această practică a fost aplicată de către școala superioară până la integrarea sa completă în structurile universității, iar de atunci postul de șef de catedră poate fi ocupat doar de conferențieri și profesori. Primul cadru didactic de naționalitate română din

țara noastră a fost Mészáros György din anul 1960, care a avut legături mai strânse cu Budapesta. Lui i-au urmat Mihai Cozma în 1961 și Gheorghe Petrușan în 1963.

Mai târziu, din anii 1990, lucrurile au cunoscut o altă orientare. Treptat a crescut ponderea specialiștilor din România, iar în zilele noastre catedra are doar un singur cadru didactic de origine românească din Ungaria. Am putea considera firească această reorientare, dacă e să luăm în considerare diminuarea însemnată și rapidă a românilor autohtoni din Ungaria și consecințele creșterii numerice a românilor stabiliți în Ungaria mai recent. Însă acei români care sunt „mândri” de dubla lor identitate (româno – maghiară), ceea ce poate constitui și premisa unei maghiarizări treptate, suportă cu greu mâna de ajutor „frățească” dată de românii nou – veniți. Deși trebuie să fim conștienți de faptul că după semnarea Tratatului de la Trianon și desprinderea lor din blocul a circa trei milioane de români din vechea Ungarie, au fost nevoiți să recurgă când la maghiari sosiți din Ardeal în Ungaria, când la românii veniți de dincolo de graniță pentru a face față sarcinilor specifice, care necesitau cunoștințe de limbă mai pretențioase. Pentru a rămâne obiectivi, trebuie amintit faptul că nici statul, precum nici conducătorii români din trecut sau din prezent nu prea s-au implicat sau se implică în asigurarea pregătirii de specialiști români băștinași din Ungaria. Catedra poate contribui la ameliorarea tensiunilor prin respectarea intereselor reciproce, respectiv prin detensionarea situației, creând o armonie bazată pe competență și acordarea unor servicii de specialitate. Acesta este un interes reciproc și doar cooperarea înțeleaptă, respectul reciproc poate deschide perspective atât pentru comunitatea românească istorică băștinașă aflată într-un puternic proces de diminuare și lipsită de continuatori, cât și pentru cei stabiliți mai recent.

Principalele teme de cercetare ale catedrei începând cu anii 1960 până în zilele noastre

1. Istoria literaturii, relații literare româno – maghiare. Domeniu special de cercetare: activitatea lui Iosif Vulcan oglindită în revista „Familia” precum și opera beletristică și publicistică a lui Mihai Eminescu și Ioan Slavici (Gheorghe Petrușan)
2. Cercetare în domeniul minorităților. Aspectele juridice, politice, istorice, de istorie a culturii, ale vieții minoritare. Relația dintre majoritate – minoritate: integrare, asimilare (Gheorghe Petrușan)
3. Limba românilor din Ungaria, specificul lor, aspectele socio – lingvistice ale acestora. Limba minoritară, conștiința de sine și comportament în rândul românilor din Ungaria, problematica asimilării (Mihai Cozma)
4. Predarea limbii române cu metode de predare a unei limbi străine (Mihai Cozma)
5. Sándor Petőfi în literatura română. Legături literare româno – maghiare. (Váncsa Vilmos)
6. Caracteristicile specifice ale etnografiei din țara noastră. Rolul cultivării tradițiilor în apariția și consolidarea conștiinței naționale. Folclorul, obiceiurile populare. (Ana Hoțopan)
7. Repertoriul narativ al românilor din Ungaria. Școala românească din Ungaria și metode de predare. Simbolurile identității etnice și naționale. (Mihaela Geni Bucin)
8. Relațiile istorice româno – maghiare în epoca comunistă, în mod special în anii 1980. (Petru Weber)
9. Literatura română din Transilvania. Perioada din Ungaria a lui Liviu Rebreanu, operele sale în limbile română și maghiară. (Maria Gavra)
10. Lingvistică, istoria limbii. Caracterul latin al limbii române. (Elena Sandu)

Relațiile catedrei

Grupul etnic de o anumită limbă maternă și cultură, ai cărui membri trăiesc dispersat, are cel mai mare nevoie în primul rând de instituții religioase, de învățământ și culturale bine organizate, efective pentru ca acesta să își poată păstra identitatea. Acestea reprezintă garanția supraviețuirii lui. O asemenea funcționalitate a avut și catedra românească de la Seghedin înființată după cel de-al Doilea Război Mondial, în 1949. Ea s-a văzut nevoită să îndeplinească acest rol în condiții politice grele, în împrejurările sociale vitrege, închise, dat fiind că ideea națională, viața naționalităților au ajuns să fie marginalizate în noul regim politic, fiind scoase din discursul public, ca o chestiune declarată ca fiind rezolvată. Totuși, în baza egalității cetățenilor, regimul socialist a trebuit să asigure și pentru minoritățile naționale dreptul la învățământul în limba maternă, la cultivarea culturii proprii, lucruri care s-au realizat la început între 1944 – 1949 în condiții relativ democratice, apoi dictatoriale între 1949 – 1956, iar după 1956, de liberalizare treptată, în funcție de mișcările politice. Catedra noastră a luat ființă la finele unei perioade mai tolerante, însă primii pași a fost nevoită să-i facă într-un context politic foarte rigid. Relațiile sale externe în anii dintre 1949-1956 s-au limitat, în esență, la școlarizare. Absolvenții de aici s-au dovedit a fi buni parteneri în acest sens, dar mai ales organizația românilor din Ungaria, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria proaspăt reînființată de asemenea în condiții vitrege în 1949, care, în esență, funcționând ca organizație civică („uniune populară”) a acordat un sprijin substanțial nu doar în organizarea vieții culturale, în înființarea și întreținerea școlilor dar și în recrutarea și angajarea noilor profesori. Conform însemnărilor lui Alexandru Hoțopan, românii din Ungaria s-au putut baza, dintre conducătorii Uniunii înființate în 1948 și reorganizate în 1949, în primul rând pe Ilie Moldovan (Moldován Illés).²¹ Interdependența a dus astfel la colaborare. Uniunea, cadrele didactice de la școlile generale și de la catedră, noi „cei de naționalitate” iar apoi cei aparținând „minorităților etnice” am putut vorbi despre interese proprii, diferite de cele ale națiunii majoritare, mai ales după anii 1960, când în urma consolidării regimului lui Kádár, problema națională, a naționalităților a putut să fie din nou așezată în prim plan. Nu a fost ușor nici atunci, după cum nu este nici acum să realizăm care sunt interesele unui mic grup național, să le formulăm și mai ales să le afirmăm. Predispoziția și capacitatea de colaborare dintre Uniune și catedră s-au întărit în raport cu această colaborare, făcând posibilă o deschidere reciprocă față de instituțiile noastre. De aceea a putut fi Mihai Cozma timp de mai mulți ani responsabilul materiei de limbă și literatură română la Liceul Nicolae Bălcescu din Giula de la mijlocul anilor 1970 până în 1985, în timp ce Gheorghe Petrușan a avut misiuni importante în Uniune. Dat fiindcă în mare parte pregătirea pedagogilor s-a făcut de către cadrele didactice de la catedră, a părut că în practică se realizează acea concentrare spirituală și profesională ideală, care ar fi fost condiția pentru o pregătire de calitate a pedagogilor și intelectualilor. Dar

crearea centrului spiritual complet de pregătire a educatorilor, învățătorilor și profesorilor – după cum am mai amintit – s-a ciocnit de interese locale, personale, și foarte probabil, de interese superioare.²² Această chestiune este actuală și azi, cu atât mai mult cu cât legăturile anterioare dintre instituțiile pedagogice au încetat, ceea ce este dăunător pentru comunitate, dat fiind faptul că nu fiecare instituție dispune de specialiști capabili să își îndeplinească sarcinile profesionale. Având în vedere faptul că între 1983 și 1995 Catedra și Uniunea au avut în persoana lui Gheorghe Petrușan aceeași persoană de conducere, relevanța celor două centre spirituale definitorii s-a intercalat în mod absolut, cele două instituții întărindu-și pozițiile reciproc în beneficiul românilor din Ungaria. În acea perioadă a fost vorba nu de o împletire care să degradeze interesul comun, ci de una care să promoveze acest interes, ceea ce este un moment nobil deosebit de rar și la românii din Ungaria.

Relația noastră cu Uniunea s-a dovedit a fi cea mai durabilă și mai utilă din punctul de vedere al românilor din Ungaria, cu precădere din anii 1980. Implicarea cadrelor didactice ale catedrei în viața publică a întărit nu doar legăturile cu organizațiile la nivel local și național, ci totodată a mărit și capacitatea de a influența decizii și a susține propriile interese. Fără acestea, nu s-ar fi putut realiza mărirea efectivului catedrei sau investiții ce au necesitat serioase resurse financiare, cum a fost construirea centrului cultural românesc de la Giula. Însă cele mai importante realizări considerăm că le-am obținut în intensificarea pregătirii de profesori, cultivarea limbii și culturii române și în prezența noastră mai activă și relevantă în viața publică profesională. În sarcinile legate de scrierea de manuale și cursuri, pe lângă Mihai Cozma și Gheorghe Petrușan, s-au implicat și două tinere cadre didactice, Petru Cîmpian și Ana Hoțopan. Între anii 1980 – 2000 apar mai multe lucrări profesionale și de specialitate, astfel că și specializarea cadrelor didactice în diferite ramuri de specializare începe să se distingă tot mai evident: lingvistică (Mihai Cozma, Molnárné Ruzsa Éva), istoria culturii (Gheorghe Petrușan, Petru Cîmpian), istorie, istoria culturii și știința despre minorități (Gheorghe Petrușan), etnografie și antropologie culturală (Ana Hoțopan, Mihaela Bucin). În domeniul cercetării științifice acest tablou a rămas valabil și în zilele noastre, cu toate că în predare, din cauza efectivului mic de cadre didactice de acum, nu poate fi întotdeauna aplicat. Pentru a rămâne obiectivi, trebuie să spunem că această împărțire pe specializări a fost determinată și accelerată de cerințele obținerii gradelor științifice, de participarea cu succes la cercetările privind românii din Ungaria, care au început în cadrul Uniunii din anii 1990, de nevoia și posibilitățile de participare la viața științifică internațională. Dar necesitatea de a face față unei vieți științifice mai deschise și mai democratice și la noi a dus la polarizarea comunității cadrelor didactice, la care în câteva cazuri, s-au adăugat și reorientarea în carieră și pensionări înainte de termen.

Pentru cadrele didactice ale catedrei cea mai mare provocare din ultima perioadă, în ciuda caracterului liberal al ultimei perioade a regimului anterior, a fost schimbarea de regim, dat fiindcă ele au trebuit să se confrunte în mod

deosebit cu interesul deosebit de mare venit dinspre România, ceea ce a însemnat o provocare profesională serioasă. „Întâlnirea” nu a fost lipsită de griji, căci dascălii catedrei nu s-au așteptat la o primire atât de suspicioasă, într-un ton de trageră la răspundere și nu odată neprietenoasă din partea națiunii – mame. Cine citește presa din acea vreme, vizionează interviurile TV cu cadrele didactice ale catedrei de atunci, poate constata cu surprindere întrebările tendențioase, cu un pronunțat caracter politic și răspunsurile noastre când corecte, când șovăitoare. Ca să trecem de aceste greutăți am fost ajutați de lectorii veniți în Ungaria, precum Gavril Scridon, Máté Gábor, Vasile Voaia, iar mai târziu de Elena Munteanu, Cornel Munteanu și Ștefan Gencărau, prin faptul că ne-au luat apărarea scriind foarte clar și cu multă înțelegere despre noi, despre munca noastră în revistele de specialitate din România. Chiar dacă atmosfera a fost încordată, mulțumită lui Gavril Scridon, Máté Gábor, Vasile Voaia și celor din cercurile lor, cercetătorii Uniunii și cadrele didactice ale catedrei românești din Seghedin s-au putut prezenta cu succes în 1993 la Universitatea Babeș – Bolyai din orașul Cluj. După dificila stabilire de legături, colaborarea noastră a luat o turnură favorabilă, iar azi, cadrele didactice de la universitățile din Arad, Timișoara, Oradea, își prezintă lucrările la sesiunile de comunicări organizate de catedra noastră sau de alte instituții din Ungaria. Poate nu exagerăm când spunem că acest valoros sprijin profesional pe care catedra îl primește din partea universităților din Arad, Timișoara și Oradea se datorează unui destin istoric comun.

Crearea de legături cu Occidentul nu a fost influențată de chestiuni de natură sentimentală sau politică. Acolo, în esență, a trebuit „doar” să ne prezentăm. Acest lucru a fost posibil cu ajutorul unui cadru didactic al universității din Freiburg și al liderului comunității aromâne de acolo, Vasile Barba, prin aderarea Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria la FUEN, o organizație ce cuprinde minoritățile naționale din Europa. La congresele FUEN din Germania (Flensburg), iar apoi din Elveția (Saint Moritz) în 1993, respectiv 1995, Gheorghe Petrușan și Rotyis György reprezentând minoritatea română din Ungaria, respectiv Petru Cîmpean, au ținut să prezinte și activitatea catedrei de română de la Seghedin. Colaborarea cu Occidentul a început de fapt prin participarea la conferința științifică pe teme minoritare organizată în 1991 de universitatea din Viena în euforia schimbării de regim, la care Gheorghe Petrușan și Mihai Cozma au susținut comunicări. După 1995, aceste legături de o parte s-au diminuat, pe de altă parte, au luat un alt caracter.

Profesorii și conducătorii catedrei

Noua catedră de limbă și literatură română din Ungaria s-a înființat în cadrul școlii superioare, iar apoi a universității în capitala țării, având profesori budapeșteni, datorită unor împrejurări istorice. Pe de o parte Ungaria de după Primul Război Mondial a devenit un stat puternic centralizat, pe de altă parte, în anii dintre Arbitrajul de la Viena și încheierea celui de al Doilea Război Mondial, marea parte a specialiștilor maghiari transilvăneni, buni vorbitori ai limbii române și cu pregătire profesională corespunzătoare, care s-au mutat în Ungaria, s-au stabilit la Budapesta, iar apoi în împrejurimile acesteia. Din lipsă de cadre didactice românești din Ungaria, dintre ei au fost selectați în primii ani de după înființarea catedrei între 1949 – 1960 primele cadre didactice ale catedrei. Primul cadru didactic de naționalitate română al catedrei a fost Gheorghe Mészáros (Mészáros György), deținând din 1960 acest post cu jumătate de normă. Lui i-a urmat Mihai Cozma din 1961 și Gheorghe Petrușan din 1963, ambii cu norma întreagă. Din 1966, prin plecarea lui Gheorghe Mészáros, catedra rămasă definitiv la Seghedin a avut doi angajați români și unul maghiar, care a fost totodată și șeful desemnat al catedrei (Váncsa Vilmos). În 1976, Petru Cîmpean, în 1983 Ana Hoțopan iar din 1992 Molnárné Ruzsa Éva au devenit membri cu drepturi depline ai catedrei (mai târziu, Petru Cîmpian și Molnárné Ruzsa Éva și-au schimbat profesia). Dintre cadrele didactice ale catedrei două, (Sasi Erzsébet și Váncsa Vilmos) nu au avut grade științifice. La data pensionării lor din 1984, catedra avea deja un șef de catedră român și nimeni nu l-a împiedicat să mărească efectivul catedrei cu cadre didactice de naționalitate română. În final, un lucru interesant: până acum, la existența de peste 65 de ani a catedrei, aceasta a avut trei șefi de catedră maghiari (Pállfy Endre, Sasi Erzsébet, Váncsa Vilmos) și trei români (Gheorghe Petrușan, Ana Hoțopan și Mihaela Geni Bucin). Pállfy Endre a îndeplinit această funcție 6 ani, Sasi Erzsébet 6 ani, Váncsa Vilmos 19 ani, Gheorghe Petrușan 23 de ani, Ana Hoțopan 6 ani ani, iar Mihaela Bucin o deține din 2010.

Profesorii angajați pe o perioadă mai mare de un an universitar

Pállfy Endre (1949-1955)
Sasi Erzsébet (1951-1961)
Váncsa Vilmos (1954-1984)
Mihai Cozma (1961-1996)
Gheorghe Petrușan (1963-2007)
Petru Cîmpian (1976-1990)
Ana Hoțopan (1983-tól)
Molnárné Ruzsa Éva (1992-1997)
Mihaela Geni Bucin (din 1999)
Petru Weber (din 2007)

Lectori

Gavril Scridon (1988-1990)
Máté Gábor (1990-1994)
Vasile Voia (1991-1994)
Elena Munteanu (1995-1999)
George Irimiaș (1995-1999)
Adam Ema (2001-2007)
Ștefan Gencăraș (2001-2010)
Maria Gavra (din 2007)
Elena Sandu (din 2010)

Statutul profesional actual al cadrelor didactice de la catedră (2014)

Dr. Ana Hoțopan, profesor de școală superioară
Dr. Mihaela Geni Bucin, conferențiar universitar
Dr. Petru Weber, lector universitar
Dr. Elena Sandu, lector
Maria Gavra, lector

Șefii de catedră



Pálffy Endre n.: Toplița, 12 martie 1908. – Budapesta, 16 noiembrie 1975. Șef de catedră: 1949-1955. Studii universitare: Universitatea Ferenc József, Cluj, Sorbonne, Paris. Licențiat ca: profesor gimnazial de franceză-română (1931). Doctor în științele literaturii (1976, post mortem.) Din 1955 până la decesul său, conferențiar la Catedra de Filologie Română a Universității Eötvös Lóránd. Alte funcții: prodecan. Domeniul de cercetare: istoria literaturii române. Publicații principale: Th. Neculuță, a román munkásosztály költője, *Filológiai Közlöny*, 1955. 4. 413-508. – Adalékok a román irodalomkritika bírálatához, *Filológiai Közlöny*, 1957. 3-4. 440-447 – A román irodalom története, Budapest, 1961. p. 455. – Octavian Goga pályafutásának néhány mozzanata. Egy ismeretlen Goga-levél, *Filológiai Közlöny*, 1959. p.210-215. – C. Dobrodgeanu-Gherea és N. G. Csernisevskij affinitásának néhány kérdése, *Filológiai Közlöny*, 1962. 3-4. p. 337-343. – Két vígeposz eszmei rokonsága. Ion Budai-Deleanu „Tiganiada és Arany János „A nagyidai cigányok” c. költeménye, *Filológiai Közlöny*, 1963. 3-4. p. 413-420. – Adalékok az Arany-Coșbuc párhuzamhoz, *Filológiai Közlöny*, 1969, 1-4. sz. p. 221-228 – George Coșbuc élete és költészete, Budapest, 1973, p. 439.



Sasi Erzsébet Mucsi Ferencné: n.: Timișoara, 27 iulie 1931.
- Catedra: Catedra de Limbă și Literatură Română (1951-1961) Studii universitare: Școala Pedagogică Superioară din Budapesta (1949-1951), Universitatea Eötvös Lóránd, Facultatea de Științe Umaniste (1953). Licențiată: Școala Superioară din Budapesta (profesor gimnazial de maghiară-română, 1951), profesor gimnazial de română (1953). Lector: 1955. Șefă de catedră: 1955-1961. Domeniul de cercetare: pedagogia materiilor școlare, literatura română, istoria culturii. Publicații principale: *Román hangtan és alaktan*, Bp. Tankönyvkiadó, 1955. – *Román mondattan*, Bp., Tankönyvkiadó, 1956. p. 198. – *Gramatica limbii române. Sintaxa manual pentru cl. 7-8.*, Bp. Tankönyvkiadó, 1958 (5 kiadás), p. 130. – *Román irodalom a XX. Században*, in: *Világirodalom a XX. században*, Bp. Tankönyvkiadó, 1960. p. 45.



Váncsa Vilmos: n.: Brașov, 12 decembrie 1924. – Budapesta, 6 noiembrie 1988. Catedra: Catedra de Limbă și Literatură Română (1954-1984). Studii universitare: Universitatea Eötvös Lóránd, Facultatea Științe Umaniste (1950-1954). Licențiat: Universitatea Eötvös Lóránd, profesor gimnazial de română – maghiară (1954). Conferențiar (1 iunie 1969). Funcții la școala superioară: șef de catedră (1961-1980). Domeniu de cercetare: Sándor Petőfi în literatura română, pedagogia disciplinelor școlare. Anul pensionării: 31 decembrie 1984. Publicații principale: *Metodica predării literaturii române*, Tankönyvkiadó, Bp. 1955. – *Leíró román nyelvtan I. Hangtan*, Tankönyvkiadó, Bp. 1963. – *Leíró román nyelvtan II.* Tankönyvkiadó, Bp. 1975. – *A román irodalom története II. (társzerzővel)*, Tankönyvkiadó, Bp. 1966. – *Petőfi-kultusz Erdélyben és Romániában a XIX. században*, JGYTF, Tud. Közlöny., 1977., p. 129-136.



Gheorghe Petrușan: n.: 4 august 1938. Catedra: Catedra de Limbă și Literatură Română (1963-2007). Studii: Universitatea Eötvös Lóránd din Budapesta (1958-1963). Licențiat: Universitatea Eötvös Lóránd, profesor gimnazial de română – maghiară (1963). Grad științific: candidat în științele literaturii (1993). Titlu de doctor universitar (1994). Conferențiar (1994), profesor de școală superioară: 1996. Funcții la școala superioară: șef de catedră (1980-2003). Funcții publice: Uniunea Democrată a Românilor din Ungaria (1983-1988), președinte, Uniunea Românilor din Ungaria, președinte (1990-1995). Funcție științifică: șef de institut (1996-2003), Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, coordonatorul secției de istorie, editor responsabil al revistei NOI (1992-1993), fondatorul revistei *Conviețuirea – Együttélés*, editorul responsabil al acesteia (1997-2008). Domeniu de cercetare: istoria literaturii și culturii române, interferențe româno – maghiare, chestiunea minorităților. Publicații principale: *Iosif Vulcan și revista familia*, Szeged, 1992. 228 p. – *În căutarea identității noastre*, Szeged-Gyula, 1994. 231 p. – *Legăturile lui*

Eminescu cu Iosif Vulcan și revista Familia, Viața românească, București, nr. 4-5/279-287, 1964. – Despre legăturile lui Eminescu cu Iosif Vulcan și revista Familia, Analele Societății de Limba Română (Zrenjanin), nr. 3-4/1972-1973. p. 423-430. – Lupta lui Iosif Vulcan pentru întemeierea unui teatru românesc în Ungaria și Transilvania, Timpuri, (Gyula), 1985., p. 63-78. – Magyar-román filológiai tanulmányok, Filológiai Közlöny, 1988. XXXIX. évf. 3. sz. p. 192-194. – Száz éves a román nyelv oktatása az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, Felsőoktatási Szemle, 1963. 12. évf. 12. sz. p., 751-755. – Nemzetiségi iskolák Magyarországon, in: Fejezetek a magyarországi románok és szlovákok történetéből, Békéscsaba, 1995., p. 7-22. – Kisebbségnézőben: Magyarország: Szerencsés konstellációban (társszerző), Társadalmi Szemle, 1992. 1. sz. p. 35-60. – A hazai románok számának, összetételének és települési viszonyainak változásáról, in: Magyarország nemzetiségeinek és a szomszédos államok magyarságának statisztikája (1910-1990), Budapest. 194. p. 315-318. – Istoria literaturii române, II. Edit. Didac., 1978. p. 141. – A román irodalom története. Költészet és dráma Bp. 1971. p. 214. – Istoria literaturii române, 1980. p. 158. Petrusán György, Martyn Emilia, Kozma Mihály: Magyarországi románok, Budapest-Győr, 2000. p. 128. Irod: Egyetemi lapok (Bp.) 1963. 21 sz. p. 1-3. – Revista învățământului superior (Buc.) 1964. 5. sz. p. 5. – Eötvös Lóránd Tudományegyetem története, 1945-1970. Bp. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1993. 13. sz. p. 3. – Steaua (Cluj-Napoca), 1992. 7. sz. p. 40. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1992. 32. sz. p. 1. – Thalia (Cluj-Napoca) 1993. 1-2. sz. p. 50. – Minerva (Bistrița), 1993. 23. sz. p. 13. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1992. 27. sz. p. 4. – Tribuna (Cluj-Napoca), 1995. 35-36. sz. p. 12. – L. Drimba, Eminescu la „Familia”, Oradea, 1970. p. 1.



Ana Hoțopan: n.: Giula, 1 octombrie 1960. - Catedra: Catedra de Limbă și Literatură Română (1983 -). Studii universitare: Universitatea București (1979-1983) Licențiată ca: profesor gimnazial de franceză - română. PhD: 1997., București. Lector: 1997, Conferențiar: 1999. Profesor: 2006. Șefă de catedră: 2003-2009. Membră în : Societatea Maghiară de Etnografie (1996-),

Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria (1993-). Funcție științifică: cercetător științific ca activitate secundară, membră a comisiei de redactare: Simpozion și Anales. (1997-), din 2008, în Asociația Româniștilor din Europa Centrală și de Răsărit cu sediul la Varșovia (membru fondator). Domeniu de cercetare: Poeziile rituale din societățile tradiționale. Mituri și redimensionarea acestora. Publicații principale: Poezia riturilor de naștere în folclorul românesc, Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria, nr. 8., Magy. Népr. Társ., Salgótarján, Mikszáth Kiadó, 1993. p. 7-48. – Cântecul haiducesc în folclorul român, maghiar și bulgar, Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria, Magy. Népr. Társ., Salgótarján, Mikszáth Kiadó, 1994. p. 24-60. – Miturile și riturile de construcție. Mitologia – o protofilozofie a societăților tradiționale, Izvorul, Revistă de etnografie și folclor, nr. 1., Gyula, 1989. p. 3-17. – Cântecul

haiducesc românesc, Izvorul, Revistă de etnografie și folclor, nr. 2., Gyula, 1989., p. 3-9. – Sărbători calendaristice la românii din Cenadul Unguresc, Izvorul, Revistă de etnografie și folclor, nr. 15., Gyula, 1995. p. 15-23. – Cealaltă lume – reflectată în credințele românilor din Ungaria, p. 116-123., Gyula, 1995. p. – Simboluri în folclorul românesc, Anales, Revista Institutului de Cercetători Români din Ungaria, p. 149-178., Gyula, 1996. – Születési rítusok költészete a román folklórban, 50 oldal, Válogatás a magyarországi nemzetiségek néprajzi köteteiből, Kiadó: Magyar Néprajzi Társaság kiadványa, Mikszáth Kiadó 1996., sorozatszerkesztő: Eperjessy Ernő, felelős kiadó: Andrásfalvy Bertalan, p. 153-180. – Modul de viață al unei comunități autarhice, Revista de etnografie și folclor, nr. 3-4., Buc., 1997. – Interetnikus hatások Magyarországon, VI. Néprajzi Nemzetiségekutató Konferencia, Békéscsaba, 1996. – Convingerea la Cenadul Unguresc, Simpozionul anual al Institutului de Cercetători al Românilor din Ungaria, Gyula, 1997. p. 65-75. – Rolul sărbătorii în păstrarea identității la românii din Ungaria, Sesiunea anuală de comunicări științifice de la Universitatea Ecologică „Dimitrie Cantemir”, din Târgu Mureș, 30-31 mai 1997. – Birth ritual and oral, non-ritual poetic creation, Studia Universității Babeș-Bolyai, Philologia, XLIX, 2, p. 54-65, 2004., - Living together – Ethnic norm of Minorities living in Hungary, Studia Universității Petru Maior, Philologia, 4. Târgu Mureș p. 154-158., 2005., - Construction Rites and Myths Mytology / a Protophylosophy of Traditional Societies, Cultural Spaces and Arhaic Background, Edit. Universității de Nord, Edit. Ethnologica, Baia/Mare, 2008. P. 707-723. – Coordonate ale folclorului românilor din Ungaria, Edit. Universității din Oradea, Oradea, 2008. – Tata povestește, Giula, 2012. p. 108.



Mihaela Geni Bucin: n.: București, 30 noiembrie 1963. - Catedra: Catedra de Limbă și Literatură Română (1999-). Studii universitare: Universitatea din București, Facultatea de Filologie (1984-1988). Licențiată ca: profesor gimnazial de română - cehă. Lector:1999. Conferențiar: 2008. Șefă de catedră: 2010. PhD: 2003. Membră în: Autogovernarea Românească din Seghedin, vicepreședinte (1998-2006), Asociația Științifică de Etnologie din

România, în Asociația Culturală „Philipide” a Insitutului de Filologie al Universității din Iași, din 1997 redactor al revistei bilingve din Seghedin Coniețuirea-Együttélés, din 2006 colaborator extern al Redacției Emisiunilor în Limba Română de la Televiziunea Ungară și a Redacției Emisiunilor de Radio în Limba Română a Radiodifuziunii Ungare. Domeniu de cercetare: antropologia culturală, repertoriul narativ al românilor din Ungaria. Metode școlare și de predare în școlile românești în Ungaria. Publicații principale: Limba română și Caietul elevului pentru clasa a V-a (Román nyelv és munkafüzet az 5. osztály számára), Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003. – Cunoștințe despre poporul român, V-VIII (Román népismeret, 5-8. osztály), Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008. – Dacă n-ar vu fi, nu s-ar vu povesti. Antologie a povestitorilor români din

Ungaria (Magyarországi román mesemondók antológiája), szerkesztés, koord. Otilia Hedeșan, Paidea, București, 2007. – A román nemzetiségi tanítóképzés célkitűzései és feladatai, In: Fejezetek a magyarországi románok és szlovákok történetéből, Országos történeti és neveléstörténeti kutatások tanulmányai, Körösi Csoma Sándor Főiskola, Békéscsaba, 1995., 24-25 oldal. – Limbă și conștiință de naționalitate la românii din Ungaria (Anyanyelv és nemzetiségi öntudat a magyarországi románoknál), In: Perspective-Kitekintés, Revistă de știință și cultură (Első tudományos és kulturális folyóirat), Arad-Békéscsaba, 1996., p. 83-92., – Balkan ballad heroes int he narrativ epic of the romanian ethnic group from Hungary In: Ballad studies at the turn of the centery. Proceedings of the 30th International Conference of the Ballad Comission of S.I.E.F., 15-20 August, Bucharest, Romania, Editura Deliana, 2001., p. 39-45. – Etnostereotipii paremiologice (Etnosztereotípiá és közmondás), In: Revista de etnologie X. kötet, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2001., p. 117-135., – Interferențe culturale și bilingvism în repertoriul narativ tradițional al unui povestitor român din Ungaria (Kulturális interferenciák és kétnyelvűség egy magyarországi mesemondó repertoárjában), In: Studia Universitatis Babeș-Bolyai Filologia, XLVIII, 2, p. 121-140., – Mărci identitare. De la descrierea etnografică la imaginea-stereotip, In: Aradul Cultural, periodic al direcției pentru Cultură, culte și patrimoniul cultural național, Arad, nr. 1-2, august 2003, p. 122-129., – Imaginea identitară a comunităților românești din Ungaria (A magyarországi román közösségek identitásának képe), In: Anuarul Institutului de Etnografie și folclor "Constantin Brăiloiu" al Academiei Române, București, 2004, p. 208-218., – Repertoriul narativ tradițional în zonele de interferență etnică (Etnikai interferenciák a román tradicionális narratív repertoárban), In: Studia Universitatis "Petru Maior", Târgu Mureș / Marosvásárhely, 2004. P. 62-71., – Indici identitari: patrimoniul (Identitástudat-mutatók. A vezetéknév) In: Academia Română Institutul de Filologie Română "A. Philippide", Spațiul lingvistic și românesc din perspectiva integrării europene, Editura Alfa, Iași, 2004., p. 22-31., – O identitate difuză. Repertoriul narativ contemporan al românilor din Ungaria (Homályos identitás. A magyarországi románok mai narratív repertoárjáról), In: "Philologica jassyensia", Revista Asociației Culturale "A. Philippide" an. I, nr. 1-2, Iași, p. 34-57. – Monografia comunii Micherechi de Teodor Păcașu, un manuscris despre istoria, tradițiile și obiceiurile comunității istorice românești din Ungaria. In: Datina, néprjazi folyóirat, Constanța, nr. 45. Június 2007, p. 12-34., – Cultură și civilizație românească. In: A Román Nyelv és Irodalom Tanszék főiskolai jegyzete, JGYPK Nyomda, p. 114-215., – Călușul – timpurile și spațiile unui dans ritual. In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria. (A magyarországi románok néprjaza), 15. 2008., p. 19-28.

Studentii catedrei (1949-2014)

Cea mai mare parte a intelectualilor români din Ungaria și-au făcut studiile la catedra de română din Seghedin, și, în marea lor majoritate, au ajuns dascăli și jurnaliști. Profesia lor, cariera pe care și-au ales-o este excepțională, devenind cunoscuți atât între hotarele Ungariei cât și peste hotare. Printre absolvenții catedrei se numără Ilie Ivănuș (Ivanos Illés), scriitor și publicist, Alexandru Hoțopan (Hoczopán Sándor), folclorist, poet și jurnalist, Ștefan Oroian (Oroján István) pictor. Conform tradiției, evidențiem câteva nume devenite cunoscute, dar trebuie să știm, că fără majoritatea mai puțin cunoscută opiniei publice, azi nu am putea vorbi nici de intelectualitate de formație umanistă românească, nici de școli românești și nici de presă românească în Ungaria. Acest lucru spune totul despre acel rol pe care catedra românească de la Seghedin l-a avut în viața românilor din Ungaria, și pe care va trebui să îl îndeplinească și în continuare.

Referitor la statisticile despre efectivul de studenți, acestea nu sunt complete, dar sunt grăitoare, în ele se oglindesc fenomene declanșate de situațiile politice și spiritul aferent diferitelor perioade, fluctuațiile din perioada entuziasmului de la început, dorința de afirmare, de integrare, trecând prin interesul rezervat din anii 1970-1980, prin creșterea bruscă a efectivului în anii imediat următori schimbării de regim, până la scăderea drastică a efectivului de după anul 2009.

Pe scurt: specializarea la limba și literatura română a pornit în Budapesta, la Școala Pedagogică Superioară Apáczai Csere János, din anul universitar 1949-50. Primele diplome de licență pentru profesorii gimnaziali cu specializarea la limba și literatura română s-au emis de către Școala Pedagogică Superioară Apáczai Csere János în anul 1952. Această școală superioară a fost desființată în 1955. În anul de învățământ 1955 studenții cu specializarea română care și-au început studiile în anul universitar 1954 – 1955 la Școala Pedagogică Superioară Apáczai Csere János, și-au continuat fără întrerupere studiile în anul doi la Școala Superioară Pedagogică de Stat din Seghedin, iar diplomele de licență și le-au primit în 1957, la școala superioară din Seghedin. Din acel moment, la școala superioară din Seghedin au fost pregătiți continuu, până în zilele noastre, profesori de română.

În cele de mai jos menționăm numele absolvenților catedrei, denumirea dublei specializări și anul obținerii diplomei.

1952

Dabóczy Klára	română – maghiară
László Ilona	română- muzică
Rusz Hortenzia	română-geografie
Sasi Erzsébet	română – maghiară
Szücs Demeter	română – muzică

Todorucz Szilvia română – geografie

1953

Argyelán Ilona română – maghiară
Csotye György română – maghiară

Farkas Piroska română-geografie
Lázár Szidónia română – maghiară
Mészáros György română-geografie
Szoldán Olga română – desen
Vargyas József română - matematică - fizică
Zsíros Imre română – geografie

1954

Bordás Tivadar română – geografie
Csóka Tivadar română – geografie
Mészáros János română – geografie
Papp Mihály română – geografie
Ivános Illés română – maghiară
Rózsa Magdolna română – maghiară

1955

Árgyelán Lukrécia română – muzică
Magyar Ilona română-istorie
Petruzsán György română – desen
Székely Mihály română – istorie
Ván Júlianna română – muzică

1956

Boka Mihály română – biologie
Borbély János română – geografie
Isztin Oktávián română – istorie
Martyin György română – istorie
Nagy Ernőné română – geografie
Pakurár Miklós română – geografie

1957

Berényi János româna – maghiară
Hoczopán György română – maghiară
Ruzsa János română – maghiară
Ruzsa Mihály română – maghiară
Zsurzsucz Péter română - matematică

	1958	
Herczó Mária		română – maghiară
Várdadi Géza		română – maghiară
	1959	
Botye György		română – istorie
Goron Irén		română – maghiară
Hoczopán Sándor		română – maghiară
Jánk Mihály		română – istorie
Márk György		română – istorie
Nedró Mihály		română – istorie
	1960	
Gábor Mária		română – geografie
Jenei Károlyné Buta Anna		română – istorie
Miskucza Teodóra		română-biologie
Szarka György		română – geografie
	1961	
Boda Etelka		română – istorie
Fenyvesi Tivadar		română – geografie
	1962	
-		
	1963	
Berke Hermina		română – istorie – educație fizică
Brindás Mária		română – geografie – istorie
Budai János		română – geografie – istorie
Garami Emilné Iszály Irén		română – geografie – istorie
Gyenge Kálmán		română – rusă
Nyisztor György		română – istorie
Unk Aurél		română – maghiară - desen
	1964	
Beraczka Istvánné Mészáros		română – rusă – istorie
Veronika		
Kalugyer Anna		română – rusă – istorie
Karácsonyi Imre		română – istorie
Kiss János		română – istorie – geografie
Magda Virgil		română – maghiară
Szelezsán Adorján Endre		română – maghiară - istorie

	1965	
Csala Józsefné Székely Júlianna	română – geografie	
Paál Mária	română – desen – istorie	
Taró Ilona	română – biologie – geografie	
	1966	
György Sándor	română – maghiară – educație fizică	
Kerekes Zsuzsanna	română – maghiară	
Rotár Szvetozárné Tingire	română – rusă	
Laurentia		
Szilveszter Albert	română – istorie	
Sztán Zsófia	română – maghiară – istorie	
	1967	
Unk Doina	română – maghiară - rusă	
	1968	
Prekup János	română – maghiară	
Szarka Mária	română – istorie	
Veress Ilona	română – maghiară	
	1969	
Lupócz Béláné Borsa Mária	română – istorie	
Oroján Péter István	română – desen	
	1970	
Blága József	română – educație fizică	
Csigir Anna	română – istorie	
Nagy Lajosné Orosz Anna	română – geografie	
Seres György	română – maghiară	
	1971	
Berár Mária	română – maghiară	
Elekes Beatrix	română – maghiară	
Mokán Kornélia	română – maghiară	
Petrusán János	română – geografie	
	1972	
Árgyelán György	română – rusă	
Csobán Flóra	română – istorie	
Duló Anna-Mária	română – istorie	
Mészáros Flóra	română – istorie	
Sz. Kiss János	română – rusă	

Szekán Anna	română – istorie
Székely János	română
1973	
Czirle Mária Magdolna	română – maghiară
Ivános Olga Erzsébet	română – maghiară
Lunkán Ilona	română – istorie
Martyin Tivadar	română – istorie
Pántya Júlia	română – istorie
Ruzsa Anna	română – desen
1974	
Andreika Ágnes	română – rusă
Godja Flóra	română - geografie
Pozsár Mária	română – rusă
Ruzsa Mária	română – rusă
1975	
Krizsán Mária	română – istorie
Nagy Attila Árpád	română – maghiară
Petrucza Tivadar	română
1976	
Borhidán Rozália	română – maghiară
Csobai Lászlóné Munteanu	română – istorie
Elena	
Pabdi Istvánné Pakurár	română – istorie
Dorina	
Rusz Mária	română - matematică
1977	
Martyin László	română – educație fizică
Száva Anna	română - matematică
1978	
Both Ferencné Árgyelán	română – muzică
Lukrécia	
Martyin Mária	română – istorie
Prekup György	română – istorie
Szilágyi Lászlóné Mogyorós	română – rusă
Ilona	
1979	
Abrudán Anna	română - matematică

Bordás Mária	română – educație fizică
Csotyéné Gurzó Éva	română – geografie
Juhász Tivadar	română – educație fizică
Kozma Veronika	română – educație fizică
Mihucz Stella	română – matematică
Papp Zoltán	română – educație populară
Szentlélekiné Moldován Éva	română – educație fizică

1980

Árgyelán György	română – educație fizică
Bányai Mária	română – geografie
Csotye Mihály	română – educație populară
Kreszta Traján	română
Martyin Tivadar	română – biologie
Mihucz Mária	română – educație populară
Rotár Viorel	română – istorie
Szucsigán Lászlóné Ruzsa Mária	română - pedagogie

1981

Fretyánné Kozma Éva	română – matematică
Martyin László	română – matematică
Netye György	română – pedagogie
Nyisztor Tivadar	română – matematică

1982

Rokszin Ilona	româno - maghiară
Rokszin Mária	română – desen
Szántó Flóra	română – rusă

1983

Árgyelán Mária	română – istorie
Bóka Mihály	română – geografie
Duma Marianna	română – educație fizică
Jánk János	română – educație fizică
Martyin Tivadarné	română – educație fizică
Mészáros Mária	română – rusă
Seres Ildikó Anna	româno - maghiară
Sztán Péter	română – educație populară

1984

Ambrus Ilona	română – geografie
Palkó István	română – geografie
Papp János	română

Petruca László	română – biologie
Ruzsa Ildikó	româno – maghiară
Sutya Miklós	română – educație fizică

1985

Bognár Annamária Ulbrecht	română – chimie
Annamária	
Botye Márta	româno – maghiară
Kovácsné Nuridsány Éva	română
Novákné Gurzó Mária	română – geografie
Sutya Miklósné Szferle	româno – maghiară
Ibolya	

1986

Baktai Ferencné Gurzó Anna	română – educație fizică
Bóka Demeter László	română – educație fizică
Flórián Sándor	română – tehnică
Juhászné Árgyelán Anna	română – biologie
Rokszin Stella	română – educație populară
Török Ildikó	română – istorie
Ványa Gizella	română – educație fizică

1987

Árgyelán Dániel	română – istorie
Árgyelán Mihály	română – educație fizică
Hergyán Júlianna Krasznai	română – maghiară
Júlianna	
Kovács Miklós	română – educație populară
Szücsné Harkó Ágnes Enikő	română - maghiară

1988

Berkiné Sáska Anna	română – muzică
Hocopán Anikó	română – maghiară
Lengyel Valéria	română – maghiară
Nagy István	română – biologie
Petrusánné Patka Mária	română – maghiară
Rokszin Anna	română – istorie
Szölősy Mária	română – desen
Takácsné Gladis Mária	română – matematică

1989

Ambrus Mária	română – maghiară
Jeney Éva	română – educație fizică
Mihucz György	română – istorie

Oláh Csaba	română – geografie
Szelezsán Erika Dojna	română – cânt – muzică
Szferle Tivadar	română – educație fizică

1990

Berényi György	română – istorie
Boka Tibor	română – educație populară
Büte Katalin	română – desen
Csotye Flóra	română – educație populară
Kreszta István	română – educație populară
Szelezsán Péter	română – educație populară
Terbe Tünde Szigeti Tünde	română – matematică
Zsilákné Kovács Katalin	română

1991

Baloghné Márk Mónika	română – educație fizică
Benye Györgyné Netye Anna	română – biologie
Garbay-Nagy Tihamér	română – istorie
Igyártó Gabriella	română – educație populară
Jova Valéria	română – educație fizică
Kertész Ildikó	română – educație populară
Láng Zsuzsa Angéla	română – engleză
Sarusi Etelka (Mokány)	română – tehnică

1992

Bauer Ádám	română – educație populară
Bordás Tibor	română – tehnică
Gurzó Vera	română - maghiară
Halász Dezső Attila	română
Jova Éva	română - maghiară
Mészáros Ibolya Laczkó Ibolya	română
Orbánné Rokszi Anna	română – educație populară
Ozsváth Gábor Dániel	română – biologie
Tóthné Ruzsa Irén	română – educație fizică
Vidáné Moroz Szimóna	română – engleză
Margaréta	

1993

Árgyelán György	română
Árgyelán Valéria	română – manager cultural
Bartha Andrea Klára	română – engleză
Benedek Hanna	română – biologie

Chis (Kiss) János	română – matematică
Csóka Anna	română – manager cultural
Gurzó László	română – manager cultural
Hevesi Mihály	română – germană
Kapusi Ildikó Angéla	română – engleză
Koós Judit	româno – maghiară
Kovács Tünde Beáta	română – germană
Krassói Anikó	româno – maghiară
Nikula Krisztina	româno – maghiară
Orosz Mihály	română – educație fizică
Pálfalvi Lászlóné Almási Ildikó	română – maghiară
Zborovszky Csilla	română – engleză

1994

Ambrus Glória	română – engleză
Antal Imre	română – desen
Balogh Beatrix	română – engleză
Bekán Aurél	română – manager cultural
Bíró Annamária	română – matematică
Borbély Hajnalka	română – maghiară
Borbély Melinda	română – maghiară
Ciceu Constantin Dumitra	română – istorie
Csaláky Mária Kovács Mária	româno – maghiară
Csóka Aranka	româno – maghiară
Cziczeri Tímea	română – biologie
Gurzó Sándor	română – educație fizică

1994

Gyórfy Enikő	româno – maghiară
Hoczopán Valér	română – educație fizică
Jakabffy Emese	română
Keserű Erzsébet	română – maghiară
Kis Enikő	română – engleză
Kondor Edit	română – engleză
Kónya Imola Olga	română – biologie
Laczkó Ildikó	română – geografie
Mogyorós Zoltán	română – matematică
Oroszné Árgyelán Ilona	română – maghiară
Petruca Zoltán	română – educație fizică
Plugor Magor	român-angol
Szilágyi Tibor	română – maghiară
Szölösi Katalin	română – maghiară
Vajda Éva Katalin	română – engleză

Varga Enikő	română – maghiară
Vincze-Jancsi Éva	română – maghiară

1995

Ambrus Kinga	română – educație fizică
Barabás Erika	română – matematică
Betegh László	română – franceză
Fákó Enikő	română – engleză
Gergely Csaba	română – educație fizică
Gergely Székely Zita	română – maghiară
Glid Gabriella	română
Kocsis Julianna Ibolya	română – maghiară
Kosztolándi Melinda Márta	română – maghiară
Kreszta Beatrix	română – franceză
Kunné Bodor Renáta	română – engleză
Lőrinczi Laura Erzsébet	română
Molnár Marianne	română – germană
Olcsvári Emília Kertész	română – italiană
Emília Enikő	
Rokszin Tibor	română – educație fizică
Salló Hajnalka	română – maghiară
Soproni Hajnalka	română-matematică
Személy Csaba Károly	română – educație fizică
Szép Magdolna	română – germană
Szőke Gáza	română – educație fizică
Toronyi Attila Botond	română – educație fizică
Tóth István Tibor	română
Varjúné Fábián Ágnes Ida	română – engleză

1996

Antal Burlacu Valentin	română – manager cultural
Antalné Bartha Gertrúd	român-angol
Bács Melinda Mária Petres	română – maghiară
Melinda Mária	
Barabár Barna	română – engleză
Bíró Zsolt István	română
Cobzaru Juliana	română – manager cultural
Hadi (Czenke) Olga	română – franceză
Kozma Zoltán	română – desen
Krassói Éva	română
Miklós Péter Imre	româno – maghiară
Nagygyörgy Edit	română – geografie
Papp Piroska	română – matematică
Sándor Attila	română – educație fizică

Serban Daniel	română – manager cultural
Solomon Teresa	română – manager cultural
Szabó Csaba	română – engleză
Szász Éva	română – engleză
Szelleki Erzsébet	română – matematică

1997

Istvánfi Zoltán Endre	română – engleză
Paksi Imre	română
Pál József	română – geografie
Sándor Csaba	română – educație fizică
Sescu Melinda	română – matematică
Soós Tímea Lavínia	română – germană
Szaniszló Edit	română – germană
Tamás Julianna	română – bibliotecar
Totu (Bordeianu) Angéla	română – geografie
Vikol Kálmán Miklós	română

1998

Cristian Réka Mónika	română
Figuli Beatrice Yvonne	română – italiană
Kerekes Barna	română – educație fizică
Kiss Irén Demeter Irén	română – educație fizică
Kudelász Nóbel	română – engleză
Lakatos Kálmán	română – italiană
Lőrincz András	română – cânt
Nedróné Borbály Erika	română – geografie
Olasz Judit emese	română – pedagogie
Pál József	română
Székely Gabriella	română – matematică
Takács Tímea	română – matematică
Vasi Angéla Stella	română – matematică

1999

Abrudán Mária	română – pedagogie
Bittay Ilona Julianna	română - maghiară
Brád Annamária	română – germană
Furák Gabriella	română – istorie
Gergely Sándor	română - tehnică
Győrpál Hajnalka (Dinka Hajnalka)	română – chimie
Jermendi Andrea	română – pedagogie
Kondoros Beáta	română - maghiară
Sípos Réka	română – geografie

Soós Csaba Gábor	română – maghiară
Szelezsán Róbert	română – istorie
Tompán Magdolna	română – maghiară
Zediu Ana	română

2000

Farkas Gabriella	română – engleză
Fazakas Izabella	română – educație fizică
Kedei Imola	română – matematică
Kóra Norbert	română – matematică
Nyulas Tünde Mária	română – franceză
Ozsváth Ildikó	română – engleză
Patka Tamás	română – istorie
Ruzsa Tibor	română – istorie
Sarca Irina Gabriela	română – engleză
Simó Erzsébet	română – pedagogie
Suciu László	română – educație fizică

2001

Dongi Rudolf	română – educație fizică
Kaupert Edit Júlia (Zöld Edit)	română
Netye Andrea	română – italiană
Netye Zoltán	română – manager cultural
Rostás Violeta	română – pedagogie
Szabó Andrea Odette	română – engleză

2002

Bakcsi Anikó	româno - maghiară
Bíró Kinga	română – engleză
Bors Izabella	română – educație fizică
Gábor Felicia	română
Huth Anna-Mária	română – manager cultural
Jakab Emese Tímea	română – manager cultural
Kimpián János Tiberiu	română
Panco Inga	română – rusă
Patkás Rita Ruzsa Rita	română – engleză
Sargarovschi Rodica	română – rusă

2003

Antal Anita	română
Aracs Attila	română – educație fizică
Bartha József	română
Fábián Zsombor Fábián	română – desen

Kovács Ádám	româno - maghiară
Márkucz László	română
Pop Cristina Ramona	română – pedagogie

2004

Bartha József Zoltán	română
Bereczky Edit	română – engleză
Bíró Henriette	română – engleză
Erdős Judit	română – maghiară
Farkas Beáta	română
Fekete Attila	română - educație fizică
Fekete Ferenc	román – pedagogie
Matusinka Kinga Andrea	română – informatică
Palatka Ágnes Makra Ágnes	română – biblioteconomie
Palatka Zsolt	română – engleză
Sebestyén Réka	română – engleză
Stavaru Cristian	română – engleză
Szabó Otilia Klaudia	română – engleză
Szabó Zoltán	română – desen
Szász Emese Nicoleta	română – engleză
Sztán Mariann	română – engleză

2005

Balázs László	română - educație fizică
Korbucz Nella Todinca Nella	română – engleză
Péter Erika	română – franceză
Petrusán Márta Lídia	română – istorie
Szoboszlai Ferenc	română – geografie

2006

Domokos Kinga	română – germană
Fridrik Loránd Tivadar	română – engleză
Ianc Livia Simona	română – engleză
Kozma Adrienn	română – germană
Novák János	română – manager cultural
Patru Mircea Florin	română – rusă
Tuskáné Focht Erika Roberta	română – engleză

2007

Boleman Szabolcs József	română – educație fizică
Durlas Adorjan Nicos	română – geografie
Len Dalma	română – engleză

2008

Bordás Mária	română – istorie
Diós Éva	română – engleză
Marton Csilla Emese	română – engleză
Petruszán Ágnes	română – istorie
Petruszán Éva	română – istorie

2009

Berényi Beáta	română – istorie
Czeglédi Mihály	română – limbaj de specialitate în afaceri
Juhász Ádám	română – informatică
Katona Tímea Mónika	română – engleză
Kozma György	română – informatică
Kozma László	română – istorie
Netye Nikolett	română – italiană
Onota Mircea Sergiu	român-angol
Ruzsa Anna	română – istorie
Ruzsa János Roland	română – istorie
Váradi Alexandra	română – italiană

2010

Bányai Kinga Anna	romanistică
Devescovi-Iuga Daniela	romanistică
Dr. Egyházi Áron Bence	romanistică
Dráguly Sándor	română
Hasznosi Mária Krisztina	română – engleză
Hizo Herta	romanistică
Kozma György	română – informatică
Petruszán Márta Lúdia	română – profesor pentru naționalitatea română

2011

Juhász Ádám	română – informatică
Kovács Tibor	romanistică
Teleky Brigitta Enikő	romanistică

2012

Cziczéri Tímea	română – profesor pentru naționalitatea română
Jová Attila	rusă - română
Kaupert Edit Júlia	română – profesor pentru naționalitatea română
Racz Daniel Petru	romanistică

2013

Ambrus Mária	română – profesor pentru naționalitatea română și profesor de educație multiculturală
Dobrescu Eduard	romanistică
Nagy Réka	romanistică
Patkás Rita	română – profesor pentru naționalitatea română, profesor de andragogie
Pátru Mircea Florin	română – profesor pentru naționalitatea română și profesor de educație multiculturală
Simon Éva Mária	română – profesor pentru naționalitatea română
Stavaru Livia Simona	română – profesor pentru naționalitatea română
Szarkáné Brád Annamária	română – profesor pentru naționalitatea română, germană și profesor pentru naționalitatea germană

2014

Pintérné Stecz Mónika Éva	romanistică
---------------------------	-------------

Referințe

1. Fără îndoială că în urma acestor lupte cel mai mult de pierdut a avut Szabó Demeter, care, pentru a promova interesele românilor, a acceptat chiar să fie membru în Partidul Muncitorilor Maghiari, partid apreciat azi în termeni nefavorabili. Vezi: Csobai Lászlóné: Román nemzetiségű művelődési egyesületek a Dél-Alföldön, în: Hozzájárulás (Tanulmányok a magyarországi románokról, Bp., 1988, p.: 53-54), mai vezi: Elena Ciobai: Români din Ungaria. Studii istorice, Giula, 2013, p.: 52-53.
2. Istoricul său, vezi: Petrusán György, 100 éves a román nyelv oktatása az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, Felsőoktatási Szemle, 1963., 12. szám, 751-755, Gheorghe Petrușan, În căutarea identității noastre, Gyula (Giula), 1994., p. 135-141.
3. Despre Societatea Maghiaro- Română, despre Societatea Româno – Maghiară de la București și despre Colegiul Mocsáry vezi: Nagy Béla: Mocsáry emlékének ápolása a felszabadulás utáni években, în: Mocsáry Lajos emlékkönyv, 1826-1976 (Születésének 150. évfordulójára), Manuscris, Tankönyvkiadó, 1979, p. 142-148.
4. 60 de ani de la înființarea Catedrei de limbă și literatură română, JGYF. Kiadó, Szeged, 2009., p. 290-294.
5. Vezi: Petrusán György, Kozma Mihály, Martyn Emília: A magyarországi románok, Press Publica Kiadó, Budapest-Győr, 2000., p.: 77.
6. În: Főiskolánk a szegedi sajtó tükrében, (repertórium), Szeged, 1993., p. 37. Cele trei catedre: sudslovă (sârbo - croată), slovacă, românească. După un an, catedra sud-slovă a fost tresferată la Pécs.
7. Eftimie Murgu: Scrieri, ediție îngrijită, cu o introducere și note de I. D. Suciu, Edit. pentru literatură, București, 1969., p. 14-73., Péter László: Piarista sereg számla, WWW. sepi.hu/fites/u3peter_laszlo-piarista_sereg_szamla.pdf.chorean,ioan:a szegedi piarista liceum roman diakjai, szeged c.f. 1992,6 szam 10.
8. Kozma Mihály-Petrusán György: A román nemzetiségi oktatás helyzete és továbbfejlesztésének feladatai, Pedagógiai Szemle, XXXVI. évf. 1986, 10. szám, p. 1045-1048.
9. Petrusán György-Martyn Emília-Kozma Mihály: op. cit. p. 68-69.
10. Kozma Mihály-Petrusán György: op. cit, 1045-1045.
11. Partea substanțială a dezbaterii pornită în numărul 10 al revistei Köznevelés din anul 1969 (p. 15-16) a prins contur abia mai târziu. Vezi tot acolo articolul: Petrusán György „Kihasztnalatlan lehetőségek”.
12. Vezi Petrusán György: Nemzetiségeink kultúrája a közoktatásban, Új Pedagógiai Szemle, LIV. évf., 2004., január, p. 124-127.
13. op.cit, p. 125.
14. Kozma Mihály-Petrusán György, op. cit. 1047.
15. ibidem., 1048.
16. Pállfy Endre, primul șef de catedră, a obținut grad științific abia în 1962, cel de candidat al științelor literare, dar atunci deja el nu mai era șef de catedră. Post mortem, el a obținut gradul de doctor în științe literare cu monografia sa despre Coșbuc.
17. 60 de ani de la înființarea Catedrei de limbă și literatură română, JGYF. Kiadó, Szeged, 2009., p. 142-145
18. Kése Katalin: Tamás Lajos, a romanista, Budapest, 1989., p. 5.
19. Kése: op. cit. p. 13.
20. Înainte de Tratatul de la Trianon de după Primul Război Mondial, în alegerea cadrelor didactice un aspect relevant a fost, pe lângă pregătirea lor profesională, și

originea lor națională. Ultimii mari profesori români ai acestei epoci au fost Gheorghe Alexici și Iosif Popovici, maestrul în fonetică, profesorul privat de filologie. Dintre cei doi, activitatea lui Gheorghe Alexici a fost mai vastă. Din 1897 devine profesor privat, fiind angajat și în calitate de conferențiar privat, iar din 1909 până în 1920 devine profesor titular. Două dintre cele mai cunoscute lucrări ale sale sunt: „Magyar elemek a román nyelvből”, Budapeșt, 1888; „A román nyelv eredete”, 1896. Alexici a trebuit să părăsească catedra în 1920 din cauza vederilor sale politice de stânga. După Primul Război Mondial, doar foarte târziu s-a pus problema reangajării unor cadre didactice de naționalitate română. În

1970 a fost angajată la catedră ca bibliotecară Tyrityán Katalin, care pe lângă predarea limbii române și a metodicii literare, a mai predat și limba maghiară pentru studenții străini. Nu a fost însă titularizată ca profesoară, din 1974 a devenit colaboratoarea Institutului Național Pedagogic (OPI). Din 1994 Hergyán Tibor devine, fără întrerupere, cadru didactic la catedră.

21. Pe drum comun. 30 de ani de la constituirea Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Publicație a Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1979. P. 6-21.

22. Catedra a fost conștientă de faptul, cât de importante sunt instituțiile de calitate cu o reputație corespunzătoare pentru mica comunitate românească din Ungaria, puternic integrată în societatea maghiară, educată în spiritul celor două culturi. De aceea a susținut raționalizarea pregătirii de noi cadre didactice, concentrarea acestora într-un singur centru profesional cu sediul la Seghedin. Această chestiune a putut fi abordată doar odată cu liberalizarea din anii 1980. Acest lucru explică, de ce discutarea acestei chestiuni la nivel ministerial a avut loc abia în 1985, și atunci, abia cu ocazia ședinței conduse de către un mai vechi cadru pedagogic al catedrei, Mészáros György, ședință organizată de Departamentul pentru Naționalități al Societății Pedagogice Maghiare, la care șeful de departament care a participat la ea reprezentând Ministerul Educației, a prezentat în plenul ședinței „modernizarea și reînnoirea organizatorică și de conținut a pregătirii cadrelor didactice pentru naționalități” ca un țel al ministerului, accentuând ideea valabilă și azi, conform căreia „pregătirea cadrelor didactice de naționalitate trebuie să se fie raportată la cerințele învățământului public, dar totodată și la cele ale naționalităților înșăși. Noul sistem de instituții urmează a fi elaborat tocmai în baza acestor cerințe. Cea mai importantă sarcină în reînnoirea de conținut a pregătirii profesionale este cultivarea limbii materne a naționalității respective, cu precădere a limbajul de specialitate, îndeplinirea sarcinilor de cercetare – dezvoltare. Mai este necesară în continuare consolidarea personalului didactic al catedrelor, fie și prin cooptarea de colaboratori externi și aducerea de lectori de limbă maternă.” În final, au fost prezentate „posibilitățile concrete ale unui sistem instituțional mai concentrat, iar ca centru pentru pregătirea pedagogilor pentru naționalitatea română a fost desemnat orașul Seghedin, în conformitate cu propunerea catedrei. În coreferatul său, Gheorghe Petrușan a subliniat faptul că „dintre cele trei instituții de învățământ superior (cel de la Szarvas pentru educatoare și cel de la Debrecin pentru învățători) doar catedra românească a școlii superioare pedagogice de la Seghedin dispune de o bază materială și un potențial profesional demne de vocația sa. Prin concentrarea forțelor din țara noastră și angajarea de conferențieri externi la catedră, s-ar putea realiza pregătirea unui tip de specialiști, care și-ar putea îndeplini cu succes sarcinile de serviciu atât în grădinițe, în școlile generale și în diferitele domenii ale vieții culturale de naționalitate”. (Pedagógiai Szemle, XXXVI, 6. sz., 1986. június, 631-633.) Unele poziții ale diferitelor catedre de naționalitate s-au dovedit a fi insuficiente pentru realizarea ideilor atât de promițătoare, deoarece conducătorii de partid și de stat din regiunile implicate s-au dovedit a fi mai

puternici. Din motive asemănătoare a eșuat și acea propunere din timpul ministeriatului lui Kőpeczi Béla la educație (1982-1988), ca în loc de Bichișciaba, pregătirea de învățători, desființată în 1963, să fie pornită la Școala Superioară Pedagogică din Seghedin.

Summary

The Chair for Romanian Language and Literature, which functions as part of the Institute for Nationalities of the Juhász Gyula Pedagogical Faculty belonging to the University of Szeged, was founded in autumn 1949 within the Pedagogical College Apáczai Csere János having till 1954 an educational structure of two years. As first chief of the chair had been appointed professor Pálffy Endre, who in 1948 and in the first half of 1949 started, with the help of the Cultural Union of the Romanians Living in Hungary, to recruit students of Romanian origin living in the villages situated along the Romanian border. The main activities of the Chair during it functioned in Budapest were as follow: school registration, to assure material conditions and stuff in order to consolidate the institution. The decision from 1955 to move the school from Budapest to Szeged and to integrate it into the local State Pedagogical School of this town turned out to be the right one because geographically this school was situated in the neighbourhood of villages inhabited by Romanians. The Romanian Chair was placed into the building we call today main building, the office of the dean in the Boldogasszony Boulevard nr. 6, at second floor of the interior wing of the building. The newspaper Szegedi Egyetem (University of Szeged) related in the number 6 of September 1955 in the article entitled "Chair of Slovak, Romanian and South Slaves languages at the Pedagogical College of Szeged,,: "The Pedagogical College Apáczai Csere János from Budapest ceased its activity on 31 of July 1955 and the three Chairs for Nationalities have been moved to Szeged. All the three Chairs own well-equipped libraries." Now, this new situation had reawaken those times when Romanian youngsters from Banat used to learn in the schools of Szeged. In the XIX-the century important Romanian intellectuals studied in the catholic high school of Szeged founded in 1721. This was a recognised school for its classic education as well as for ethnic and religious tolerance which was specific for this institution. Among those who finished their studies at the Piarist High school can be mentioned personalities like Eftimie Murgu, Damaschin Bojincă, Valer and Virgil Onuțiu, Vicențiu Babeș and Vasile Goldiș.

The chief of the college from Szeged became Erzsébet Sasi, who replaced the former chief, professor Pálffy. Sasi Erzsébet (who after marriage changed his name into Mucsy Ferencné) was remarkable not for its professional activity, but because of its political role at the college: party secretary in the period 1955 – 1961. But the political crisis from Hungary which culminated with the revolt from 1956 put an end to her academic career. After Sasi Erzsébet chief of Romanian chair Váncsa Vilmos native from Brasov, who taught at the Chair already from 1955 and who remained chief of the Chair till 1984. Step by step, the situation improved in the following years. The years of the stability represented by the Kádár regime began. Beside the existing two fellows of the Chair, also professors from Budapest taught and took part in the activities of the Chair: Kovács Péter, Gheorghe Misarăș, Csanádi Károly. An important role

played Gheorghe Petrușan and Mihai Cozma, who became members of the Chair teaching staff from 1961, respectively 1963.

Once the political life in general started a democratisation process with special regard to the cultural politics, at the end of the 1970s the Chair began to expand with new members of the teaching staff. Mihai Cozma and Gheorghe Petrușan were appointed in important positions within the Democratic Union of the Romanian in Hungary, respectively in the Union of the Romanian in Hungary, after 1990. Between 1983 – 1995 president of this organisation was, with some interruptions, Professor Gheorghe Petrușan. Petre Cîmpean received a position at the Chair in 1976, having also the task to coordinate several cultural activities, to establish relations with the Romanian Chair from Budapest and to organise study mobility for students into Romania. From 1983 Petre Cîmpean became an external associate of the TV program in Romanian language „Ecranul nostru”. From 1990 he continued his activity in the team of the Romanian radio program of the local broadcast from Szeged. In 1983 new member of the Chair staff became Ana Hoczopán, the first teaching staff member who studied in Romania. After this moment at the Chair were appointed in teaching positions only persons who studied and gained professional experience in Romania. Filip Tănase (1982) Gavril Scridon (1988-1990), Máté Gábor (1990-1995), Molnárné Ruzsa Éva (1991-1997), Vasile Voia (1991-1994), Bucin Mihaela (from 1993), Elena Munteanu (1995-1999), George Irimiaș (1995-1999), Ema Adam (1999-2003), Ștefan Gencăraș (1999-2010), Maria Gavra (from 2007), Wéber Péter (from 2007), Elena Sandu (din 2011). Therefore, the activity of the Chair has been taken over by a new generation, which brought also a changing of mentality. The first scientific title obtained by a member of the teaching staff of the Romanian Chair founded in 1949, was awarded after four decades when in 1993 the Hungarian Academy of Science awarded professor Gheorghe Petrușan the title of Candidate of Literature Sciences. Then, in 1997 Ana Hoczopán, and in 2003 Mihaela Bucin obtained the title of PhD at the University of Bucharest.

The necessity of the Chair to adjust to the new social – political conditions caused several new aspects like the drastic decreasing of the number of the students, especially of those coming from Romanian communities living in Hungary. After the changes imposed by the Bologna system (in 2013) and the return to a dual pedagogical specialisation, it may be possible an improvement of the problems regarding the low number of the students. But it is also evident that universities from Romania mean an increasing concurrency and because of that, it will be not easy for the Romanian Chair to survive convincing Romanian communities living in Hungary which are in fact the advantages of studying at the Romanian Chair from Szeged. The actual teaching staff of the Chair led by Mihaela Geni Bucin since 2010, has the task to react to this challenge. How will be able the Chair to continue and to restore the stability of the previous years depends of how much will be able the Chair do adjust itself to the new requirements due to the social changes.

Képek a Tanszék életéről - Imagini din viața catedrei



Pálffy Endre și studenții catedrei, ani: 1951-1954



Studentii anului preparator dela Școala Superioară din Budapesta



Mihai Cozma și Petre Cîmpian



Serbarea de rămas bun, 1976

felvétel nélkül igazolva 1968. évtől HM előfelvételi 1967/68.

1941/42-iki levelezés ^{BM} K Fmg

SZEMÉLYI IRATGYŰJTŐ

tagozatos tagok

Törzskönyvi szám: 1-87/1967.

1-19/1968.

IV 13.

Sz. Kiss Gyula

a hallgató neve.

Tagozat: nappali

15/1966. VI. 18. hófeje Szék: otok-román - (~~adag~~)

Bede Gyulai u 3.

(Szeged, Rákóczi-u. 21.)

Béke és Székelyi J. igazgató Román igazgató

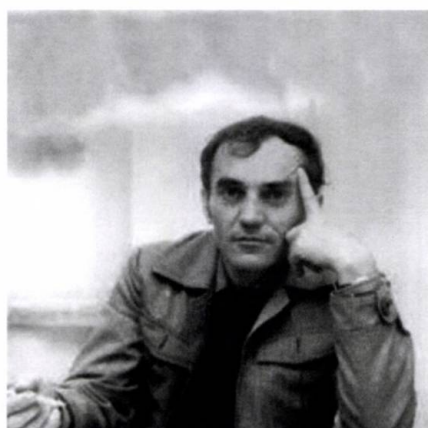
Szék: otok-román

Levelezési cím: Kiss Gyula

A. T. 1108 r. sz. - Nyomd. 207/1 - G. 32 BNYV Kesztyűs

1972 JUN 24

ARA: 80 FILL.



Alexandru Hoțopan

DIPLOMĂ

ACORDATĂ CU PRILEJUL ANIVERSĂRII A

50 DE ANI

DE LA ÎNFIINȚAREA

CATEDREI DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ

DIN CADRUL ȘCOLII SUPERIOARE «JUHÁSZ GYULA»

DIN SEGHEdin

SEGHEdin, LA 30 OCTOMBRIE 1999

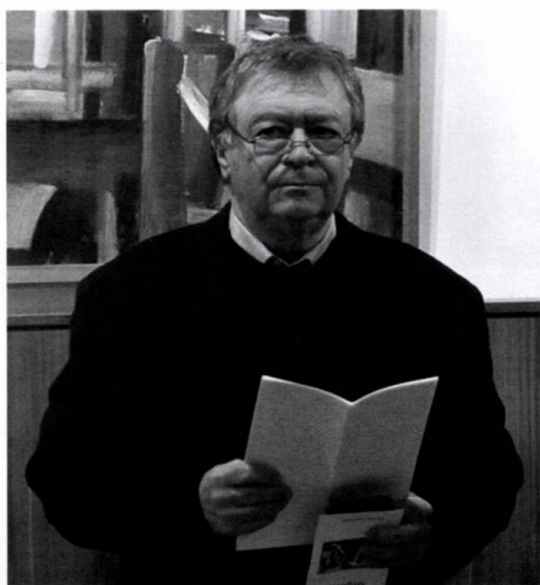


POKORNI ZOLTÁN

MINISTRUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI AL REPUBLICII UNGARE



Ilie Ivănuș și elevii săi



Ștefan Oroian

DÍSZOKLEVÉL

MAMUZSICS ZENOBNÉ
VÁN JULIANNA

okleveles tanárnő nek, aki
az Apáczai Csere János Pedagógiai

egyetemen (főiskolán) 1955. év július hó

9. napján 709/1955. számú oklevelet kapott,

ÖTVEN

éven át kifejtett értékes szakmai tevékenységét elismerjük. Ennek bizonyosságául állítottuk ki ezt az

ARANYOKLEVELET

Szegedi Tudományegyetem Juhász
melyet a Gyula Tanárképző Főiskolai Kar
egyetem (főiskola) pecsétjével és aláírásunkkal hitelesítettünk.

Kelt Szeged, 2025. év május hó 30. n.

dékan (főigazgató h.)

P. H.

Dr. Galambos Gábor

rektor (főigazgató)

A. Tű. 1128/a.r. sz. - 13006
Patria Nyomda Rt. - (Fsz.: 5-7743)
Látni: OM-részéről B. Gy. 2003. XI. 6.

